

กระบวนการจัดการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน

โดย
นางสาวสายไหม ภารประดับ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

กระบวนการจัดการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

A PARADIGM FOR ACADEMIC ADMINISTRATION
OF BASIC EDUCATION SCHOOL IN DISRUPTION PERIOD

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy EDUCATIONAL ADMINISTRATION
Department of Educational Administration
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2022
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	กระบวนการพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน
โดย	นางสาวสายไหม ภารประดับ
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชนรา รัตนศิริระประภา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ อินทร์รักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายสุตา เตียเจริญ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (ผู้รักษาการแทน)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต นีรัตศัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรกาญจน์ สุขสดเขียว)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชนรา รัตนศิริระประภา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สายสุตา เตียเจริญ)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์)

60252930 : การบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการ / สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นางสาว สายไหม ภารประดับ: กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในยุคพลิกผัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุชนรา รัตนศิริประภา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการวางแผน ประกอบไปด้วย การกำหนดนโยบายและวางแผนสนับสนุนงบประมาณ การสร้างเป้าหมายร่วมกันและความเข้าใจการดำเนินงานทางวิชาการทั้งสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน สร้างศูนย์กลางประสานงานและเพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้คำปรึกษาด้านการศึกษา พัฒนารูปแบบ ระบบงาน ฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ หรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะ พัฒนาพหุปัญญา สร้างประสบการณ์ การบ่มเพาะนิสัยและคุณธรรม ปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายและสามารถจัดได้ตามสถานการณ์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเอง 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่ กระบวนการวิจัย การออกแบบสื่อหรือนวัตกรรม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะของผู้เรียน พัฒนาทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมเพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ไกล และขับเคลื่อนงานวิชาการแบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน 4) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย สถานศึกษามีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สถานศึกษามีการดำเนินงานเชิงรุก รวมถึงมีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา

60252930 : Major EDUCATIONAL ADMINISTRATION

Keyword : A PARADIGM FOR ACADEMIC ADMINISTRATION / BASIC EDUCATION SCHOOL

MISS SAIMAI PANPRADUB : A PARADIGM FOR ACADEMIC ADMINISTRATION OF BASIC EDUCATION SCHOOL IN DISRUPTION PERIOD THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR NUCHNARA RATTANASIRAPRAPH, Ph.D.

The purpose of this study was to find out a paradigm for academic administration of basic education school in disruption period which applied Ethnographic Delphi Future Research to be the instrument for data collecting. There were an unstructured interview and a questionnaire by using 17 experts. Techniques for selecting experts were the purposive sampling according to the specified criteria.

The results of this research found that a paradigm for academic administration of basic education school in disruption period composed of 4 dimensions. 1) In terms of policy and planning consisted of planning the policy, supporting the budget, creating common goals and understanding academic operations in both normal and emergency situations, coordinating center and increase communication channels for educational consulting, developing work model, databases, information systems or innovations for modern teaching and strengthening academics from within the school to the community. 2) In terms of learning management consisted of development and improvement of teaching styles and methods to develop the learners' skills and multiple intelligences, cultivating of habits and virtues, changing the role of teaching and learning management methods according to the situation. Learners have the opportunity to study both inside and outside the school by their own. 3) Personnel promotion and development consisted of developing knowledge and skills in teaching to support the student. Transferring the new knowledge, research process or designing the innovation, learning society and a network of volunteers to help develop learners' skills to produce results in a new context. Being knowledgeable and vision to develop a modern academic management style in the disruption period. 4) Supervision, monitoring and evaluation consisted of the proactive operations in supervision. School has measurements and assessments that reflect learners' success in terms of academic skills, life skills, and career skills which designed to be standardized, versatile and flexible according to the situation. School works in proactive and listen to suggestions or feedback on educational management.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความมุนะในการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า โดยได้รับความอนุเคราะห์ และความเอาใจใส่อย่างยิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุชนรา รัตนศิริระประภา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสุดา เตียเจริญ และรองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.วรภาณุจัน สุขสดเขียว ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จเรียบร้อยอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้กับผู้วิจัยและให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน คือ ดร.กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ ดร.บุญเลิศ ค่อนสอาด สิบโทไชยยันต์ เกิดเหมาะ คุณเต็ม เสืออ่วม ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี ดร.ธงชัย ชิวปรีชา ดร.วิษณุ ทรัพย์สมบัติ ดร.นงลักษณ์ เรือนทอง ดร.ราเชนทร์ โกศลวิตร ดร.รุ่งทิพย์ พรหมศิริ ดร.วิทยา อรุณแสงฉาน ดร.สำอังก์ สุตสอาด ดร.ศิริลักษณ์ เส็งมี ดร.ไทยภุษา สุวรรณพันธ์

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยสามารถศึกษาจนสำเร็จได้ด้วยความรักและเอาใจใส่จากบิดา มารดาและครอบครัว รวมทั้งเพื่อนนักศึกษาปริญญาเอก รุ่น 15/2 ทุกท่าน ด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดา มารดา และครู อาจารย์

นางสาว สายใหม่ ภาประดับ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
ปัญหาของการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ข้อคำถามของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	16
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	16
ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์.....	16
การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ (paradigm shift).....	21
แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา.....	24
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและขอบข่ายงานวิชาการ.....	27

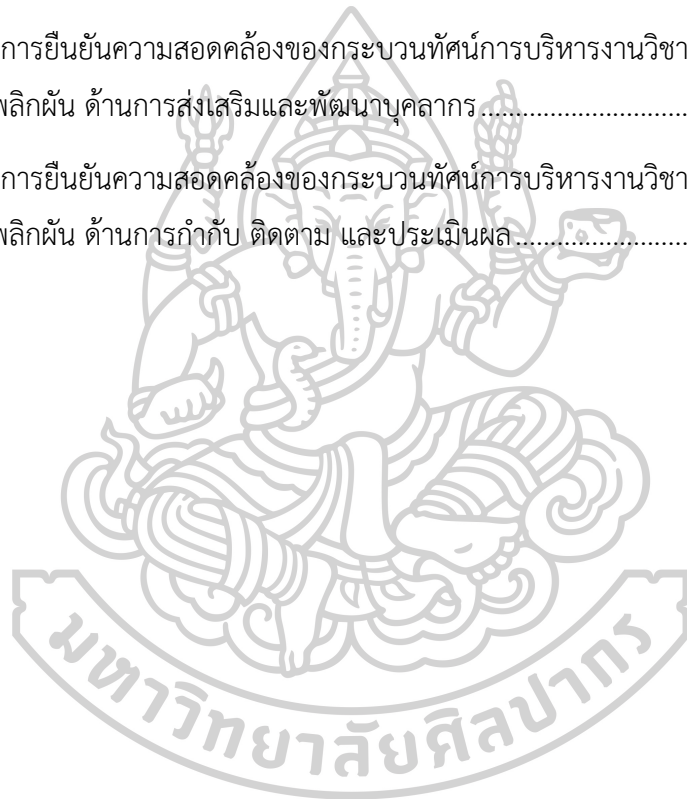
การศึกษากับสถานการณ์ในยุคพลิกผัน	44
นวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา	54
การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	61
ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงอนาคต	61
ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	62
จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	63
ขั้นตอนการทำวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	64
การประยุกต์การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR	65
ประโยชน์ของการศึกษาและการวิจัยอนาคต	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
งานวิจัยในประเทศ	66
งานวิจัยในต่างประเทศ	71
สรุป	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	74
ระเบียบวิธีการวิจัย	77
แผนแบบของการวิจัย	77
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ	78
ตัวแปรที่ศึกษา	78
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	79
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	79
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	80
การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย	80
การวิเคราะห์ข้อมูล	81

สถิติที่ใช้ในการวิจัย	83
สรุป	83
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ...	84
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อยืนยันความสอดคล้อง	89
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	110
สรุปผลการวิจัย	110
การอภิปรายผล	111
ข้อเสนอแนะ	120
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	120
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	121
รายการอ้างอิง	122
ภาคผนวก	129
ภาคผนวก ก หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญและขอสัมภาษณ์งานวิจัย และรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ	130
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์การวิจัย EDFR รอบที่ 1	133
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของการวิจัย EDFR รอบที่ 2	135
ประวัติผู้เขียน	142

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบายและการวางแผน	89
ตารางที่ 2 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการจัดการเรียนรู้	95
ตารางที่ 3 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร	99
ตารางที่ 4 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล	104

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	11
ภาพที่ 2 วัฏจักรของกระบวนการทัศน์.....	20
ภาพที่ 3 ขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษา.....	32
ภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	76
ภาพที่ 5 แผนแบบของการวิจัย.....	77

บทที่ 1

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันหรือ Disruptive Change คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยมีรูปแบบการดำเนินการใหม่ๆ มาแทนรูปแบบการดำเนินการแบบเดิม และมีผลกระทบในวงกว้าง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันด้านเทคโนโลยี¹ ประกอบกับตัวเร่งที่ทำให้สถานะความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 การเกิดมลภาวะสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงจำเป็นต้องแสวงหารูปแบบหรือวิธีการ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงขึ้น หน่วยงานการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหน่วยงาน องค์กรให้ไปสู่ความยั่งยืน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ มีทักษะ มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะพร้อมรับมือและปรับตัวทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เดิมทีระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ผ่านกระบวนการและระบบการจัดการศึกษา หากแต่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถแก้ปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียนตกต่ำ ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษายังคงอยู่ และแผ่ขยายมากขึ้น ประกอบกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความมุ่งหวังให้เด็กนักเรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องตระหนักถึงปัญหาและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว²

เมื่อความรู้เดิมไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ใหม่ๆ ได้ หรือมีการค้นพบใหม่เกิดขึ้น การปฏิวัติดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง กลายเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ซึ่งในยุคนี้ การที่ผู้บริหารจะพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในบริบทและความท้าทายของโลกาภิวัตน์ จะไม่ใช่แค่การปรับใช้เครื่องมือหรือ

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, **ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันต่อการบริหารราชการ**, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/node/5965>

²สำนักบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ, **แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09/20160908101755_51855.pdf

เทคนิคว่าด้วยการบริหารจัดการสมัยใหม่เท่านั้น แต่จะต้องมีชุดความรู้ใหม่ มีการมองโลกที่เปลี่ยนไป จากวิธีการมองโลกแบบเดิม หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์” (Paradigm Shift)³ โดยกระบวนทัศน์นั้นจะต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์ สามารถแก้ปัญหาหรือนำทางสู่การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นไป

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับจากการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องและบูรณาการ ทั้งนี้ รัฐบาลยังได้กำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน ดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ นั้น เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ยุทธศาสตร์มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโต คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ⁴ และจากสัญญาณการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) ที่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้มีความทันสมัย สะดวกสบายและรวดเร็ว ครอบคลุมทุกอย่าง ทั้งการเดินทาง การสื่อสาร ความบันเทิง และอีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีวิกฤตการเกิดโรคระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลก ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ผังรากลึกลงไปในระบบความคิดของผู้คน ความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา มีการปกป้องและเตรียมการมากขึ้น วิกฤตโรคระบาดจึงเป็นตัวเร่งสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น จะเห็นได้จากหลายภาคส่วนได้นำนวัตกรรมมาใช้งาน เช่น ภาคสาธารณสุขนำนวัตกรรมการรักษาใหม่โดยใช้หุ่นยนต์หรือ ซึ่งจากความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ผนวกเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้ข้อมูล

³ไชยน์ท์ ปัญญาศิริ, “การเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในระบบราชการไทย,” *วิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี* 10, 21 (มกราคม-เมษายน 2559): 10.

⁴สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580),” 13 เมษายน 2563.

สารสนเทศ ทำให้ความเป็นโลกาภิวัตน์ดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น จนทำให้เกิดภาวะพลิกผัน (disruption period) หรือภาวะการไม่หยุดนิ่งของการพัฒนาขึ้น⁵

ด้านการศึกษา นักเรียนในปัจจุบันตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นถึงการเป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ชีวิตส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ วิดีโอเกมส์ กล้องถ่ายภาพโทรทัศน์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มากมายในยุคดิจิทัล เมื่อวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อในทุกด้าน รวมถึงด้านการศึกษา ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาไทยมีปัญหาและความท้าทายในหลายประเด็น เช่น มาตรฐานการศึกษา ความเหลื่อมล้ำ ค่านิยมต่อการศึกษา คุณภาพผู้สอน เป็นต้น การเตรียมความพร้อม การปรับตัวหรือการออกแบบมาตรการ วิธี หรือกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงถือเป็นเรื่องสำคัญ จะเห็นได้จากหน่วยงานหรือภาคธุรกิจที่ไม่สามารถแข่งขันหรือเตรียมความพร้อมได้ทัน่วงที่มีการปิดตัวลงจำนวนมาก รวมถึงการปิดตัวของโรงเรียนภาคเอกชนหลายแห่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา จึงถือเป็นยุคพลิกผันที่สถานศึกษาภาครัฐคงหนีไม่พ้นจากผลกระทบดังกล่าวเช่นกัน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในประเทศ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อเตรียมความพร้อม รากฐาน ค่านิยมพื้นฐาน คุณธรรมความดีและทักษะต่างๆ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา ความรู้ มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยทุกภาคส่วนต้องเข้าใจและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อม มีการปรับเปลี่ยน มีกระบวนการที่พร้อมรับมือให้ทัน่วงที่ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจในการบริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการศึกษาพัฒนาและขับเคลื่อนการศึกษาไปในทิศทางที่เหมาะสมและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นว่าควรทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาการศึกษาต่อไป

ปัญหาของการวิจัย

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมากเนื่องจากเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กล่าวถึงสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการศึกษาในหลายมาตรา อาทิ มาตรา

⁵พดล เจนอักษร, มัทนา วังถนอมศักดิ์ และนุชนรา รัตนศิริระประภา, “กระบวนการบริหารการศึกษาในยุคพลิกผัน,” วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ 5, 2 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2564): 51.

54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบ การศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อ การปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) จัดทำกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ.2561 พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา⁶

ทั้งนี้แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีผลสรุปการดำเนินงานในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 ไว้ดังนี้ การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติถือว่าได้ว่าเป็นแผนแม่บททางการศึกษาที่ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและครอบคลุม แม้ว่านับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติใน ปี 1999 (พ.ศ.2542) อันเป็นกฎหมายด้านการศึกษานับแรกของประเทศไทยที่ก่อให้เกิดการปฏิรูป การศึกษาและการเรียนรู้มาโดยตลอดและได้มีการปรับปรุงบางส่วนมาแล้วสามครั้งก็ตาม แต่เนื่องจาก ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของโลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด จนทำให้โลกก้าว เข้าสู่ยุคดิจิทัลหรือยุคการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Disruption Era) ที่ส่งผลให้แนวคิดและแนว ทางการจัดการศึกษาของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการ ปรับปรุงด้านการศึกษารั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 อีกทั้งการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 สภาพการดำเนินงานยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย ในช่วงที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน โดยให้ ความสำคัญกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ แต่การขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติ ยังไม่ครอบคลุมสถานศึกษาในวงกว้าง และพบว่าปัจจัยที่เกื้อหนุนความสำเร็จมีหลายอย่าง ได้แก่ ความ พร้อมของสถานศึกษา คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและรูปแบบการเรียนการสอนให้ สอดคล้องและสร้างสรรค์ต่อไป⁷

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด มีผลกระทบในทุกๆ ด้าน มนุษย์พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาของแต่ละยุคสมัยและทำให้ชีวิตมีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งมีทั้งด้านที่ เป็นประโยชน์ และโทษ หากมนุษย์ที่นำไปใช้ขาดจริยธรรม รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือใช้ไปเพื่อประโยชน์ ของคนเพียงบางกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ซึ่งประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสามารถทำให้

⁶สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2562-2564, (กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก,2564), 1-2.

⁷เรื่องเดียวกัน, 240-243

ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง เช่น ทำให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ดังนั้นการสร้างและใช้เทคโนโลยีจึงต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตมนุษย์ ในช่วงสถานการณ์ที่เกิดวิกฤต COVID-19 ถือเป็นตัวเร่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เข้าสู่ยุคดิจิทัลได้เร็วและขยายวงกว้างขึ้น จะเห็นว่า AI หรือปัญญาประดิษฐ์เริ่มเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของเราในเกือบจะทุกด้าน เช่น การเป็นผู้ช่วยอัจฉริยะบนสมาร์ตโฟน อย่าง Siri, Alexa และ Google Assistant การดูหนังฟังเพลงบนดิจิทัลแพลตฟอร์มอย่าง Netflix หรือ Youtube รถยนต์ไร้คนขับอย่าง Tesla หรือจะเป็นการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียอย่าง Facebook, Line, Zoom การมีผู้ช่วยดิจิทัลในด้านการรักษาโรคอย่าง Google Deepmind Health ธุรกิจเทคโนโลยีเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มี AI อยู่เบื้องหลังในการทำงานเพื่อคอยเก็บและประมวลผลข้อมูลของผู้ใช้บริการอยู่ตลอดเวลา และทำให้บริษัทเหล่านี้ได้ข้อมูลของผู้บริโภคเป็นจำนวนมากหรือที่เราเรียกว่า Big Data ที่ป้อนให้ AI สามารถนำไปใช้คาดเดาพฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างแม่นยำขึ้น หรือเรียกได้ว่าฉลาดขึ้น เห็นได้ชัดว่าหลังจากนี้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่แทบจะทั้งหมดขับเคลื่อนผ่าน OTT (Over The Top) ด้วยการเปิดให้บริการฟรีของบริษัทใหญ่ๆ โลก เช่น Youtube, Line, Facebook, Alibaba, Lazada, Shopee ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าบริการ OTT จะเป็นตลาดที่เติบโตเร็วที่สุดของประเทศไทย จะเห็นว่าคนไทยตอบรับกับวิถีชีวิตแบบดิจิทัลนี้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากังวล ทั้งด้านเศรษฐกิจของคนไทย ทางด้านสังคม วัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป⁸

การศึกษาของประเทศไทยจึงต้องเผชิญกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ในยุคพลิกผันนี้ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก และทิศทางการพัฒนาของประเทศ สถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ให้พร้อมเป็นทรัพยากรของประเทศที่มีคุณภาพ การบริหารงานด้านวิชาการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศและรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่มีความพร้อมและสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มี

⁸สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, การปฏิวัติเทคโนโลยี: ใครเป็นผู้ได้ประโยชน์สูงสุดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี, เข้าถึงเมื่อ 24 ตุลาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก <https://www.nstda.or.th/sci2pub/ai-ethics/>

ทักษะพื้นฐาน และความพร้อมเข้าสู่การทำงาน มีสมรรถนะที่จำเป็น และเพิ่มสมรรถนะที่อาจมีความจำเป็นในยุคใหม่นี้

การบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาจึงเป็นอันดับแรกที่สำคัญ ที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีทิศทางการบริหารที่พร้อมรับมือ และสามารถพัฒนาการศึกษาไทยไปพร้อมกับการพัฒนากำลังคนของประเทศ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและแสวงหาทิศทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ข้าพเจ้าจึงสนใจที่จะทำวิจัยดังกล่าว เพื่อทราบกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันนั้น ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน

ข้อคำถามของการวิจัย

กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นกระบวนการทัศน์เชิงพหุวิธีการ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษา ปี พ.ศ.2563 – 2565

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้วิจัยได้สรุปพอสังเขปเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ ซึ่งได้ศึกษาความหมายของ กระบวนทัศน์ (paradigm) หมายถึง ชุดของแนวคิด การรับรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการปฏิบัติที่เป็นเครื่องชี้นำการกระทำของชุมชนหนึ่ง ซึ่งมีการกระทำร่วมกัน ก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ ค่านิยมแห่งความเป็นจริงที่เป็นพื้นฐานของชุมชนนั้น

โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และหลักการจัดการศึกษา บทบัญญัติด้านการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดขั้นตอน และสามารถแก้ปัญหาความซ้ำซ้อน ซึ่งแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ เริ่มจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมเป็นกฎหมายหลักในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ในกฎหมายตามมาตรา 9 ให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษานั้น เป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจในการตัดสินใจทางการบริหารและการจัดการศึกษาด้วยตนเองโดยเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา โดยมีหลักการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา

การปฏิรูประบบบริหารราชการและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2556 ได้หลอมรวมหน่วยงานทางการศึกษา คือทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานเดียวกัน เป็นกระทรวงศึกษาธิการตามโครงสร้างการบริหารราชการใหม่ โดยในมาตรา 6 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ(ฉบับที่ 3)พ.ศ.2562 จัดระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และการจัดระเบียบราชการในสถานศึกษาของรัฐ โดยจัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล แต่ไม่รวมถึงการจัดการศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ให้ความหมาย สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย มาตรา 15 ได้กำหนดระบบการศึกษามีการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ ได้แก่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และมาตรา 16 การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วย

การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ดังนี้ การศึกษาในระบบที่เป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานให้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา 2. การศึกษา ระดับประถมศึกษา และ 3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดไว้ใน หมวด 5 มาตรา 39 มีเจตนารมณ์ต้องการให้กระจายอำนาจการบริหารทั้งด้าน งบประมาณการบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และด้านวิชาการไปยังคณะกรรมการและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามี ความคล่องตัวเป็นอิสระ สามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวกและรวดเร็ว มี ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ดังนั้นจึงแบ่งส่วน ราชการภายในสถานศึกษาและส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นกลุ่ม และกลุ่มอาจแบ่งส่วนราชการ เป็นกลุ่มงานหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากลุ่มงานได้ การกำหนดอำนาจหน้าที่ ของส่วนราชการต้องสอดคล้องกับแนวทางตามที่กำหนดไว้ มีขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป

การบริหารด้านวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหาร สถานศึกษาให้ได้คุณภาพ และขับเคลื่อนผ่านช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน งานวิชาการ จึงเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการสอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความ เข้มแข็งในการบริหารจัดการ ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรม ทุกอย่างในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอหลักการและแนวคิดในการบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนให้มีความสำคัญที่สุด
3. ส่งเสริมชุมชนและสังคมให้มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้ง เป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

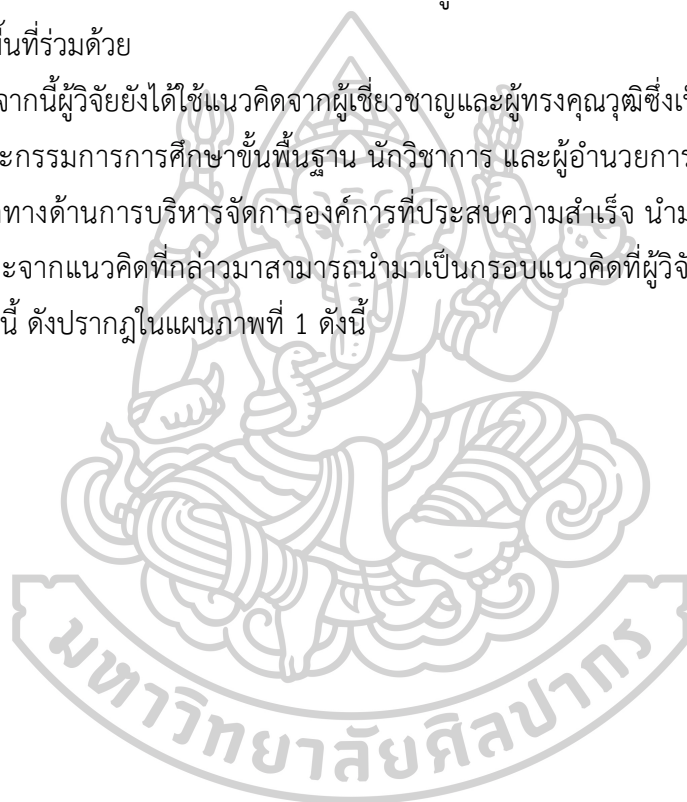
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

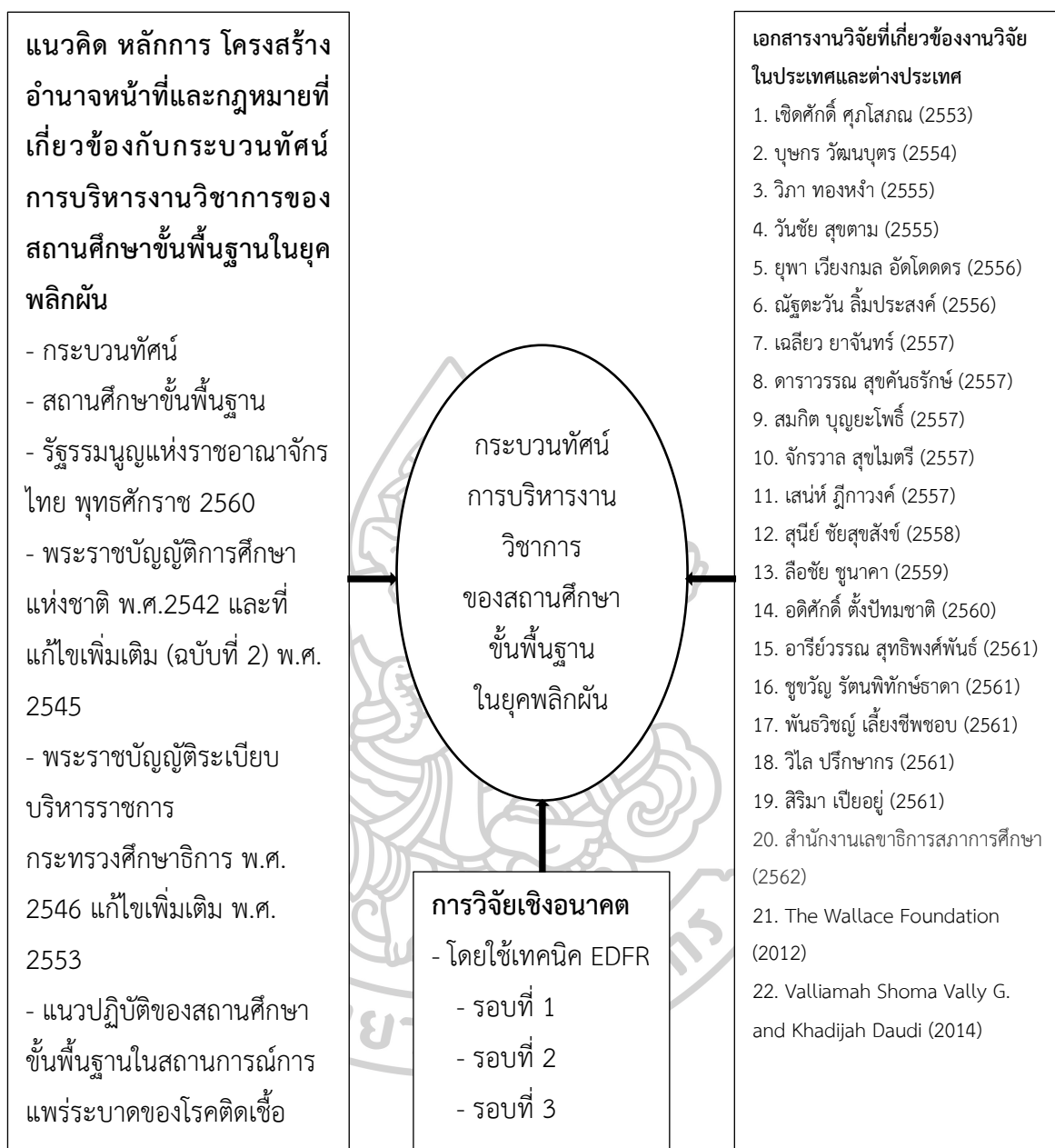
จากสถานการณ์การศึกษาทำให้ทราบสัญญาณการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ อย่าง สัญญาณการเปลี่ยนแปลง (Signals of Change) คือ เหตุการณ์หรือแนวโน้มที่ก่อตัวและเกิดขึ้น โดยกำลังจะสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในอนาคต อันจะเห็นได้จากวิถีชีวิตของเรากำลังถูกความเป็นดิจิทัลผสมผสานเข้ามา และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้มีความทันสมัย ความเป็นออนไลน์ มีแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ครอบคลุมทุกอย่าง ทั้งการเดินทาง การสื่อสาร ความบันเทิง หรือแม้กระทั่งการเข้าถึงปัจจัยสี่ก็ง่ายมาก มีอุปกรณ์และเครื่องใช้ที่ทันสมัย เช่น นาฬิกา แว่นตา เทคโนโลยีสมาร์ทโฮม (Smart Home) ตลอดจนเซ็นเซอร์หรือไมโครชิพที่มีต้นทุนลดลงเข้าถึงง่าย ช่วยให้เกิดการเชื่อมต่อสิ่งต่างๆ มีความสะดวกสบายและรวดเร็วให้กับชีวิตของเรา วิธีการใช้ชีวิตเราจึงเปลี่ยนไป ทำให้ทุกภาคส่วนต้องปรับตัว ทั้งปรับตัวด้วยตัวเองและถูกสภาพแวดล้อมบังคับ นอกจากนี้วิกฤตการณ์เกิดโรคระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั่วโลก ยังเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ผังรากลึกลงไปในระบบความคิดของผู้คน ความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รวมถึงผู้คนจะมีค่านิยมหรือวัฒนธรรมที่ปกป้องและเตรียมการต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เช่น การสวมหน้ากากอนามัย ความกังวลเรื่องความสะอาด การเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงการสำรองเงินไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน เป็นต้น วิกฤตโรคระบาดจึงถือเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น จะเห็นได้จากภาคสาธารณสุขได้นำนวัตกรรมการรักษาใหม่ๆ มาใช้งาน รวมถึงการปฏิรูปทางดิจิทัลให้มีความทั่วถึงและครอบคลุมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษา เช่น การใช้หุ่นยนต์ หรือปัญญาประดิษฐ์ การรักษาทางไกล เป็นต้น

2. การวิจัยอนาคตเทคนิค EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) โดยผสมผสานทั้งสองรูปแบบ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มีความหลากหลายมากขึ้น ขั้นตอนของ EDFR ก็คล้ายกันกับ Delphi แต่ปรับปรุงวิธีให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยรอบแรกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรกแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเครื่องมือ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติ ทำประมาณ 2-3 รอบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้และสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อสรุปเป็นอนาคตภาพ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ จำนวน 22 เรื่อง ที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารงานวิชาการ โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ทำการศึกษา นโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยศึกษากลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้านนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหาร การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ รวมถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมในรูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ร่วมด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้แนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักวิชาการ และผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการบริหารจัดการองค์การที่ประสบความสำเร็จ นำมาสังเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้ด้วย และจากแนวคิดที่กล่าวมาสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 14.

: สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562**, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, <http://www.utt2.go.th/new/?p=2107>.

: “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 1-6.

: “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 136, ตอนที่ 57 ก (1 พฤษภาคม 2562): 46.

: “กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 120, ตอนที่ 36 ก (1 พฤษภาคม 2546) : 23-24.

: “กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ.2547,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 121, ตอนที่ 40 ก (5 พฤษภาคม 2547): 3-4.

: “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 119, ตอนที่ 123 ก (19 ธันวาคม 2545) : 19.

: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ, **อนาคตของการเรียนรู้**, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, <http://online.anyflip.com/fuvvc/utuw/mobile/index.html>

: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2556), 39

: กมล ภูประเสริฐ, **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : เทีทิปส์, 2545), 5-6

: จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา** (กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์, 2545), 142.

: ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ** (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2546), 2.

: จุมพล พลุภัทรชีวิน, **การวิจัยอนาคตด้วย EDFR** (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2554), 19.

: วิโรจน์ สารรัตนะ, **ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFR**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรภาพพัฒนา, 2557), 1.

: วิไล ปรีกษากร, “นวัตกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,” **วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ** 9,1 (มกราคม- เมษายน 2561): 170.

: ณัฐตะวัน ลิ้มประสงค์, “การบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาสำหรับอนาคต” (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2556) บทคัดย่อ.

: เฉลียว ยาจันทร์, “นโยบายและการปฏิบัติด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน,” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย** 6, 2 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2557): 108.

: ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์, “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน,” **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal** 7, 1 (มกราคม- เมษายน 2557): 229.

: วิภา ทองหง่า, “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร,” **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร** 2, 2 (มกราคม - มิถุนายน 2555): 41.

: สมกิต บุญยะโพธิ์, “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ,” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย** 6, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557): 80.

: สุนีย์ ชัยสุขสังข์, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก,” **วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี** 12, 1 (กรกฎาคม - กันยายน 2558): 99.

: ยุพา เวียงกมล อัดโดดดร, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน,” **วารสาร ครุศาสตร์** 41, 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2556): 38.

: ลือชัย ชูนาคา, “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา,” **วารสาร ครุศาสตร์** 18, 2 (เมษายน - มิถุนายน 2559): 72.

: อารีย์วรรณ สุทธิพงศ์พันธ์, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตามแนวคิดคุณลักษณะความเป็นผู้นำทางทหารและความมั่นคงของชาติในศตวรรษที่ 21,” **วารสาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ** 9, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561): 49.

: ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นหาคำกับภาษาและสมรรถนะทางภาษาอังกฤษของนักเรียน,” **วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา** 1, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561): 15.

: พันธวิษณุ เลียงสีพชอบ, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0” (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561) บทคัดย่อ.

: เชิดศักดิ์ ศุภโสภณ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ” (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), บทคัดย่อ.

: บุษกร วัฒนบุตร, “การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนามุมนุชย์ในองค์กรมหาชน,” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์), 2554.

: วันชัย สุขตาม, “การพัฒนามุมนุชย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์,” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร ดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555), บทคัดย่อ.

: จักรวาล สุขไมตรี, “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), บทคัดย่อ.

: อติศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ, “พุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า,” (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560), บทคัดย่อ.

: สิริมา เปี้ยอยู่, “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 12, 1(มกราคม-มิถุนายน 2561), 260-261.

: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานการวิจัยการพัฒนาระบบทศน์ รูปแบบและกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่, (กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก, 2562).

: Valliamah Shoma Vally G. and Khadijah Daudi, “The Implementation of School Based Management Policy: An Exploration” (DOCTOR OF PHILOSOPHY Faculty of Education, University Technology Malaysia, 2014), Abstract.

: The Wallace Foundation. (2012). **The school principal as leader : Guiding schools to Better teaching and learning.** New York: Author. [Online]. Available from:

<https://www.wallacefoundation.org/knowledge-center/Documents/The-School-Principal-as-Leader-Guiding-Schools-to-Better-Teaching-and-Learning.pdf>

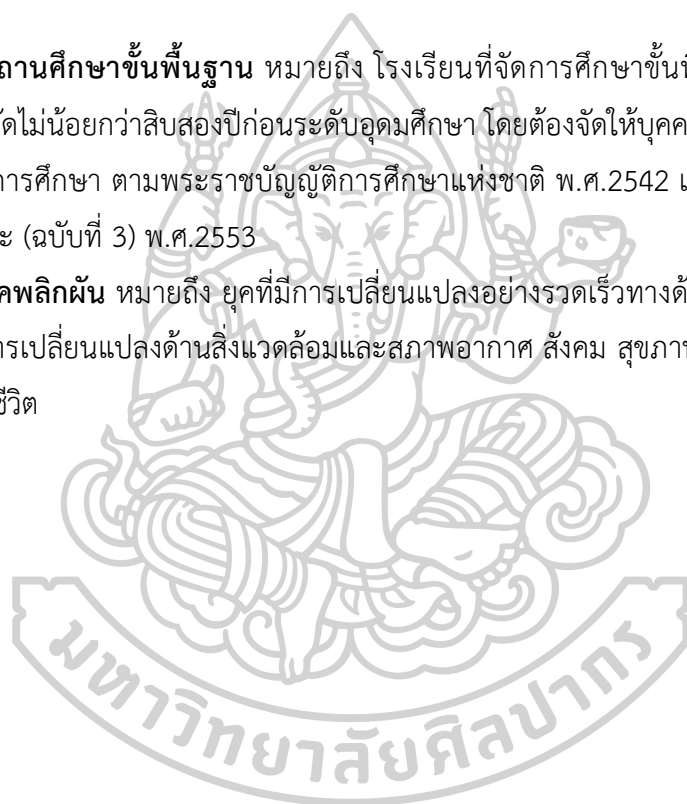
นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย ดังนี้

กระบวนการจัดการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ชุดของแนวคิด ความเข้าใจ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่เป็นแนวทางหรือแบบแผนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ และยกระดับคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ประกอบด้วยการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา โดยต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553

ยุคพลิกผัน หมายถึง ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านดิจิทัล วิกฤตการณ์เกิดโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ สังคม สุขภาพ ความเป็นอยู่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุค พลิกผัน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อกฎหมาย หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเนื้อหาในประเด็น ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การวิจัยเชิงอนาคต 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) สรุป

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ ทฤษฎี แนวคิดและข้อกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เนื้อหา มีรายละเอียดดังนี้

ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนทัศน์

ถ้ากล่าวถึงคำว่า “กระบวนทัศน์” (paradigm) ต้องคิดถึง โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) เพราะได้บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้นมา ในหนังสือที่เขียนชื่อ The structure of scientific revolutions (1962) มีเนื้อหาในการเปลี่ยนแปลงในสมมติฐานขั้นพื้นฐานหรือกรอบภายในทฤษฎีระเบียบทาง วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับความคิดของวิทยาศาสตร์ปกติในยุคนั้น โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) ได้ให้คำจำกัดความของ กระบวนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ คือ ความสำเร็จทาง วิทยาศาสตร์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลซึ่งเป็นปัญหาและแนวทางแก้ไขสำหรับชุมชนนักปฏิบัติใน บางครั้ง⁹

ดังนั้นตั้งแต่ปี 1960s คำว่า กระบวนทัศน์ (paradigm) ถูกนำมาใช้ในบริบทต่างๆ อย่าง มากมาย ทำให้คำว่า กระบวนทัศน์เป็นที่รู้จักและมีการศึกษากันอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยใจความ สำคัญในหนังสือของโทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) คือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง¹⁰

จอร์จ ริชเชอร์ (George Ritzer) กล่าวว่า กระบวนทัศน์ เป็นแนวความคิดพื้นฐานที่พบได้ใน วิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ ซึ่งกระบวนทัศน์จะช่วยกำหนดถึงขอบเขตของการศึกษา กำหนดประเด็น ปัญหาและกฎเกณฑ์อะไรบางอย่างที่พอจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์และแปลผลการศึกษา นอกจากนี้

⁹Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, 2nd ed. (Chicago: University of Chicago Press, 1970).¹⁰

¹⁰ ศิวัช ศรีโภคางกุล, “ทำความเข้าใจมโนทัศน์ว่าด้วย “กระบวนทัศน์”, ” *วารสารรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์* 1, 1 (ม.ค.- มิ.ย.2555): 5

กระบวนทัศน์ ยังช่วยแยกแยะความแตกต่างระหว่างบรรดาแนวความคิดในสาขาวิชาเดียวกันได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้ สิ่งสำคัญของกระบวนทัศน์ คือ ระดับความสำคัญ กล่าวคือ กระบวนทัศน์ มีฐานะเป็นทัศนะแม่บท หรือเป็นความเชื่อหรือฐานคิดที่มีอิทธิพลก่อให้เกิดแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่ออื่นๆ ตามมาอีกมาก ซึ่งจะช่วยให้การศึกษากระบวนทัศน์ในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบัน การศึกษาเพื่อแสวงหากระบวนทัศน์ใหม่ กำลังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก โดยได้หลอมรวมแนวคิดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์เข้าไปด้วย¹¹

อดัม สมิธ ได้กล่าวว่า เมื่อเราอยู่ท่ามกลางกระบวนทัศน์ใด เราจะนึกไม่ออกถึงกระบวนทัศน์อื่นๆ¹² กระบวนทัศน์มีปัจจัยที่มีอิทธิพลสนับสนุนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานอยู่มากมายหลายประการ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิด วิธีปฏิบัติของแต่ละบุคคลและระบบสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวคน แนวความคิดในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการดำเนินงานในลักษณะมนุษย์หรือคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับคนเป็นลำดับแรก

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่ง คือ ฟริตจอฟ คาปรา (Capra) ซึ่งเป็นผู้เขียนหนังสือที่ได้รับความนิยมอย่างมาก คือ จุดเปลี่ยนแห่งศตวรรษ (The Turning Point) และ คลื่นชีวิต (The Web of Life) มีความเห็นเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ใหม่และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หลังจากโทมัส คูห์น ได้เสนอไว้กว่า 30 ปีมาแล้วว่า จำเป็นต้องให้ความหมายใหม่ที่ขยายขอบเขตออกไปจากบริบทของวิทยาศาสตร์ แล้วนำเสนออย่างบูรณาการในบริบททางสังคมอันกว้างขวางขึ้นไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเลยทีเดียว โดย ฟริตจอฟ คาปรา (Capra) ได้ให้ความหมาย กระบวนทัศน์ หมายถึง มโนทัศน์ ค่านิยม การรับรู้ เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกัน ร่วมสร้างวิสัยทัศน์ให้เกิดขึ้นได้จริง หากเปรียบเทียบแล้วอาจกล่าวได้ว่ากระบวนทัศน์มีนัยยะเป็น ทัศนะแม่บท ที่เป็นรากฐานของทัศน์อื่นๆ ต่อเนื่องกันมา และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จึงเป็นการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ที่มีขอบเขตที่กว้างขวางมาก ซึ่งนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่ๆ ของศาสตร์สาขาอื่นๆ อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ชีววิทยา มานุษยวิทยา เป็นต้น¹³

¹¹ Ritzer,G, **Sociological Theory**, 5th ed. (New York: McGraw-Hill, 2000).628-630

¹² อดัม สมิธ, **Power of Mind**, อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, (เอกสารประกอบคำบรรยาย หลักสูตร ปชส. 1, ห้องประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า, 14 มีนาคม 2556).

¹³Capra, F. 1986.The concept of paradigm and paradigm shift. Revision (Journal of Consciousness and Change) 9: 11-17

นอกจากนี้นักวิชาการที่มีชื่อเสียง Guba และ Lincoln ได้ให้ความหมาย กระบวนทัศน์ หรือ paradigm ว่าเป็น กลุ่มก้อนของความเชื่อที่เป็นเครื่องชี้นำการกระทำ เช่น ถ้าหากเราเชื่อว่าการจัดการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากได้รับการวางโครงสร้างการทำงานอย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการองค์การจะมุ่งเน้นไปที่การจัดระบบโครงสร้างการทำงานเป็นหลัก แต่หากเราเชื่อว่ามนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญในความสำเร็จการบริหารจัดการองค์การ ก็จะทำให้ความสำคัญกับคน หรือหากเราเชื่อว่าทั้งสองส่วนสำคัญเท่าๆ กัน การบริหารจัดการจะมุ่งไปที่ทั้งสองส่วนนั่นเอง¹⁴

ในพจนานุกรมแปลภาษา กระบวนทัศน์ (paradigm) เป็นคำนาม หมายถึง ตัวอย่าง แบบชุดแบบ การสาธิต ตารางการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์คำหนึ่งๆ¹⁵

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถานอังกฤษ-ไทย อธิบายว่ากระบวนทัศน์ (paradigm) หมายถึง กรอบความคิดหรือแนวทางทั่วไปที่ใช้ในการมองโลก ในสาขาสังคมวิทยาศัพท์ คำนี้ หมายถึง กลุ่มงานศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยาที่มีความคิด ทฤษฎี ระเบียบวิธีวิทยาและการตั้งปัญหาการวิจัยในแนวเดียวกัน¹⁶

คำเดียวกันนี้พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) อธิบายถึงกระบวนทัศน์ หมายถึง ชุดของแนวคิดการรับรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการปฏิบัติร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่งหรือชุมชนหนึ่ง ทำให้เกิดเป็นแบบแผนของทัศนคติเฉพาะเกี่ยวกับความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และชุดแนวคิดนั้นมีฐานเป็นแม่บทของความคิดของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น กระบวนทัศน์ทางการศึกษาเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการสร้างความรู้ของผู้เรียน กระบวนทัศน์นี้จึงเป็นแม่บทของความคิด ทำให้แนวทางการจัดการศึกษาเปลี่ยนไป และมีความหมายรวมถึงภาพรวมของรูปแบบทางความคิด (thoughts pattern) ที่มีความแตกต่างจนสามารถนำไปแก้ปัญหาได้ ซึ่งแต่ละรูปแบบทางความคิด อาจจะแตกต่างหรือขัดแย้งกันได้ เช่น กระบวนทัศน์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งฝ่ายหนึ่งเชื่อว่า

¹⁴Guba, E. G. and Lincoln, Y.S. 1994. **Competing Paradigms in Qualitative Research**. In Norman K. Denzin and Y vonna S. Lincoln, eds. Handbook of Qualitative Research, 105-117.

¹⁵มีโมเดล, **พจนานุกรม แปลภาษา**, เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2562, เข้าถึงได้จาก https://dict.meemodel.com/search/*paradigm*

¹⁶พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา, **ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อังกฤษ-ไทย พ.ศ.2524**. (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2525).

ต้องเป็นกระบวนการเตรียมความพร้อม ทักษะพื้นฐาน พัฒนาบุคลิกภาพและสร้างนิสัยที่ดี ส่วนอีกแบบแผนของรูปความคิดหนึ่งเชื่อว่าต้องฝึกอ่าน เขียน เรียงเลข ให้คล่องตั้งแต่ยังเยาว์วัย¹⁷

ฉัตรมงคล แน่นหนา ให้ความหมายว่า คือแนวทางหรือวิธีการทำงานที่เชื่อว่าทำตามแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จ ถ้าความเชื่อเปลี่ยนจะทำให้วิธีการ หรือวัฒนธรรมการทำงานเปลี่ยน เป็นกรอบในการทำงาน การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ จึงเป็นการแหกวงล้อมหรือเปลี่ยนกรอบการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป¹⁸

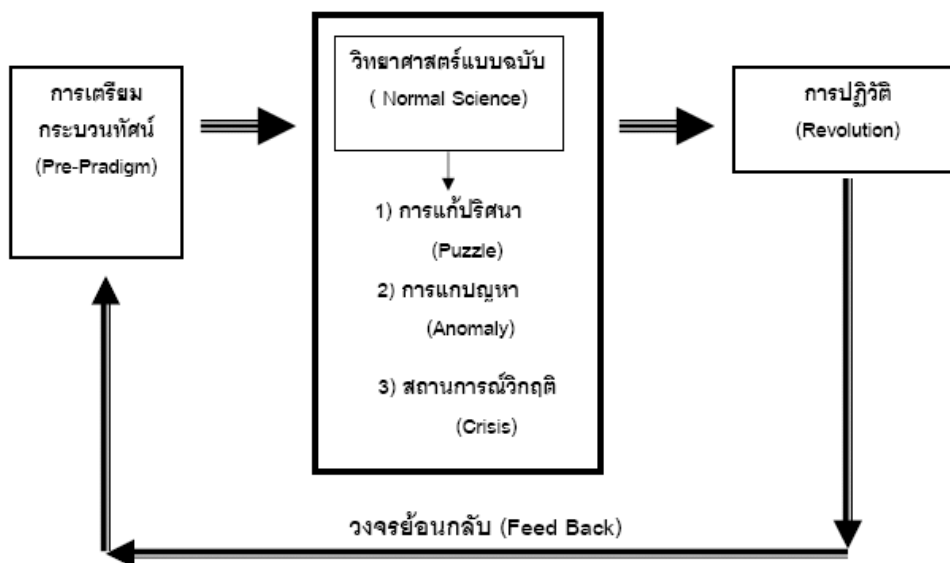
เมื่อมีการเสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ออกมาคนอื่นอาจจะไม่ยอมรับก็ได้เพราะว่าเขาได้ยึดถือกระบวนการทัศน์เดิมแบบหนึ่งแบบใดไว้เสมอ โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) เห็นว่า เมื่อมีการเสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ออกมา กว่าที่สังคมจะยอมรับกระบวนการทัศน์ใหม่ดังกล่าวจะต้องใช้เวลานาน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนที่อยู่ร่วมสมัยยังยึดติดอยู่ในกระบวนการทัศน์เดิม สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้ที่อยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์เดิมจะค่อยๆ หายไป ขณะที่คนรุ่นใหม่เกิดมาจะมีความคุ้นเคยกับกระบวนการทัศน์ใหม่ เป็นการเริ่มต้นเข้าสู่ชั้นวิทยาศาสตร์แบบฉบับของกระบวนการทัศน์ใหม่ นำไปใช้ แก้ปริศนา พบปัญหาผิดปกติ ปัญหาวิกฤต และเข้าสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่อื่น อีกต่อไป โดยที่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์จะมีลักษณะเป็นวัฏจักรวนเวียนเช่นนี้เรื่อยไปไม่สิ้นสุด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นดังภาพต่อไปนี้¹⁹

¹⁷ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2555. (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2555).

¹⁸ฉัตรมงคล แน่นหนา, “กระบวนการทัศน์ในการบริหารราชการไทย,” (เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการปรับกระบวนการทัศน์การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเก็บรายได้ หน่วยงานสรรพมิติภาคที่ 3, 23-25 เมษายน 2555).

¹⁹สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ, บทวิพากษ์คุนส์ ในเรื่องการเปลี่ยนพาราไดม์. กรุงเทพฯ วิชาษา. 2539.

ภาพที่ 2 วัฏจักรของกระบวนทัศน์

นิตา ชูโต กล่าวถึงกระบวนทัศน์ว่า เป็นแนวทางที่ใช้กระบวนการคิดเพื่อหาวิธีการปฏิบัติและวางยุทธวิธีในกระบวนการแสวงหาความจริง แล้วนำเหตุผลมาอธิบายถึงข้อโต้แย้งต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์²⁰

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า กระบวนทัศน์ (paradigm) หมายถึง ชุดของแนวคิด การรับรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการปฏิบัติที่เป็นเครื่องชี้นำการกระทำของชุมชนหนึ่ง ซึ่งมีการกระทำร่วมกัน ก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ ค่านิยมแห่งความเป็นจริงที่เป็นพื้นฐานของชุมชนนั้น ซึ่งปัจจุบันเรากำลังอาศัยอยู่ในโลกที่มีความซับซ้อนขึ้นกว่าในอดีต ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ค่านิยม ความเป็นอยู่ สิ่งเหล่านี้สร้างการเปลี่ยนแปลง และสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ การพัฒนาด้านการศึกษาจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นกลไกในการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะสถานศึกษาเป็นหน่วยงานใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่การปรับกระบวนทัศน์และเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคตต่อไป

²⁰นิตา ชูโต, การวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: บริษัท แม็ทส์ปอยท์ จำกัด, 2551), 1-5. “กระบวนทัศน์ในการบริหารราชการไทย,” (เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรปรับกระบวนทัศน์การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บรายได้ ณ สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 3, 23-25 เมษายน 2555).

การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (paradigm shift)

สมักร บุรวาต ราชบัณฑิตในสาขาวิชาอภิปรัชญาได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ นั้น เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในสังคมมนุษย์ ในเชิงปรัชญาสามารถอธิบายถึงวิวัฒนาการทางปัญญาของ มนุษย์ ดังนี้

ครั้งที่หนึ่ง จากที่มนุษย์เร่ร่อน หากิน โดยการล่าสัตว์และเก็บพืชผลตามธรรมชาติ ต่อมา สามารถทำเกษตรกรรมแบบตั้งรกราก สามารถใช้ไฟในการดำรงชีวิต และย้ายครอบครัว ชุมชน เข้า ไปอาศัยอยู่ในถ้ำขับไล่สัตว์ป่าออกไปนับเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีพที่มีผลต่อสังคม ซึ่งการย้ายไปอยู่ในถ้ำทำให้มนุษย์สบายขึ้นและมีเวลาว่างมากขึ้นทำให้เกิดความคิด ปัญญาทาง ศาสนาขึ้น เช่น พิธีฝังศพเมื่อมีสังคมที่ขยายตัวขึ้นก็มีการขยับขยาย มีการแบ่งงานกันทำ มี ผู้รับผิดชอบเผ่า ติดตามการเปลี่ยนแปลงของดวงดาวหรือการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อการ ดำรงชีวิต จนทำให้เกิดปัญญาทางปรัชญา ที่มองในเรื่องของกายและจิต

ครั้งที่สอง เมื่อสมัยเรเนซอง และการปฏิวัติอุตสาหกรรมตามมา มี เดคาร์ต-นิวตัน เป็นนักคิด นักวิทยาศาสตร์ที่ให้ความชัดเจน แก่กระบวนทัศน์ในยุคคนั้น ซึ่งได้แบ่งกายออกจากจิตอย่างเด็ดขาด และนิวตัน ก็มองสรรพสิ่งว่าเป็นก้อน ดังเช่นลูกบิลเลียดที่เคลื่อนไหว กระแทกกระทั้น หรือสัมพันธ์ กันแต่ภายนอก ซึ่งจะตรงข้ามกับทัศนะในการมองธรรมชาติแบบกระบวนทัศน์เก่า จึงเกิดการ เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่ก่อให้เกิดปัญญาทางวิทยาศาสตร์ นับเป็นจุดเริ่มของการปฏิวัติอุตสาหกรรม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เรื่อยมา

ครั้งที่สาม ที่มนุษยชาติก้าวเข้าสู่ ยุคควอนตัมฟิสิกส์ที่ความสัมพันธ์แบบ เครือข่ายอันเป็น พลวัตจากภายในกายกับจิต คือหนึ่งเดียวไม่อาจแบ่งแยกกันได้ เคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนแทรกซึมอยู่ใน ทุกสรรพสิ่ง ฉะนั้น เมื่อโลกกำลังเปลี่ยนแปลงมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีวิธีคิดแบบใหม่ ในยุคนี้ วิทยาศาสตร์ก้าวหน้ามาก กลศาสตร์ควอนตัม (quantum mechanics) เป็นหนึ่งในสาขาของฟิสิกส์ ที่สามารถอธิบายผลการทดลองต่างๆ ได้มากกว่า และถูกใช้แทนที่กลศาสตร์ จึงกล่าวได้ว่ากลศาสตร์ ควอนตัมนั้นเป็นรากฐานเบื้องต้นของฟิสิกส์ ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าหรือใกล้เคียงกับความจริง มากกว่านั่นเอง²¹

พริตจอฟ คาปรา (Capra) ได้ให้ความเห็นว่าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ เพราะ เมื่อโลกต้องเผชิญกับปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน เกี่ยวโยงกันหลายมิติ จนกระทั่งผู้เชี่ยวชาญในสาขา ต่างๆ ก็ไม่สามารถจัดการกับปัญหาเร่งด่วนของตนได้อีกต่อไป เช่น นักเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถเข้าใจ เรื่องเงินเพื่ออีกต่อไป นักมะเร็งวิทยาไม่สามารถหยุดยั้งและสับสนกับสาเหตุของโรคมะเร็ง และปัญหา

²¹สมักร บุรวาต, ปัญญาวิวัฒน์: กำเนิดและวิวัฒนาการแห่งปัญญามนุษยชาติในอดีต เล่ม 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2555), 12-60.

อื่นๆ ที่เพิ่มมากขึ้นและหมดหนทางที่จะจัดการกับปัญหาเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะนักวิชาการเหล่านั้น ส่วนมากถูกรอบงำโดยกระบวนทัศน์เดิมหรือทัศนคติการมองความเป็นจริงที่คับแคบเกินกว่าที่จะสามารถจัดการกับปัญหาที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ เป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กันหลายมิติ จึงไม่อาจจะเข้าใจได้ โดยวิธีวิทยาที่แบ่งออกเป็นสาขาต่างๆ ตามระเบียบทางวิชาการและตามแบบระบบงานเดิมได้ ฟริตจอฟ คาปรา (Capra) จึงเห็นว่าวิธีการตามกระบวนทัศน์แบบเดิมจะไม่มีทางแก้ปัญหาได้ ในทางตรงข้ามมันกลับผลักดันให้เคลื่อนไปตามความซับซ้อนที่เชื่อมโยงของความสัมพันธ์ทางสังคม จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ให้อื้ออานวยต่อการใช้แบบจำลองทางความคิดที่ทันสมัย และใช้ตัวแปรที่สอดคล้องกับสภาพของปัญหาได้²²

ดังที่ โทมัส คูห์น ได้ให้ความคิดเห็นว่า ถึงแม้จะมีคนยังยึดติดกับกระบวนทัศน์เดิมอยู่นั้น เมื่อวิทยาศาสตร์แบบฉบับไม่สามารถตอบคำถามระดับรากฐานสำคัญได้ ไม่ว่าจะด้วยเพราะเหตุผลใดทั้ง การเผชิญปัญหาผิดปกติ (anomaly) หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ (rules) แบบเดิมไม่สามารถสร้างความกระจ่างได้ หรือเผชิญวิกฤตการณ์ (crisis) ก็จะมีการค้นหากระบวนทัศน์ใหม่แล้วดำเนินการปฏิวัติให้สามารถแก้ปัญหาหรือตอบโจทย์ได้ในขณะนั้นเป็นวัฏจักรเช่นนี้ต่อไป ซึ่งกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์ก็เหมือนกับโรงงานนั้นคือการหาเครื่องมือใหม่เพื่อเก็บไว้จะทำในกรณีที่เป็น ความสำคัญของวิกฤตการณ์ก็คือวิกฤตการณ์เป็นการชี้ให้เห็นว่าเวลาที่หาเครื่องมือใหม่ได้มาถึงแล้ว²³

การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์สามารถเกิดขึ้นกับเรื่องอื่นๆ อีกมากมาย การศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งในยุคพลิกผันที่น่าจะถึงเวลาในการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ดังการทดลองของดิไว้อ์ ที่ได้ทำการจัดตั้งโรงเรียนทดลองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นสภาพสังคมประชาธิปไตย โดยที่ในยุคนั้น ประชาธิปไตยและเสรีนิยมยังไม่ใช่กระแสหลักของสังคม โรงเรียนทดลองของดิไว้อ์ตั้งจึงสามารถผลักดันให้สังคมประชาธิปไตยและเสรีนิยมปรากฏตัวเป็นกระแสหลักของสังคมได้ การย้ายหรือการปรับกระบวนทัศน์ทางการศึกษานั้นจึงมิใช่การเปลี่ยนแปลงเฉพาะส่วน หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กัน²⁴

ภายใต้เงื่อนไขและความท้าทายต่างๆ การบริหารจัดการองค์กรในช่วงยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทำให้องค์กรต้องปฏิรูปตนเอง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันให้สูงขึ้น

²²Capra, F. The concept of paradigm and paradigm shift, 11-17.

²³ศิวัช ศรีโสภางกุล, “ทำความเข้าใจโมทัศน์ว่าด้วย “กระบวนทัศน์”, ” วารสารรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาพสินธุ์ 1,1 (มกราคม – มิถุนายน 2555): 70.

²⁴วารพร ศรีสุพรรณ, “การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาสำหรับอนาคต,” วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 6, ฉบับที่ 11 (ม.ค.- มิ.ย.2557): 277.

(Competitive Advantage) โดยการปรับใช้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์การที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังสนั้น หน่วยงานทางการศึกษาก็เป็นหน่วยงานแรกๆ ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิรูปด้านการศึกษา มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสร้างนวัตกรรมทางการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Management Innovation) ตลอดจนแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะแบบดิจิทัล (Digital Governance) ที่รัฐมีหน้าที่ให้บริการประชาชนผ่านการเชื่อมต่อเครือข่ายดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ภาครัฐไทย สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ให้บริการประชาชนอย่างมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้²⁵

สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้กล่าวถึงการเข้าถึงความคิดฐานราก จะทำให้เราเข้าใจกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้เราเข้าใจ กฎบัญญัติ ที่เป็นฐานรากกำหนดที่ไปที่ไปหรือจุดเป็นจุดตายของเหตุการณ์นั้นๆ อันนำมาสู่การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ หากต้องการหลุดพ้นจากวิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อน จำเป็นต้องพิจารณาหยังลึกถึงรากเหง้าของปัญหาที่เป็นเสมือนกันบั้งของภูเขาน้ำแข็ง กระบวนทัศน์การพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัย (Modernism) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น ตั้งอยู่บนความคิดฐานรากของ “ตัวกูของกู” (Ego-Centric Mental Model) ที่เป็นปฐมบทก่อให้เกิดรอยปริในระบบ (Systemic Divides) รอยปริในระบบดังกล่าวได้นำพาไปสู่โลกที่ไร้สมดุล ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (ซึ่งกลายเป็นประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำ) และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (ซึ่งกลายเป็นประเด็นปัญหาความไม่ยั่งยืน) โลกที่ไร้สมดุลส่งผลให้เกิดโลกแห่งความเสี่ยงและภัยคุกคาม และนำพาไปสู่วิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อน ซึ่งเป็นตัวกำหนด รูปแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ในโลกปัจจุบัน²⁶

ดังนั้นเมื่อสิ่งต่างๆ ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การจะผ่านพ้นวิกฤตไปได้ ต้องใช้พลังปัญญามนุษย์ให้มากขึ้น ประเด็นท้าทายจึงอยู่ที่ว่า การสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ควรเป็นอย่างไร การพัฒนาด้านการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทยที่ต้องกลับมาทบทวน พร้อมกับปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

²⁵สุเทพ เชาวลิต, **หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**, เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2563,

<https://www.opdc.go.th/content/viewbook/NTU2MHx8MXx8dGh8fDhQMDZQ#book/5>

²⁶ สุวิทย์ เมษินทรีย์, **โลกเปลี่ยน คนปรับ**, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/the-world-changes-people/

แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การศึกษาในยุคที่การศึกษาเป็นมากกว่า การเตรียมความพร้อมของคนหรือให้ความรู้กับคนเท่านั้น เพราะนอกจากจะให้ความรู้แล้ว จะต้องให้การส่งเสริมผู้เรียนในการเรียนรู้ ให้มีคุณธรรมและจริยธรรมดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีความเหมาะสม ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับเด็กไทยก้าวสู่ Thailand 4.0 อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในหลายด้าน เช่น การพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รวมถึงกระบวนการคิด วิเคราะห์ของผู้เรียน มีการปรับหลักสูตรให้ทันสมัยสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ การปรับปรุงและพัฒนา ตำราเรียนมีมาตรฐาน 5 ดาว การปรับเปลี่ยนบทบาทการสอนของครูจากครูผู้สอนให้เป็นโค้ช ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นต้น²⁷

ชวลิต โปธินคร ได้กล่าวถึงทิศทางในการพัฒนาประเทศไทย มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยแบ่งออกเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคประเทศไทย 1.0 เน้นการเกษตรเป็นหลัก ยุคประเทศไทย 2.0 เน้นอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา ยุคประเทศไทย 3.0 เป็นอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ และยุคประเทศไทย 4.0 เป็นยุคเทคโนโลยี Creative และ Innovation เน้นการสร้างให้คนไทยสามารถคิดเองได้ ซึ่งควรเปลี่ยนวิธีการให้มีความเหมาะสมไปสู่ยุคสมัยใหม่ที่ นั่นก็คือการเปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้นำเสนอการขับเคลื่อนประเทศเพื่อก้าวไปข้างหน้าดังนี้

1. การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นการพัฒนาที่สมดุล (Thriving in Balance) โดยพัฒนาความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ กับมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับเทคโนโลยี

2. ปรับเปลี่ยนสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการเตรียมคนไทย คือ เน้นปลูกฝังการมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเอง และการเคารพกฎหมาย กติกา และกฎระเบียบ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณค่าที่สร้างขึ้นได้ยากในระบอบประชาธิปไตย ที่มักมีความขัดแย้งระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเท่าเทียมกันในสังคม

3. ปรับเปลี่ยนสู่ระบบทุนนิยมที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อการเตรียมคนไทย โดยเน้นความสามารถในการมองภาพรวม เชื่อมโยง มีความรับผิดชอบชอบต่อหมู่คณะ มีความเห็นอกเห็นใจ

²⁷ ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, Education Reform & Entrance 4.0, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th/websm/2016/nov/461.html>

กัน เพื่อแบ่งปัน และความเสียสละ ซึ่งเป็นคุณค่าที่จะอุดช่องว่างและแก้ไขจุดด้อยของระบอบทุนนิยมเสรีได้เป็นอย่างดี ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและระบบทุนนิยมที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ ต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนและปลูกฝังปรัชญาการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องในคนไทย ได้แก่ การมีหลักคิดที่ถูกต้อง การพัฒนาทักษะการใช้ชีวิต การพัฒนาทักษะการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น²⁸

จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาทำให้ต้องมีทิศทางในการสร้างเด็กยุคไทยแลนด์ 4.0 ให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ สร้างความคิดของเด็กและเยาวชนไปสู่ที่ยากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ การพัฒนาเด็กต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ และทักษะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ การเรียนรู้จากปัญหาจริงที่เกิดขึ้น เรียกว่าเป็น Problem Based Learning การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 โดยกระบวนการที่ควรเริ่มจากการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในการจัดการเรียนรู้แบบสหวิชาการเชื่อมโยงความรู้กับการจินตนาการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สังคมต้องการ สร้างความท้าทายและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่อยากจะเรียนรู้²⁹ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานจึงต้องมีกระบวนการสร้างเด็กและเยาวชนไทย และให้สอดคล้องกับนโยบายและหลักการสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

หลักการสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีการตั้งเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงหลักการที่มีการกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561– 2580) มีเป้าหมายพัฒนาประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน ซึ่งต้องยกระดับศักยภาพของประเทศในหลายมิติ พัฒนาคนทุกมิติและทุกช่วงวัย เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้เกิด ทำให้คนไทยได้พัฒนาเป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพคิดวิเคราะห์ รู้ รับ ปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน มีระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ซึ่งการพัฒนาประเทศในยุทธศาสตร์ชาติ

²⁸ สุวิทย์ เมษินทรีย์, Thailand 4.0 กับอนาคตประเทศไทย, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563, เข้าถึงได้จาก

<https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D8/8D02Jun2017100417.pdf>

²⁹ ขวลิต โปธินคร, การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0, เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก <https://km.li.mahidol.ac.th/thai-studies-in-thailand-4-0/>

มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบประชารัฐ มี 6 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม มีความสามารถในการสื่อสาร และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21³⁰

2. ระบบราชการ 4.0 ตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน หรือที่รู้จักกันว่า ไทยแลนด์ 4.0 หรือ ประเทศไทย 4.0 นั้น ระบบราชการ ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนและปฏิรูปเพื่อรองรับ และส่งเสริมไทยแลนด์ 4.0 ด้วยเช่นกัน โดยระบบราชการต้องทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better Governance, Happier Citizens) หมายความว่า ระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ เพื่อพลิกโฉม (transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจและเป็นพึงของประชาชนได้ (Credible and Trusted Government) ดังนี้ 1) เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) 2) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Government) 3) มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาไปสู่ระบบราชการ 4.0 จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (Collaboration) การสร้างนวัตกรรม (Innovation) และการปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitization/Digitalization)³¹

3. การปฏิรูป (Reform) การปฏิรูปจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาทักษะและศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย ให้ความรู้ สร้างและส่งเสริมโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในสังคม เช่น การปฏิรูประบบสวัสดิการแห่งรัฐ การปฏิรูปประเทศเพื่อไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ผ่านนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า Value-Based Economy) เพื่อพาประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำ ทางสังคม และกับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา โดยมีการปรับเปลี่ยนใน 4 มิติ ดังนี้

³⁰ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://nscr.nesdb.go.th/>

³¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ระบบราชการ 4.0, เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.opdc.go.th/content/Mzk>

มิติที่ 1 ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth) โจทย์ใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบัน คือลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ และเปลี่ยนจากเน้นภาคการผลิตสินค้ามาสู่ภาคบริการมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้จะนำไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ

มิติที่ 2 ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well-beings) ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศชาติ จึงเป็นโจทย์สำคัญ ที่ทุกภาคส่วนจะต้องช่วยกันลดระดับความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น ยกกระดับธุรกิจเอสเอ็มอีและวิสาหกิจชุมชนด้วยเทคโนโลยีนวัตกรรม สร้างระบบสวัสดิการสังคม ภายใน 20 ปี

มิติที่ 3 การยกระดับศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ (Human Wisdom) การพัฒนาทุนมนุษย์ จำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนามาตรฐานของเด็กไทย ยกกระดับคุณภาพของแรงงานให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาของประเทศ

มิติที่ 4 การรักษาสິงแวดล้อม (Environmental Wellness) การพัฒนาเศรษฐกิจควรควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่น่าอยู่ ดังนั้นเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้ตัวเลข การเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น ลดการปล่อยมลพิษ รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีพื้นที่ทางการเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน มีระบบการจัดการขยะอย่างยั่งยืนและถูกต้อง ตามหลักสุขาภิบาล³²

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและขอข่างานวิชาการ

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

บทบัญญัติด้านการศึกษาดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ เป็นการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันจากทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาทุกระดับ³³ ในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดขั้นตอน และสามารถแก้ปัญหาความซ้ำซ้อน ซึ่งแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของ

³² สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, “นโยบาย Thailand 4.0,” วารสารไทยคู่ฟ้า, 33 (มกราคม - มีนาคม 2560): 4.

³³ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 14.

ประเทศ เริ่มจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมเป็นกฎหมายหลักในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบฉบับแรกของประเทศไทย ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวตามมาตรา 9 กำหนดให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ปัจจุบันให้ยุบเลิกและโอนอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่องการปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ สั่ง ณ วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง

หลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษานั้น เป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจในการตัดสินใจทางการบริหารและการจัดการศึกษาด้วยตนเองโดยเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังได้กำหนดหลักการในการจัดการศึกษา คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง³⁴ โดยมีหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา เช่น มีเอกภาพด้านนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปยังส่วนต่างๆ เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา มีการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุก

³⁴สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, <http://www.utt2.go.th/new/?p=2107>.

ระดับและประเภทการศึกษา พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

โดยต้องจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน³⁵

โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

การปฏิรูประบบบริหารราชการและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2556 ได้หลอมรวมหน่วยงานทางการศึกษา คือทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานเดียวกัน เป็นกระทรวงศึกษาธิการตามโครงสร้างการบริหารราชการใหม่ โดยในมาตรา 6 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 จัดระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และการจัดระเบียบบริหารราชการสถานศึกษาของรัฐ ที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล แต่ไม่รวมถึงการจัดการศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ รายละเอียดดังนี้

1. การจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลาง ระดับกระทรวง มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ โดยมีหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

- 1.1 สำนักงานรัฐมนตรี
- 1.2 สำนักงานปลัดกระทรวง
- 1.3 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- 1.4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

³⁵“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 1-6.

1.5 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. การจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 33 ได้กำหนดการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนประชากร จำนวนสถานศึกษา วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา และมาตรา 34 ให้จัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ตามข้อ 4 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2560)

2.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา

2.2 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

3. การจัดระเบียบบริหารราชการในสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละสถานศึกษา³⁶

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 ให้

การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย มาตรา 15 ได้กำหนดระบบการศึกษามีการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

มาตรา 16 การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา³⁷

โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับ และประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 โดยการศึกษาใน

³⁶“พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 136, ตอนที่ 57 ก (1 พฤษภาคม 2562): 46.

³⁷“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 1-6.

ระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ 1. ระดับก่อนประถมศึกษา 2. ระดับประถมศึกษา 3. ระดับมัธยมศึกษา³⁸

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 34 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาและส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ให้เป็นไปตามแนวทางดังนี้

1. สอดคล้องกับภารกิจหลักและรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ

2. มีความเป็นเอกภาพในทางการบริหารจัดการ มีความยืดหยุ่น และพร้อมต่อการปรับเปลี่ยน

3. มีกลไกในการประสานงานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

4. มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจ ความคุ้มค่า ลดขั้นตอนการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการ

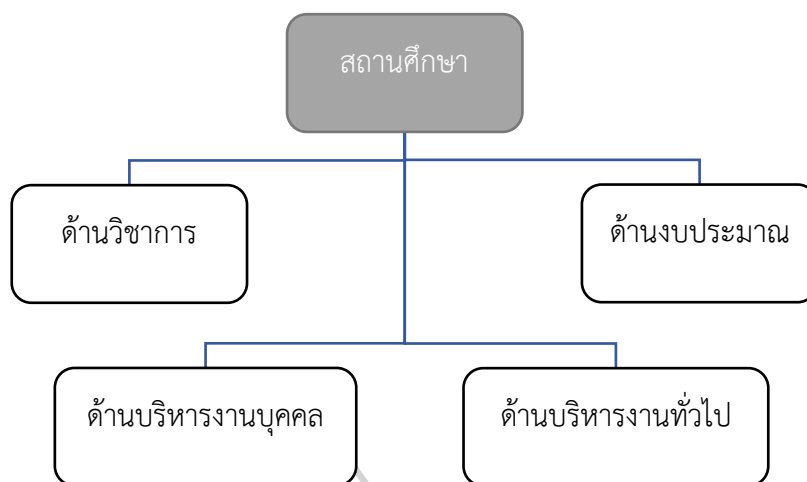
5. คำนึงถึงความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อสัมฤทธิ์ผลของคุณภาพการศึกษา ระดับ และขนาดของสถานศึกษาหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

โดยให้แบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาและส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นกลุ่ม และกลุ่มอาจแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่มงานหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่ากลุ่มงานได้ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต้องสอดคล้องกับแนวทางตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง³⁹ จึงมีขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาดังนี้

³⁸“กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546,”

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120, ตอนที่ 36 ก (1 พฤษภาคม 2546) : 23-24.

³⁹“กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ.2547,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121, ตอนที่ 40 ก (5 พฤษภาคม 2547): 3-4.

ภาพที่ 3 ขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้น สถานศึกษาต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่กำหนดขึ้น บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. จัดตั้งงบประมาณ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น
4. จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศและแนวปฏิบัติต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด
6. กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยกับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด
7. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

8. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชน และท้องถิ่น

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดไว้ใน หมวด 5 มาตรา 39 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร ทั้ง 4 ด้าน คือ ในด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล งบประมาณ และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาโดยตรง⁴⁰ เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวเป็นอิสระ สามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวกและรวดเร็วมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียน ถือเป็นงานที่มีความสำคัญ เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการวางแผน ตระหนักถึงความสำคัญ มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

การบริหารด้านวิชาการจึงนับว่ามีบทบาทสูงสุดต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษาให้ได้คุณภาพ และขับเคลื่อนผ่านช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน งานวิชาการจึงเป็นภารกิจหลักเพื่อให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ⁴¹ โดยมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ กล่าวว่าเป็นการบริหารเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์⁴²

⁴⁰“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119, ตอนที่ 123 ก (19 ธันวาคม 2545) : 19.

⁴¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2556), 39

⁴²กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : เทีทิพย์, 2545), 5-6

จันทรานี สวงวนนาม ได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้ว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารงานกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ⁴³

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่าหากมองในด้านกระบวนการการดำเนินงาน คือการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายและการวางแผน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน⁴⁴

ชุมศักดิ์ อินทรรัชต์ ได้ให้ความหมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักเกิดการพัฒนา ปรับปรุงและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ⁴⁵

กอร์ดัน (Gorton) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียน ซึ่งทำให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดทำตารางการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ รวมถึงการนิเทศการสอน⁴⁶

ฟอเรสต์ และกินเซอร์ (Forest and Kinser) ให้ความหมายการบริหารวิชาการว่าเป็นงานที่จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารและการส่งเสริมการจัดทำหลักสูตร การสอนและการจัดการเรียนรู้⁴⁷

ฟราย, เคทเทอร์ริดจ์ และมาร์แชล (Fry, Ketteridge and Marshall) ให้ความหมายของการบริหารวิชาการว่า เป็นงานที่กำกับติดตาม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการเรียนการสอน การทำงาน วิจัย

⁴³ จันทรานี สวงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา** (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, 2545), 142.

⁴⁴ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ** (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ, 2546), 2.

⁴⁵ ชุมศักดิ์ อินทรรัชต์, “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดภาคใต้ตอนล่างเพื่อการพัฒนาเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)”, **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์** 12,4(2549):561-575.

⁴⁶ Richard A. Gorton, **School Administration and Supervision: Leadership Challenges and Opportunities**, 2nd ed. (Ohio : W.C. Brown Co, 1983), 158-164.

⁴⁷ James Forest and Kevin Kinser, **Higher Education in the United States: An Encyclopedia** (Oxford : ABC-CLIO 2002), 1.

การนิเทศติดตาม การบริหารงานวิชาการ และการจัดการ ตลอดจนการรักษาความเป็นมืออาชีพ ทางด้านการจัดการเรียนการสอน⁴⁸

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหาร กิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด⁴⁹

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอหลักการและแนวคิดในการบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่าง แท้จริง
2. มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้ง เป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขต พื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและ พัฒนาคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการการศึกษาของไทยได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารวิชาการไว้เช่นกัน สำนัก นโยบาย และแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบริหารรูปแบบนิติบุคคลไว้ 17 งานดังนี้ 1. การพัฒนาหรือดำเนินการ เกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2. วางแผนงานด้านวิชาการ 3. การจัดการ เรียนการสอนในสถานศึกษา 4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5. การพัฒนา กระบวนการ เรียนรู้ 6. การวัดการประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7. การวิจัย เพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8. การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9. การนิเทศ การศึกษา

⁴⁸Heather Fry, Steve Ketteridge and Stephanie Marshall, *A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education: Enhancing Academic Practice*, 3rd ed. (New York : Taylor & Francis, 2009), 3.

⁴⁹กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล* (กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,2546), 99.

10. การแนะแนว 11. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์หน่วยงาน สถาน ประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15. การจัดทำระเบียบ และสถานศึกษา 16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา 17. การพัฒนา และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา⁵⁰

โดยมีรายละเอียดตามข้อบ่งชี้และภารกิจดำเนินการดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.1 วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้หรือจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพิ่มเติมตามบริบทของสถานศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ

1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมิณผลและปรับปรุง

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

2.1 วางแผนงานด้านวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษา การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การเทียบโอนผลการเรียน และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย จัดทำกรอบในการดำเนินงาน ตลอดจน ดูแล นิเทศ กำกับ และติดตาม

⁵⁰สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551),28.

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

3.1 จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 จัดการเรียนการสอนวัดผลและประเมินผลทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.6 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียน ช่วยเหลือผู้เรียนพิการ ด้อยโอกาส และผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

4.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย

1) จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่นต่อไป

2) จัดทำหลักสูตรเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย มีความรู้ สติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3) จัดให้มีวิชาต่างๆ ให้ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

4) ให้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงขึ้น

5) เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการของสังคมต่อไป

4.2 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และการรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

5.1 จัดกิจกรรมและเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ มีทักษะการจัดการ กระบวนการคิด และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

5.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทำเป็น คิดเป็น ฝึกปฏิบัติ

มีความสนใจรักการอ่าน และใฝ่รู้ใฝ่เรียน

5.4 จัดการเรียนการสอนส่งเสริมความเป็นเลิศตามศักยภาพของผู้เรียน โดยมีการผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ ได้อย่างสมดุลกัน มีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ สื่อการจัดการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้ สามารถนำกระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนอาจมีการเรียนรู้จากสื่อการจัดการเรียนรู้ และแหล่งวิทยาการต่างๆ ไปพร้อมกัน

5.6 มีการจัดการเรียนรู้สามารถจัดขึ้นได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ

5.7 มีการพัฒนารูปแบบ การศึกษาค้นคว้า หรือออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัยและก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำและเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่นต่อไป

6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

6.1 มีการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษาและเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

6.2 มีการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของการวัดและการประเมินผลของสถานศึกษา

6.3 มีการวัดผลและประเมินผล การเทียบโอนประสบการณ์ ผลการเรียนและการอนุมัติผลการเรียน

6.4 มีการดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้และการซ่อมเสริมให้ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์

6.5 มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและการประเมินผลเทียบเคียงให้ได้มาตรฐานระดับสากล

6.6 มีการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลและการประเมินผล การดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้อ้างอิง ตรวจสอบ และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการประเมินผลต่อไป

6.7 ผู้บริหารสถานศึกษามีการอนุมัติการประเมินผลการเรียน รายภาค/รายปี และตัดสินผลการเรียน

6.8 การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษา ทั้งในระบบ

นอกระบบและตามอัธยาศัย โดยมีคณะกรรมการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

7. มีการการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

7.1 กำหนดนโยบาย และแนวทางใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และการทำงานของครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

7.2 พัฒนาผู้เรียน รวมถึงครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

7.3 พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

7.4 รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

8.1 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียงเพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

8.2 จัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพเฉพาะด้านของผู้เรียน เช่น พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุด IT ห้องสมุดกลางและห้องสมุด กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ศูนย์วิชาการ สวนสุขภาพ สวนวรรณคดี สวนธรรมะ เป็นต้น

8.3 จัดระบบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนของสถานศึกษา ของตนเอง เช่น จัดเส้นทาง/แผนที่และระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดสถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

8.4 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

8.5 ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในต่างประเทศ

9. การนิเทศการศึกษา

9.1 สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคล ให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

9.2 มีการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบ

และกระบวนการ

9.3 จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10. การแนะแนว

10.1 กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยให้ทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

10.2 จัดระบบงานและโครงสร้างงานแนะแนวและระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจน

10.3 ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีบทบาทและเห็นคุณค่าของการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

10.4 มีการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้เรื่องจิตวิทยาและการแนะแนว เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และสามารถบูรณาการจัดการเรียนรู้นำไปเชื่อมโยงการใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันต่อไป

10.5 กำหนดการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ มีความรู้ และมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมทำหน้าที่ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแนะแนว

10.6 มีการกำกับ ติดตาม นิเทศ และสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบ

10.7 พัฒนา ส่งเสริมความร่วมมือ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชน

10.8 ประสานงานด้านการแนะแนวระหว่างสถานศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน บ้าน ศาสนสถาน ชุมชน ในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว

10.9 เชื่อมโยงงานแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

11.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสอดคล้องมาตรฐานการศึกษาชาติ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ พร้อมทั้งกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จของแต่ละมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และประกาศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

11.2 มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นคุณภาพตาม

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งผ่านการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา และ ระบุวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ความสำเร็จของการพัฒนา วิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชาและ ผลการวิจัยรองรับ งบประมาณ และทรัพยากร รวมทั้งแหล่งวิทยาการจากภายนอกที่ให้การสนับสนุน อย่างชัดเจน โดยมีบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบและจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีเพื่อรองรับและดำเนินการ ทั้งนี้โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนโดยผ่านความ เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

11.3 มีการจัดระบบบริหารงานที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนและเอื้อต่อการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายใน และจัดทำระบบสารสนเทศที่มีฐานข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันอย่าง ครบถ้วนถูกต้อง และเพียงพอ และสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย

11.4 มีผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนำสู่การ ปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

11.5 จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และรายงานผลพร้อม ข้อเสนอแนะการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไป ประกอบการปรับปรุงพัฒนา และพร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้น สังกัด

11.6 กำหนดให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยคณะกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับการขึ้นทะเบียนจากหน่วยงาน ต้นสังกัดอย่างน้อย 1 คน มีวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย และพร้อมรับการประเมินคุณภาพ ภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด

11.7 มีการจัดทำรายงานประจำปี (SAR) เพื่อสะท้อนคุณภาพผู้เรียนและการบริหาร จัดการศึกษาของผู้รับผิดชอบ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่นำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในรอบปี โดยมิ การเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งผ่านความ เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

11.8 มีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษามีความรู้ ความ เข้าใจ และนำไปปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวัฒนธรรม องค์กร และนำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

12. มีการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

12.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่างๆ

12.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

อย่างหลากหลาย

12.3 มีการส่งเสริมชุมชนให้มีการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ

12.4 พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

13.1 ประสานความร่วมมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการภายนอกเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทุกด้าน รวมถึงสืบสานประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

13.2 มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ตลอดจนการประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยสถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.3 มีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาการและวัฒนธรรมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองผู้เรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนการร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เป็นต้น

13.4 ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

14.1 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา เรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาที่เป็นจุดเน้นเฉพาะ

14.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและร่วมจัดการศึกษา

14.3 มีการร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน และองค์กรอื่นๆ จัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

14.4 มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กรชุมชน และองค์กรอื่นๆ

14.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็นทั้งบุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรอื่นๆ

14.6 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

15.1 จัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.2 นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

15.3 การตรวจสอบ ประเมินผลการใช้ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และนำไปแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

16.1 ศึกษาวิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

16.2 จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัดใบงาน และใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

16.3 พิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียน แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัดเสริมประสบการณ์ ใบความรู้และใบงานเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

17. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

17.1 มีการร่วมกันกำหนดนโยบายและการวางแผนในเรื่องการพัฒนาสื่อและการจัดหาสื่อเพื่อการเรียนรู้และการศึกษาของสถานศึกษา

17.2 มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และจัดตั้งเครือข่ายหรือชมรมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาทางวิชาการ

17.3 มีการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นและรวบรวมแหล่งสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

17.4 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุด IT เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นของสถานศึกษา

17.5 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิตใช้ และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา⁵¹

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการ หมายถึง ชุดของแนวคิด ความเข้าใจ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่เป็นเครื่องชี้แนวทางหรือแบบแผนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ ค่านิยมแห่งความ

⁵¹สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล**. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรประเทศไทย จำกัด, 2556), 39-41.

เป็นจริงที่เป็นพื้นฐานขององค์กรนั้น การบริหารงานวิชาการนับเป็นงานที่สำคัญของสถานศึกษา เป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีทักษะสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี งานวิชาการจึงเป็นงานที่มีขอบข่ายครอบคลุมหลายด้าน ส่งผลให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน ซึ่งสรุปขอบเขตของงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน และการใช้สื่อการเรียนการสอนงาน การวัดผลการเรียนการสอน และการนิเทศการสอน เป็นต้น

การศึกษากับสถานการณ์ในยุคพลิกผัน

สัญญาณการเปลี่ยนแปลง (Signals of Change) คือ เหตุการณ์หรือแนวโน้มที่ก่อตัวและเกิดขึ้น โดยกำลังจะสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในอนาคต อันจะเห็นได้จากวิถีชีวิตของเรากำลังถูกความเป็นดิจิทัลผสมผสานเข้ามา และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของเราให้มีความทันสมัย ความเป็นออนไลน์ มีแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ครอบคลุมทุกอย่าง ทั้งการเดินทาง การสื่อสาร ความบันเทิง หรือแม้กระทั่งการเข้าถึงปัจจัยสี่ก็ง่ายมาก มีอุปกรณ์และเครื่องใช้ที่ทันสมัย เช่น นาฬิกาแว่นตา เทคโนโลยีสมาร์ทโฮม (Smart Home) ตลอดจนเซ็นเซอร์หรือไมโครชิปที่มีต้นทุนลดลงเข้าถึงง่าย ช่วยให้เกิดการเชื่อมต่อสิ่งต่างๆ มีความสะดวกสบายและรวดเร็วให้กับชีวิตของเรา วิธีการใช้ชีวิตเราจึงเปลี่ยนไป ทำให้ทุกภาคส่วนต้องปรับตัว ทั้งปรับตัวด้วยตัวเองและถูกสภาพแวดล้อมบังคับ นอกจากนี้วิกฤตการเกิดโรคระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั่วโลก ยังเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ผังรากลึกลงไปในระบบความคิดของผู้คน ความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รวมถึงผู้คนจะมีค่านิยมหรือวัฒนธรรมที่ปกป้องและเตรียมการต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เช่น การสวมหน้ากากอนามัย ความกังวลเรื่องความสะอาด การเว้นระยะห่างทางสังคม รวมถึงการสำรองเงินไว้ใช้ยามฉุกเฉิน เป็นต้น วิกฤตโรคระบาดจึงถือเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น จะเห็นได้จากภาคสาธารณสุขได้นำนวัตกรรมการรักษาใหม่ๆ มาใช้งาน รวมถึงการปฏิรูปทางดิจิทัลให้มีความทั่วถึงและครอบคลุมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรักษา เช่น การใช้หุ่นยนต์ หรือปัญญาประดิษฐ์ การรักษาทางไกล เป็นต้น⁵²

ในด้านการศึกษาก็มีสัญญาณการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เพรนสกี (Prensky) ได้กล่าวถึงนักเรียนในปัจจุบันว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก โดยเฉพาะในเรื่องภาษา เสื้อผ้า สิ่งประดับตกแต่ง หรือสไตล์การแสดงออก ที่ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานเท่านั้น ซึ่งไม่อาจหวนกลับไป

⁵²สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลส์ แล็บ, **อนาคตของการใช้ชีวิต**, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564,

<http://online.anyflip.com/fuvc/wnaq/mobile/index.html>

เหมือนเดิมได้อีกแล้ว จึงกลายเป็นลักษณะเฉพาะตัว (singularity) ไปแล้ว โดยที่ไม่ทันได้รู้ตัว ไม่ทันได้เตรียมความพร้อม เป็นการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) ซึ่งนักเรียนในปัจจุบันมีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ และกระบวนการทางสารสนเทศที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างสิ้นเชิง ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวไม่มีใครที่สามารถทำนายได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันย่อมนำไปสู่โครงสร้างทางสมองที่แตกต่างกัน”⁵³

รายงานโครงการวิจัยคาดการณ์อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ.2573 โดยความร่วมมือของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลล์ แล็บ ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่ระบบการศึกษาไทยมีปัญหาและความท้าทายในหลายประเด็น ทั้งมาตรฐานการศึกษา ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงการศึกษาและแหล่งความรู้ที่มีคุณภาพ จำนวนนักเรียนที่ลดลง ค่านิยมต่อการศึกษา หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะแห่งอนาคต การเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของตนเองและตลาดแรงงาน คุณภาพครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน ความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายการศึกษา ระบบการคัดเลือกเข้าทำงานที่มักพิจารณาจากวุฒิการศึกษาและชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความกดดันและความตึงเครียดให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนเพื่ออนาคตที่ดีกว่า ส่งผลให้คนไทยมีปัญหาสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น นอกจากนี้เด็กที่อยู่ในกลุ่มนักเรียนด้อยโอกาส-พิการในปี พ.ศ.2561 ยังมีจำนวนมากถึงร้อยละ 49 จากจำนวนนักเรียนทั่วประเทศ 7,357,814 คน ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงสตาร์ทอัพด้านการศึกษาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาการศึกษาและทำงานร่วมกับภาครัฐมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบของแหล่งการเรียนรู้เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ในการศึกษา เช่น การเรียนผ่านพ็อดคาสต์ (Podcast) การศึกษาโฮมสคูล (Home school) การออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Personalized Learning) การใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) การศึกษาดูงาน เป็นต้น สำหรับสถานการณ์ด้านการเรียนรู้ของคนไทย ในมิติการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ แม้คนไทยจะใช้เวลาในการอ่านมากขึ้นต่อเนื่องทุกปี และในปี พ.ศ.2563 สำนักงานสถิติแห่งชาติชี้ให้เห็นว่าคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงความบันเทิงและการสื่อสารทางเป็นหลัก มีเพียงร้อยละ 31.6 ที่ใช้เพื่อการติดตามข่าวสารหรือความรู้ ร้อยละ 7.4 ใช้ศึกษาเรียนรู้ผ่านหลักสูตรออนไลน์ นอกจากนี้สถานี่และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย สัดส่วนห้องสมุดต่อประชากรคิดเป็น 67,285 คนต่อแห่ง แตกต่างกับประเทศฟินแลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่มีความเท่าเทียมทางด้านการศึกษามากที่สุดในโลก อัตราส่วนห้องสมุดคือ 7,477 คนต่อแห่ง หรือประมาณ 9 เท่า อีก

⁵³วิโรจน์ สารรัตนะ, *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่ชนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*, (กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุตย์, 2556), 2-3.

ทั้งประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์ 1,526 แห่ง โดยเมื่อเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์การเรียนรู้มากที่สุดในโลกจำนวน 35,144 แห่ง ยังน้อยกว่าถึง 23 เท่า

นอกจากนี้ข้อมูลจากงานวิจัยที่สำรวจกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาและทำงานในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) ในปี 2561 พบว่าประมาณร้อยละ 60 ของกลุ่มแรงงานช่วงอายุต่ำกว่า 38 ปี ทำงานไม่ตรงสาขาที่สำเร็จการศึกษาและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต อีกทั้งโครงการพัฒนาแรงงานจากหน่วยงานรัฐดังกล่าวครอบคลุมกลุ่มคนจำนวนน้อย ในขณะที่เดียวกันแม้ภาคเอกชนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพบุคลากรในองค์กรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผ่านหลักสูตร โครงการ และกิจกรรมที่หลากหลาย มีระบบการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะที่ตอบโจทย์ความต้องการที่องค์กรต้องการ แต่รูปแบบการพัฒนาทักษะบุคลากรดังกล่าวส่วนใหญ่ยังกระจุกอยู่ที่องค์กรขนาดใหญ่ องค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังติดข้อจำกัดด้านงบประมาณและโครงสร้าง ประกอบกับปัญหาเศรษฐกิจถดถอยในปัจจุบัน อาจยังเป็นอุปสรรคให้องค์กรต่างๆ ลดต้นทุนในการพัฒนาบุคลากร ส่งผลให้แรงงานไทยเสี่ยงการขาดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นแรงงานที่ขาดทักษะที่จำเป็นแห่งโลกอนาคตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศไทยในท้ายที่สุด

สัญญาณการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ อย่าง เช่น ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการประกอบอาชีพ การฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ไปใช้ต่อยอดทางการศึกษาและการทำงานได้ ส่งเสริมระบบการยกระดับทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปัจจุบันเริ่มมีสถาบันการศึกษาประยุกต์ใช้กับหลักสูตรเพิ่มขึ้น ส่วนเรื่องการให้คุณค่าต่อปริญญาบัตร วุฒิการศึกษา และชื่อเสียงของสถาบันต่างๆ จะลดลงในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน สังคมจะให้คุณค่าต่อทักษะที่เหมาะสมต่องานและความสามารถที่แท้จริงของบุคคลมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหลักสูตรที่ตรงกับความสนใจของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความคาดหวังของสังคมแบบที่เคยเป็นมาในอดีต การรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการใช้แอปพลิเคชันอัจฉริยะเพื่อรับความรู้ที่หลากหลายกำลังทำให้คุณค่าและบทบาทของผู้เชี่ยวชาญลดลง นอกจากนี้ผู้ที่มีความสามารถหลากหลายด้านจะกลายเป็นที่ต้องการมากกว่าผู้เชี่ยวชาญที่รู้ลึกเพียงเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง วงการการศึกษาจะกลายเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจที่ใหญ่และเติบโตเร็วที่สุด เทคโนโลยีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะเข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าการศึกษาให้มีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลมากขึ้น บริษัทเทคโนโลยีด้านการศึกษาจะทรงอิทธิพลและเติบโตอย่างรวดเร็วในตลาดการศึกษาทั่วโลก การได้รับข้อมูลที่ถูกรองจากความสนใจและพฤติกรรมของผู้ใช้ผ่านอัลกอริทึมที่ใช้ในโซเชียลมีเดียและเครื่องมือค้นหาข้อมูล ทำให้ผู้คนได้รับข้อมูลซ้ำเติมที่ขึ้นกับความ

สนใจของตนเป็นส่วนใหญ่ ขาดความหลากหลายของข้อมูล ส่งผลให้ผู้คนไม่มีความรู้ใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลในด้านอื่น เกิดการเรียนรู้ในมุมมองที่จำกัด ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ส่งเสริมให้ผู้เรียนขยายขอบเขตของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจและเรียนรู้ไปพร้อมกับครู ครูจะมีเวลาในการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ด้วยตนเอง⁵⁴

ความไม่แน่นอนในอนาคตนั้นส่งผลกระทบต่อในปัจจุบันและต่อเนื่องถึงอนาคตแน่นอน การใช้ชีวิตอยู่บนความไม่แน่นอนเหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตของเราเปลี่ยนแปลงไป และภาคส่วนแรกที่ได้รับผลกระทบจากความไม่แน่นอนนี้คือ ภาครัฐ ซึ่งภาครัฐจะต้องปรับตัวและออกแบบมาตรการที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ **ยุคพลิกผัน** จึงหมายถึง ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านดิจิทัล วิกฤตการเกิดโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ สังคมสุขภาพ ความเป็นอยู่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต

สถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แจ้งแนวทางการเตรียมความพร้อมในการเปิดภาคเรียนปีการศึกษา 2564 เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานสำหรับเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน และระหว่างที่จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดและประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์การเปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ประกาศ ณ วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ.2564 ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 มีรายละเอียดและแนวปฏิบัติดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1 การเตรียมการก่อนการเปิดเรียน การเตรียมความพร้อมก่อนการเปิดเรียนมี

ความสำคัญอย่างมากเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนของนักเรียน ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องทุกคนในสถานศึกษา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดเชื้อโรคโควิด 19 ลดความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างความปลอดภัยแก่ทุกคน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้มีแนวปฏิบัติการเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) สถานศึกษาต้องประเมินความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน โดยใช้แบบ

⁵⁴สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลล์ แล็บ, **อนาคตของการเรียนรู้**, เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564,

ประเมินตนเองในระบบ Thai Stop Covid Plus ตัวย่อ TSC+ ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ถ้าผลการประเมินเป็นสีเขียวให้เปิดเรียนได้ สีเหลืองให้ประเมินซ้ำ ถ้าผ่านให้เปิดเรียนได้ ถ้าผลการประเมินเป็นสีแดง จะต้องเตรียมสถานศึกษาจนกว่าผลการประเมินจะเป็นสีเขียวหรือสีเหลือง หากยังคงมีผลการประเมินเป็นสีแดงให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องได้รับการฉีดวัคซีนครบโดส ร้อยละ 85 ขึ้นไป ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 20 กันยายน 2564

3) นักเรียนและผู้ปกครองควรได้รับการฉีดวัคซีนตามมาตรการของ กระทรวงสาธารณสุข

4) สถานศึกษานำผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเสนอต่อที่ประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบให้เปิดภาคเรียน และนำผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสานสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัด เพื่อนำเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด เพื่อพิจารณาอนุมัติให้เปิดเรียนได้

5) สถานศึกษาที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดให้เปิดเรียนได้ให้สถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการที่กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยเน้น 6 มาตรการหลัก 6 มาตรการเสริม และ 7 มาตรการเข้มงวด อย่างเคร่งครัด

6) สถานศึกษารายงานผลการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น⁵⁵

2. ระหว่างเปิดภาคเรียน ในระหว่างเปิดภาคเรียนต้องปฏิบัติตามมาตรการที่กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยคำนึงความปลอดภัยแก่นักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นสำคัญ แบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

2.1 กรณีเปิดเรียนได้ตามปกติ (Onsite) สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรการ ได้แก่ มาตรการ หลัก 6 ข้อ มาตรการเสริม 6 ข้อ และมาตรการเข้มงวด 7 ข้อรายละเอียดดังนี้

2.1.1 มาตรการหลัก 6 ข้อ ได้แก่

1) Distancing เว้นระยะห่าง เว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1-2 เมตร

⁵⁵สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “แนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19),” 29 ตุลาคม 2564.

- 2) Mask Wearing สวมหน้ากาก สวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัย ตลอดเวลาที่อยู่สถานศึกษา
- 3) Hand washing ล้างมือ ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยสบู่และน้ำ นาน 20 วินาที หรือใช้เจลแอลกอฮอล์
- 4) Testing คัดกรองวัดไข้ วัดไข้ สังเกตอาการ ชักประวัติผู้สัมผัสเสี่ยงทุกคนก่อนเข้าสถานศึกษา
- 5) Reducing ลดการแออัด ลดเข้าไปในพื้นที่เสี่ยง กลุ่มคนจำนวนมาก
- 6) Cleaning ทำความสะอาด ทำความสะอาดบริเวณพื้นผิวสัมผัสร่วม อาทิ ที่จับประตู ลูกบิดประตู ราวบันได ปุ่มกดลิฟต์

2.1.2 มาตรการเสริม 6 ข้อ ได้แก่

- 1) Self care ดูแลตนเอง ดูแลใส่ใจ ปฏิบัติตน มีวินัย รับผิดชอบตัวเอง ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด
- 2) Spoon ใช้ช้อนกลางส่วนตัว ใช้ช้อนกลางของตนเองทุกครั้ง เมื่อต้องรับประทานอาหารร่วมกัน ลดสัมผัสร่วมกับผู้อื่น
- 3) Eating รับประทานอาหารปรุงสุกใหม่ กินอาหารปรุงสุกใหม่ร้อนๆ กรณีอาหารเก็บเกิน 2 ชม. ควรนำมาอุ่นให้ร้อนทั่วถึง ก่อนกินอีกครั้ง
- 4) Thai Chana ไทยชนะ ลงทะเบียนตามที่รัฐกำหนดด้วย APP ไทยชนะ หรือลงทะเบียนบันทึกการเข้า – ออกอย่างชัดเจน
- 5) Check สำรวจ ตรวจสอบ สำรวจบุคคล นักเรียน กลุ่มเสี่ยงที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง เพื่อเข้าสู่กระบวนการคัดกรอง
- 6) Quarantine กักกันตัวเอง 14 วัน เมื่อเข้าไปสัมผัสหรืออยู่ในพื้นที่เสี่ยง ที่มีการระบาดโรค⁵⁶

2.1.3 มาตรการเข้มงวด 7 ข้อ ได้แก่

- 1) สถานศึกษาผ่านการประเมิน TSC+ และรายงานการติดตามการประเมินผล ผ่าน MOECOVID โดยถือปฏิบัติอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง
- 2) จัดกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบกลุ่มย่อย (Small Bubble) โดยมีการหลีกเลี่ยงกิจกรรมข้ามกลุ่ม และจัดนักเรียนในห้องเรียนไม่เกิน 25 คน พิจารณาตามความเหมาะสม โดยคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด
- 3) การจัดระบบการให้บริการอาหารตามหลักมาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, 22.

และหลักโภชนาการ และมีระบบตรวจสอบทางโภชนาการก่อนนำมาบริโภคสำหรับนักเรียน ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

4) ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้บริหารจัดการ ได้แก่ ระบายอากาศภายในอาคาร คุณภาพน้ำอุปโภคบริโภค การทำความสะอาด และการจัดการขยะตามแนวปฏิบัติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในการป้องกันโรคโควิด 19 ในสถานศึกษา

5) สถานศึกษาจัดให้มีสถานที่แยกกักตัวหรือพื้นที่แยกกักตัวชั่วคราว รวมถึงจัดทำแผนเผชิญเหตุเพื่อรองรับการดูแลรักษาเบื้องต้น กรณีนักเรียน ครูหรือบุคลากรในสถานศึกษามีการติดเชื้อโควิด 19 หรือผลการตรวจคัดกรองหาเชื้อเป็นบวก โดยมีการซักซ้อมอย่างเคร่งครัด โดยมีความร่วมมือกับสถานพยาบาลเครือข่ายในพื้นที่ดูแลอย่างใกล้ชิด

6) จัดระบบการควบคุมดูแลการเดินทางเข้าและออกจากสถานศึกษา (Seal Route) อย่างเข้มข้น และหลีกเลี่ยงการเข้าไปสัมผัสตลอดเส้นทางการเดินทางจากบ้านไป-กลับโรงเรียน ทั้งกรณีรับ-ส่งนักเรียน รถส่วนบุคคล และพาหนะโดยสารสาธารณะ

7) ให้จัดให้มี School Pass สำหรับนักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล ผลการประเมิน TST ผลตรวจคัดกรองหาเชื้อตามแนวทางคณะกรรมการควบคุมโรคระดับพื้นที่ และประวัติการรับวัคซีน ตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะพื้นที่ควบคุมสูงสุด (พื้นที่สีแดง) และพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (พื้นที่สีแดงเข้ม)⁵⁷

2.2 กรณีโรงเรียนไม่สามารถเปิดเรียนได้ตามปกติ โดยการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สถานศึกษาไม่สามารถเปิดเรียนได้ตามปกติ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาจึงควรเลือกรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมตามความพร้อมของสถานศึกษา ดังนี้

2.2.1 การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) คือการเรียนรู้อิงสื่อวีดิทัศน์ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และใช้สื่อวีดิทัศน์การเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2.2 การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) การจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชัน การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ สำหรับครูและนักเรียนที่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์ และมีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต

2.2.3 การเรียนผ่านหนังสือ เอกสารและใบงาน (ON Hand) การจัดการเรียน

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, 23.

การสอนในกรณีที่นักเรียนมีทรัพยากรไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบข้างต้น โดยสถานศึกษาจัดทำแบบฝึกหัดหรือให้การบ้านไปทำที่บ้าน อาจใช้ร่วมกับรูปแบบอื่น ๆ ตามบริบทของท้องถิ่น

2.2.4 การจัดการเรียนการสอนแบบ (ON Demand) คือการเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์ DLTV (www.dltv.ac.th) หรือช่อง YouTube (DLTV Channel 1-15) และแอปพลิเคชัน DLTV บนสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต⁵⁸

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สถานศึกษาต้องพิจารณาเลือกการจัดการเรียนการสอน โดยพิจารณารูปแบบให้มีความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากที่ต้นสังกัดกำหนดไว้ได้ หรือจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid) ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน ครู และบุคลากรเป็นสำคัญ โดยมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ออกเป็น 2 รูปแบบหลัก ดังนี้

1. รูปแบบชั้นเรียน (Onsite) ลักษณะแบบผสมผสาน (Hybrid) มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 รูปแบบที่ 1 แบบชั้นเรียนปกติ รูปแบบนี้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนหรือในโรงเรียนเป็นหลัก ครูผู้สอนสามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอนอื่นๆ มาผสมผสาน (Hybrid) กับการเรียนการสอนเพิ่มเติมในชั้นเรียนได้ เช่น ผ่านแอปพลิเคชัน (Online) หรือรูปแบบอื่นๆ ตามความพร้อม และบริบทของสถานศึกษา โดยให้เป็นไปตามมาตรการสาธารณสุข

1.2 รูปแบบที่ 2 การสลับชั้นมาเรียนของนักเรียน

1.3 รูปแบบที่ 3 การสลับชั้นมาเรียนของนักเรียน แบบสลับวันคู่ วันคี่

1.4 รูปแบบที่ 4 การสลับชั้นมาเรียน แบบสลับมาเรียน 5 วัน หยุด 9 วัน

1.5 รูปแบบที่ 5 การสลับช่วงเวลามาเรียนของนักเรียน แบบเรียนทุกวัน

1.6 รูปแบบที่ 6 การสลับกลุ่มนักเรียน แบบแบ่งนักเรียนในห้องเรียนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม A และกลุ่ม B ให้สลับกันมาเรียน

1.7 รูปแบบที่ 7 รูปแบบอื่น ๆ นอกจากรูปแบบที่กำหนดดังกล่าวแล้ว สถานศึกษาสามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

⁵⁸เรื่องเดียวกัน, 26-27.

2. รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) รูปแบบการเรียนการสอนทางไกล (Distance Learning) มี 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1 รูปแบบการเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) วิธีการนี้ เป็นกรณีที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนได้หรือไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนพร้อมกันได้ทุกคน เป็นการเรียนรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์การจัดการเรียนการสอนของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยดำเนินการออกอากาศ มีทั้งหมด 4 ระบบ ได้แก่ ระบบดาวเทียม (Satellite) ระบบดิจิทัลทีวี (Digital TV) ช่อง 37-48 ระบบเคเบิลทีวี และระบบ IPTV.

2.2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) รูปแบบนี้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชัน การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ สำหรับครูและนักเรียนที่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์ และมีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต

2.3 รูปแบบการเรียนการสอนผ่านหนังสือ เอกสาร ใบงาน (ON Hand) รูปแบบนี้เป็นการเรียนการสอนผ่านหนังสือโดยให้แบบฝึกหัด ให้การบ้านไปทำที่บ้าน อาจใช้ร่วมกับรูปแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม และความต้องการของนักเรียน ในกรณีที่นักเรียนมีทรัพยากรไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นๆ

2.4 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ (ON Demand) รูปแบบนี้เป็นการเรียนรู้ผ่านทางเว็บไซต์ DLTV (www.dltv.ac.th) หรือช่อง YouTube (DLTV Channel 1-15) และแอปพลิเคชัน DLTV บนสมาร์ตโฟน หรือแท็บเล็ต⁵⁹

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2562 ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต้องปรับรูปแบบการเรียนเปลี่ยนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาทางไกล และจัดการเรียนการสอนผ่านช่องทางอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาจากแบบเรียนและใบความรู้ การเรียนด้วยตนเองผ่านแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การเรียนผ่านระบบออนไลน์ เช่น การใช้ห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) การเรียนการสอนในรูปแบบ โปรแกรม Zoom โปรแกรม Google Meet การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก และแอปพลิเคชันไลน์ ทำให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ในวิกฤตการณ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (Learning In The New Normal) ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดนโยบายที่สอดคล้องเพื่อมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" ซึ่งมุ่งเน้นความ

⁵⁹เรื่องเดียวกัน, 29-33.

ปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และบริหารจัดการ การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนทางไกลหรือการเรียนการสอนออนไลน์ จึงเป็น ทางเลือกหนึ่งที่ต้องสนองกับมาตรการเพิ่มระยะห่างทางสังคมและเป็นการลดช่องว่างให้ผู้เรียนเข้าถึง การศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้สำรวจความคิดเห็นจาก ผู้ปกครองในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าอุปสรรคที่สำคัญคือ ความไม่พร้อมในอุปกรณ์การ เรียนออนไลน์ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ปกครอง ที่มีรายได้น้อย จะมีปัญหาเรื่องของอุปกรณ์การเรียนอย่าง คอมพิวเตอร์/แท็บเล็ต (เครื่องมือสื่อสารในการเรียน) และอินเทอร์เน็ต และกลุ่มที่มีบุตรหลานในวัย เรียนมากกว่า 1 คน จะเผชิญกับข้อจำกัดในการซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติม สอดคล้องกับผล การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการ จัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) พบว่า อุปสรรคสำคัญที่ควรคำนึงถึงอย่างยิ่ง คือ เรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในประเทศไทยยังไม่ทั่วถึง ทั้งการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และอุปกรณ์สื่อสาร เช่น Smartphone หรือ Tablet หรือ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เป็นต้น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จึงเป็น ข้อจำกัดต่อมาตราการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ที่ทำให้คนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา ออนไลน์ได้ ซึ่งส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพิ่มขึ้นได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องการลงทุนเพื่อการ จัดหาอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ ดังที่คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายส่งเสริมการ เรียนภาษาคอมพิวเตอร์(Coding) แห่งชาติ ได้มีการประชุมครั้งที่ 4/2564 เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2564 และพิจารณา เรื่อง การสนับสนุนอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียนจากการ ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยในประเด็นการจัดหาอุปกรณ์ได้พิจารณาว่าอาจจะดำเนินการด้วย การระดมทุนสามารถดำเนินการได้ด้วยการรับบริจาคทั้งที่เป็นเงินสดและอุปกรณ์จากภาคเอกชน และ รัฐบาลควรเป็นเจ้าภาพดำเนินงานดังกล่าว ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึง จัดทำแนวทางการจัดหาอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อ สร้างโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และสร้าง ภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลให้กับกำลังคนของชาติ ซึ่งสถานศึกษาต้องนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะ การบริหารงานวิชาการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มียุคความรู้ มีทักษะ พร้อมทั้งจะนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันให้เกิดความยั่งยืนและเป็นกำลังสำคัญในอนาคตของประเทศไทยต่อไป⁶⁰

⁶⁰ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “แนวทางการรับบริจาคอุปกรณ์สำหรับใช้ ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน,” 14 กุมภาพันธ์ 2565.

เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

หากมองถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน การจัดการศึกษาและกระบวนการที่คนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ในลักษณะและวิธีการแบบใหม่ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและพลิกผัน เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้มีมากมาย ตัวอย่างเช่น

1. Mobile learning คือ การจัดการเรียนการสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูป (Instruction Package) ที่นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีไร้สาย และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่และทุกเวลา โดยไม่ต้องเชื่อมต่อโดยใช้สายสัญญาณ ผู้เรียนและผู้สอนใช้เครื่องมือสำคัญ คือ โมบายดีไวซ์เป็นอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่นิยมใช้งาน ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์

2. การจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดแบบ MOOC (Massive Open Online Course) เป็นการนำเทคโนโลยีการใช้อินเทอร์เน็ตและระบบคอมพิวเตอร์ ผสมผสานกับวิธีการสอนสมัยใหม่ ทำให้คนทั่วโลกสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยผ่านช่องทางออนไลน์ ตัวอย่างเช่น Khan Academy, Coursera, Udacity, EdX, Udemy และบริการอื่นๆ อีกมากมาย

3. ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) “เอไอ” เป็นโปรแกรมที่ถูกเขียนและพัฒนาให้มีความฉลาด มีความสามารถคิด วิเคราะห์ วางแผนและตัดสินใจได้ จากการประมวลผลของฐานข้อมูลขนาดใหญ่ และยังสามารถดัดแปลงการประมวลผล ประยุกต์ให้เป็นไปตามสถานการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านกระบวนการคิด การกระทำ การให้เหตุผล การปรับตัว หรือการอนุมานของมนุษย์ จนทำให้มีความสามารถคล้ายคลึงกับมนุษย์ ปัจจุบันได้นำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการศึกษา เช่น AI ช่วยลดเวลาทำงานซ้ำๆ หรืองานแบบที่เราเรียกกันว่า งานแอดมิน สำหรับคุณครูได้ เช่น ตรวจงานที่เป็นแบบตัวเลือก กระบวนการจัดการและจำแนกเอกสารต่างๆ และอื่นๆ อีกมากมาย⁶¹

นวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา

การศึกษาแนวทางความคิดทางการบริหารจัดการได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาอย่างไม่หยุดยั้ง ภายหลังจากที่ได้มีการศึกษาแนวทางการบริหารตั้งแต่สมัยดั้งเดิมจนกระทั่งถึงปัจจุบันแนวคิดทางการบริหารได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมทางการบริหารและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

⁶¹ ธาณินทร์ อินทวิเศษ และคณะ, “เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ม,”วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University 12, 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2562):481-488.

ในปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ.2493) ศูนย์ภูมิภาคว่าด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา : อิน โน เทค (SEAMEO Regional Centre for Educational Innovation and Technology) ศูนย์ภูมิภาคแห่งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยประเทศสมาชิกแก้ปัญหาทางการศึกษาของภูมิภาคนี้ โดยจัดการอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อฝึกฝนวิธีการวิจัยและการวางแผนการศึกษาตลอดจนการบริหารโรงเรียนให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่การศึกษาจากประเทศสมาชิกและจัดอบรมพิเศษ นอกเหนือไปจากการอบรมประจำปีตามความต้องการของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ เช่น การอบรมอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทจากประเทศไทย นอกจากนั้น ศูนย์อินโนเทค ยังได้จัดโครงการเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ ขึ้นหลายโครงการ เช่นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการพัฒนาชุดการเรียนรู้เร็วและการเรียนรู้ด้วยตนเองตามทฤษฎีบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้ในประเทศไทยภายใต้โครงการลดเวลาในการเรียน (RIT: Reduced Instructional Time) ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิตและชีวิตเพื่อการศึกษา ("education for all" and "life-long education) และส่งผลให้เกิดการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเปิดและการจัดการศึกษาทางไกลขึ้นในประเทศไทยในเวลาต่อมา² นอกจากนี้ยังมีโครงการอื่นๆ อีก เช่น โครงการ PAL (Partnership for Accelerated Learning) เพื่อสาธิตกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางการศึกษาเข้ามาช่วยในโรงเรียนโครงการ EASE เพื่อช่วยการศึกษาในระดับมัธยม โครงการ REIN เพื่อส่งเสริมในการใช้สารสนเทศและโทรคมนาคมให้เป็นประโยชน์ในการสื่อสารและ การสร้างโฮมเพจห้องสมุดของศูนย์ซึ่งได้รับรางวัล Japan Prize นับว่าเป็นแหล่งให้ความรู้ที่ทันสมัย จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของนวัตกรรมการศึกษาตั้งแต่ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เริ่มมีนวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการศึกษามากขึ้น⁶²

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้ให้แนวคิดในการสร้างนวัตกรรมคือการนำวิธีคิดและกระบวนการใหม่ๆ มาสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้คน นวัตกรรมภาครัฐ คือ แนวคิด วิธีการ และกระบวนการใหม่ๆ ในการจัดการองค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยนวัตกรรมมีหลากหลายประเภทและมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เช่น นวัตกรรมเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ (Policy Innovation) เป็นวิธีการที่มีการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ ออกแบบโดยการคิดค้นหรือกำหนดนโยบายขึ้น เพื่อให้เห็นถึงวิสัยทัศน์หรือทิศทางใหม่ในการพัฒนาองค์กร นวัตกรรมด้านกระบวนการและการบริหารองค์กร (Process

⁶² นพดล เจนอักษร, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา: Theory and Practice in Educational Administration (หน่วยที่ 11 นวัตกรรมการบริหาร)** (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2553), 8.

and Organization Innovation) เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การพัฒนาแนวทางการบริหารงบประมาณหรือการบริหารงานบุคคล เป็นต้น⁶³

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลเกิดนวัตกรรมทางการบริหารหลายอย่าง สามารถจำแนกได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนการจัดการการเปลี่ยนแปลงและการประเมินผล การบริหารความเสี่ยง (risk management ข้อเสนอเพื่อการเปลี่ยนแปลง (blueprint for change)) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory management) การประเมินแบบสมดุล (balanced scorecard :BSC) และ การประเมิน 360 องศา(360 degree feedback) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร(corporate social responsibility : CSR) เป็นต้น

2. ด้านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (customer relation management) การรีปรับระบบหรือรีเอนจินีเอริง (reengineering) การแบ่งกลุ่มลูกค้า (customer segmentation) การจัดจ้างจากภายนอก (outsourcing) และ การบริหารโครงการ (project management) การวัดระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (customer satisfaction survey: CSS) เป็นต้น

3. ด้านการจัดการคุณภาพ คือการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (total quality management) รวมถึงรางวัลที่แสดงถึงคุณภาพต่าง ๆ

4. ด้านการจัดการความรู้ เช่น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) การเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) การจัดการความรู้ (knowledge management) และ สารสนเทศภูมิศาสตร์ (geographic information system : GIS) เป็นต้น

5. ด้านการจัดการเกี่ยวกับการเงิน เช่น การสร้างคุณค่าเพิ่ม บลูโอเชียน (blue ocean) การจัดทำบัญชีต้นทุน (capital charge) ต้นทุนกิจกรรม (activity-based costing : ABC) การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (economic value-added analysis : EVA) และการปรับปรุงระบบการบริหารงานการคลังภาครัฐ (government fiscal management information system : GFMISS) เป็นต้น⁶⁴

จากรูว์จน์ สองเมือง ได้ให้แนวคิดการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าการจัดการศึกษาในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ และมีสมรรถนะที่เหมาะสมตรงกับความต้องการ ดังนั้นการละเลยเรื่องการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านการบริหารจัดการ

⁶³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, **คู่มือชุดเครื่องมือ (Toolkit) จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์ จำกัด, 2561), 14-15.

⁶⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1** (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553), 14.

สถานศึกษาอาจประสบกับความล้มเหลวของการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ในการปรับเปลี่ยนการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุซึ่งเกิดจากอัตราการเกิดลดลง คนมีอายุยืนขึ้น สภาพดังกล่าวนี้จึงส่งผลต่อการจัดการศึกษาด้วย ดังนั้นการศึกษาจึงไม่สามารถหยุดอยู่เพียงในวัยการศึกษาหรือวัยทำงาน ซึ่งเป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้บริหารในปัจจุบันที่จะต้องเตรียมความพร้อมและวางแผนการเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

2. วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลง การซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ตมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เครือข่ายสังคมก็เข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจของคนมากขึ้น ขณะเดียวกันพฤติกรรมการทำงานของคนเปลี่ยนไปมีความต้องการความสำเร็จและการยอมรับเร็วมากขึ้น ส่งผลให้การยึดมั่นในองค์กรอาจจะน้อยลงไป จึงเป็นความท้าทายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องเอื้อต่อการใช้ทรัพยากรพร้อมกับการสร้างขวัญกำลังใจเพื่อให้บุคลากรมีความสามารถอยู่กับองค์กรได้นาน

3. การเข้าถึงเทคโนโลยี เทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เด็กรุ่นใหม่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ บุคลากรในสถานศึกษาก็จำเป็นต้องเป็นคนที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าพัฒนาความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกันยังจะต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอีกด้วย แต่ทั้งนี้การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในสถานศึกษาจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน

4. ความหลากหลายและความขัดแย้งกัน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ด้วยเหตุนี้การสร้างเอกภาพในองค์กรจึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษนี้

5. การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบุคลากร โดยการพัฒนาคนรุ่นใหม่ไม่ให้ยึดติดและให้มีความพร้อมในการทำงานที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา⁶⁵

นอกจากนี้แล้วผู้บริหารสถานศึกษายังมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการนำองค์กรไปสู่การปรับกระบวนทัศน์ในสภาวะการที่มีเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้นำจึงมีภารกิจ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเชื่อมโยงให้องค์กรหันมาสนใจเรื่องการพัฒนาศักยภาพในหลายระดับและมิติ โดยมุ่งเน้นการร่วมมือและมีเป้าหมายร่วมกัน เป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนางานร่วมกันต่อไปในอนาคต

2. การจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม (Knowledge Creation and Innovation) ผู้นำที่มีศักยภาพในกระบวนทัศน์ใหม่ควรเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาองค์ความรู้เหมาะสมสอดคล้องกับการฟื้นฟูและสร้างสรรค์สังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยผ่านการทบทวนวรรณกรรมทั้งจากโลกตะวันตกและ

⁶⁵จารุวัจน์ สองเมือง, การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21, เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://tawasau.ftu.ac.th/jaruwut/?p=136>

ตะวันออก มีการประมวลองค์ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องการสำรวจข้อมูล และสร้างแผนที่ของ หลักสูตร ชุมชน องค์กรและกลุ่มวิชาชีพต่างๆ ที่ขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศด้วยกระบวนการนวัตกรรมใหม่ โดยเฉพาะองค์กรที่มีบทบาทสำคัญ เช่น สื่อมวลชน ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา องค์กรประชาสังคม หน่วยงานรัฐ หน่วยงานสาธารณสุข พระสงฆ์นักพัฒนา ภาคีเครือข่ายของ สสส. เป็นต้น การถอดบทเรียนและการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำ กระตุ้นให้ชุมชนทางวิชาการมีการตื่นตัวและเกิดภาวะการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์

3. การสื่อสารเพื่อสร้างจินตนาการใหม่ (Creative Communication for Social Change) โดยเพื่อฟื้นฟูและสร้างสรรค์สังคมออกไปในวงกว้างและสร้างจินตนาการใหม่ให้พลเมือง ซึ่งมีทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญ ร่วมสร้างคณะทำงานเชิงยุทธศาสตร์ และเครือข่ายผู้นำด้านสื่อและการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาแนวทาง และส่งเสริมให้สื่อมวลชนเข้าใจเรื่องภาวะการนำกระบวนการทัศน์ใหม่ สามารถพัฒนาตนเองและเป็นผู้นำของสังคม นอกจากภารกิจทั้ง 3 ด้านแล้ว “ผู้นำแห่งอนาคต” ควรมีความมุ่งมั่นให้เกิดองค์กรดำเนินงานอย่างต่อเนื่องระยะยาว เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา พัฒนางองค์ความรู้ รวมทั้งการปฏิบัติงานด้านผู้นำและภาวะการนำกระบวนการทัศน์ใหม่ในสังคม เป็นเสาหลักในการพัฒนาฟื้นฟูและสร้างสรรค์ประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป⁶⁶

ชัยยนต์ เพาพาน ได้สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความรู้เชิงทฤษฎี ความสามารถ มีทักษะ และ ประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ 4 ด้าน ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ความรู้ ทางวิชาการ นักประกอบการ นักริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี เป็นแบบอย่างที่ดี
2. ทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อมุ่งสร้างผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานและการมีมนุษยสัมพันธ์
3. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ ประกอบด้วย ในฐานะผู้นำทางวิชาการ ต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณค่า รวมถึงการเป็นนักประสานงานและนักประชาสัมพันธ์ที่ดี
4. คุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน⁶⁷

⁶⁶บุษราคัม ปัญญาณี, “ลักษณะสำคัญของผู้นำที่ให้องค์การประสบความสำเร็จ,” **วารสารการจัดการสมัยใหม่** 6, 1, 2551.

⁶⁷ชัยยนต์ เพาพาน, “ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21” (การประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, วันที่ 28 กรกฎาคม 2559)

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ตามที่ที่ต้องการคือผู้เรียนมีความเป็นเลิศในระดับสากล มีความรู้ ความสามารถทัดเทียมกับนานาชาติประเทศในประชาคม อาเซียนและประชาคมโลก บทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่ผลิตผู้บริหารการศึกษาและสถานศึกษา จึงต้องตระหนักในภาวะความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสารที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องปฏิรูปกระบวนการผลิตและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ยุคใหม่ และมีการนำนวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตร⁶⁸

ดังนั้นบทบาทของผู้นำการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ (Visioning) คือ ผู้นำทุกคนในทุกระดับขององค์กรต้องมีวิสัยทัศน์และจะต้องวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโลกภายนอกตลอดเวลา

2. มีการวางกลยุทธ์ (Strategic Orientation) คือ การที่ผู้นำสามารถ เข้าใจ นโยบาย ภารกิจ รวมทั้งกลยุทธ์ของภาครัฐและส่วนราชการ ว่าสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับ ภารกิจของหน่วยงานที่ตนดูแลรับผิดชอบอย่างไร อีกทั้งสามารถวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคหรือโอกาสของหน่วยงานได้นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ประสบการณ์ ในการกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงานที่ตนดูแลรับผิดชอบให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ภาครัฐได้ โดยใช้ความรู้ความเข้าใจในระบบราชการมาปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยเฉพาะการนำ ทฤษฎีหรือแนวคิดซับซ้อนมาใช้ในการกำหนด กลยุทธ์โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี หรือแนวคิดซับซ้อน ในการคิดและพัฒนาเป้าหมาย หรือกลยุทธ์ของหน่วยงานที่ตนดูแลรับผิดชอบและประยุกต์แนวทางปฏิบัติที่ ประสบความสำเร็จ (Best Practice) หรือผลการวิจัยต่างๆ มากำหนดแผนงานเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานที่ตนดูแลรับผิดชอบและกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมกับการบูรณาการองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร

3. มีศักยภาพเพื่อนำการปรับเปลี่ยน (Change Leadership) คือการที่ผู้นำมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับการดำเนินงานขององค์กรให้มีขีดความสามารถการแข่งขันสูงขึ้น ผู้นำการปฏิรูป (Transformational Leaders) จะประกอบไปด้วยคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

3.1 การมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือมีความคิดและความสามารถในการทำนายอนาคต สามารถสร้างวิสัยทัศน์และสื่อความหมายสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เพื่อนำสู่การปฏิบัติ

3.2. การเป็นผู้นำที่เหมาะสม (Charisma) คือความเก่ง ดี มีเสน่ห์ของผู้นำ ที่สามารถจูงใจคน ให้เกิดความกระตือรือร้น ศรัทธา ในการที่จะร่วมทำงาน ด้วยความมุ่งมั่นเต็มที่

⁶⁸ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, “กระบวนการทัศน์การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21,” วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร 10, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562): 1-9

3.3 การเป็นแบบอย่างที่ดี (Symbolism) คือการค้นหาบุคคลดีเด่นและให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจมุ่งมั่น ทำงานด้วยความเป็นเลิศ

3.4 การเป็นผู้สนับสนุน (Empowerment) คือมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ ที่ท้าทาย เพื่อให้โอกาสได้พัฒนาตนเอง โดยมีผู้นำเฝ้าติดตาม สนับสนุน อำนวยความสะดวก

3.5 การเป็นผู้พัฒนาอยู่เสมอ (Intellectual Stimulation) คือกระตุ้นให้ได้เรียนรู้ ในงานอย่างถ่องแท้ การใส่ใจในการทำงาน คิดแก้ไขปรับปรุงงานอยู่ตลอดเวลาจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญในงานและเกิดเป็นภูมิปัญญา และ

3.6 การเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ (Integrity) คือความซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือและไว้วางใจ

4. การควบคุมตนเอง (Self-Control) คือการปรับหรือใช้วิธีการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้มีบรรลุตามพฤติกรรมเป้าหมายที่กำหนด และการควบคุมการกระทำนี้เป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม (Cognitive Social Learning)

5. มีการใช้อำนาจแก่ผู้อื่น (Empowerment) คือ การทำให้บุคคลที่ปฏิบัติงาน เกิดแรงจูงใจ ภายใน (Intrinsic Motivation) รวมทั้งทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่า มีความสามารถเพียงพอ (Self-Efficacy) ที่จะทำงานนั้นสำเร็จ ให้เกิดขึ้นในตัวของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นผลที่มาจากการปรับปรุง พฤติกรรมการบริหารของผู้ผู้นำ การปรับคุณลักษณะของงานที่ทำ ตลอดจนการปรับโครงสร้างของ องค์กร ทั้งนี้ในส่วนด้านตัวของผู้ปฏิบัติงานเองก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยม (Values) และระดับ ความต้องการ เชิงจิตวิทยา (Maslow's Hierarchy of Needs) ของตนใหม่ให้ยกระดับที่สูงขึ้น⁶⁹

ดังนั้นปัจจุบันนี้เนื่องจากการก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับตัว ทั้งครู ผู้เรียน และผู้บริหาร โดยอาศัยการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาจาก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีนั่นเอง⁷⁰

⁶⁹ดวงตา ราชอาษา, “บทบาทของผู้นำในกระบวนทัศน์ใหม่,” วารสารวิชาการแพรวา ภาพลลิตน์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 3, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2559):185-187.

⁷⁰สุกัญญา แซ่มซ้อย, การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงอนาคต

คำว่า การวิจัยเชิงอนาคต มาจากภาษาอังกฤษคำว่า Futures Research เป็นคำศัพท์เฉพาะ (Technical Term) ที่สื่อถึงแนวคิด กระบวนการ วิธีการและระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาสำรวจแนวโน้มของความเป็นไปได้ในอนาคตเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการทำการการศึกษา มีทั้งแนวโน้มที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ จึงมีตัว "s" ต่อท้ายคำว่า Future เพื่อสะท้อนแนวคิดที่ว่า เรื่องของอนาคตนั้นมีความเป็นไปได้หลากหลายทิศทางจึงต้องศึกษา สำรวจแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้เหล่านั้นให้มากที่สุด การวิจัยอนาคตมีหลายวิธี ระเบียบวิธีวิจัยจึงมีความแตกต่างกันออกไป การจะพิจารณาเลือกวิธีวิจัยอนาคตแบบใดจึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ เงื่อนไข และข้อจำกัดของนักวิจัยที่แตกต่างกันออกไป ตัวอย่างวิธีวิจัยอนาคตที่นิยมทำกันอยู่ในปัจจุบันได้แก่ เดลฟาย (Delphi) การสร้างอนาคตภาพ (Scenario Building) ฟอริไซต์ (Foresight) อีเอฟอาร์ (EFR) และ อีดีเอฟอาร์ (EDFR) เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจการวิจัยอนาคตได้ดีขึ้น ควรทำความเข้าใจคำที่เกี่ยวข้องบางคำเช่นคำว่า อนาคตศึกษา และอนาคตนิยม

อนาคตศึกษาเป็นคำที่แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures Studies ซึ่งหมายถึง วิชา หรือ สาขาวิชา (Field/Program of Study) ที่ศึกษาดังแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต ตลอดจนระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต โดยนัยนี้อนาคตศึกษาจึงประกอบด้วยเนื้อหาอย่างน้อย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. ส่วนที่เป็นแนวคิด (Perspectives) และทฤษฎี (Theories) ซึ่งอาจใช้คำรวมว่า อนาคตนิยม (Futurism)
2. ส่วนที่เป็นระเบียบวิธี (Methodologies) ซึ่งอาจเรียกว่า การวิจัยอนาคต (Futures Research) ซึ่งจะพบความหมายของคำเหล่านี้ในลักษณะที่แตกต่างไป หรืออาจพบคำอื่นๆที่มีความหมายเหมือน หรือใกล้เคียงกับคำเหล่านี้ เช่น Futurics, Futurology, Futuribles, Prognostics และ Anticipatory Science เป็นต้น แต่ละคำมีความหมายลักษณะพิเศษเฉพาะตัวตามแนวคิดของคนที่คิดขึ้น แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การเน้นเรื่องการศึกษาและความคาดการณ์ การทำนายอนาคต

เป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยเชิงอนาคต มิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้องแม่นยำ เพราะเรื่องของอนาคตเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเราไม่มีข้อเท็จจริง (Facts) เกี่ยวกับอนาคตแต่เพียงการคาดการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้ (Possible Alternative Trends) เท่านั้น แต่เพื่อหาทางให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น

ขณะเดียวกันก็หาทางป้องกันและจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดด้วยการเริ่มลงมือทำตั้งแต่ปัจจุบัน ดังคำกล่าวของนักวิจัยที่ว่า The Future is now.⁷¹

ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า การวิจัยเชิงอนาคตด้วย EDFR เป็นระเบียบวิธีวิจัยในการคาดการณ์อนาคต (research technique) เป็นทั้งเทคนิคการสื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (communicating process) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มักไม่มีเวลาว่างที่จะมานั่งแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยตรง เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR และ Delphi จะเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเชี่ยวชาญระหว่างกันและกัน การแบ่งช่วงเวลา นักอนาคตนิยมแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 4 เวลา คือ ช่วงเวลา 5 ปี เป็นการทำนายหรือวางแผนระยะกระชั้นชิดเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็น immediate problem solving, immediate forecasting, immediate planning ช่วงประมาณ 5-10 ปี เป็นการทำนายหรือ การวางแผนระยะสั้น (short range forecasting, short range planning) ช่วงประมาณ 10-15 ปี ไปจนถึง 20 ปี เป็นระยะปานกลาง middle range forecasting หรือ planning เป็นการศึกษาอนาคตของสังคมหรือวัฒนธรรมของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ช่วงระยะ 20 หรือ 25 ปีขึ้นไปเป็นการวิจัยอนาคตระยะยาวข้อมูลที่ได้หรือผลที่ได้อาจจะขาดแรงจูงใจ⁷²

สุบัน มุขระโกษา กล่าวถึง เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พัฒนาโดยผสมเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) กับ การวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) ขั้นตอนของ EDFR จะมีลักษณะคล้ายกับ Delphi แต่ปรับปรุงให้ยืดหยุ่นมากขึ้น⁷³

จุมพล พลุภัทรชีวิน กล่าวว่า การวิจัยอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากการวิจัยอนาคตแบบได้แก่ การวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) มีการผสมผสานเพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบมากขึ้น⁷⁴

⁷¹จุมพล พลุภัทรชีวิน, Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต, เข้าถึงเมื่อ 28 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก [http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต \(Future Research\) pdf](http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) pdf).

⁷²วิโรจน์ สารรัตนะ, ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFR, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรพัฒนา, 2557), 1.

⁷³สุบัน มุขระโกษา, การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFR, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2557), 1.

⁷⁴จุมพล พลุภัทรชีวิน, Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต.

สรุป เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิคได้แก่ การวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) มีการผสมผสานทั้งสองเทคนิคเพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบมากขึ้น ขั้นตอนของ EDFR ก็คล้ายกันกับ Delphi แต่ปรับปรุงวิธีให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยรอบแรกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสร้างเครื่องมือ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาฉันทามติทำประมาณ 2-3 รอบ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากและสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสรุปเป็นอนาคตภาพ

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พัฒนามาจากปรัชญาการศึกษาและการวิจัยอนาคต ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานและจุดมุ่งหมายที่ต่างจากการวิจัยรูปแบบดั้งเดิมในอดีต ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจผู้วิจัยจะขอเสนอความเชื่อพื้นฐานของการศึกษาและการวิจัยอนาคต และจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัยอนาคตก่อน แล้วตามด้วยขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยของEDFR การประยุกต์ EDFR แล้วปิดท้ายด้วยประโยชน์ของการวิจัยอนาคตโดยรวม

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

ความเชื่อพื้นฐานบางประการของการศึกษาและการวิจัยอนาคต นักอนาคตนิยมมีความเชื่อพื้นฐานว่า

1. อนาคตเป็นเรื่องที่มนุษย์สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
2. ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับอนาคต มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของเขา
3. เชื่อว่ามนุษย์สามารถจะควบคุมและสร้างอนาคตได้

จุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยอนาคตคือ การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือจะเป็นเรื่องที่น่าศึกษาให้มากที่สุด ทั้งเรื่องที่พึงประสงค์ (Desirable) และเรื่องที่ไม่พึงประสงค์ (Undesirable) ซึ่งมีไข่มุกกับการทำนายที่ถูกต้อง แต่เพื่อหาแนวทางให้เกิดแนวโน้มที่พึงประสงค์ และป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาแนวทางเผชิญหน้ากับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงกับการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์⁷⁵

⁷⁵เรื่องเดียวกัน, 5-6.

ขั้นตอนการทำวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ EDFR อาจสรุปขั้นตอนใหญ่ๆ ของการวิจัยแบบ EDFR ได้ดังนี้

1. กำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้บ่งชี้ว่าสำคัญและจำเป็นมาก เราเชื่อว่ายิ่งได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจริงๆ ยิ่งทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น ส่วนการเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ยิ่งมีความจำเป็น เพราะผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้หรืออาจไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือก็จำเป็นต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อไป ถ้าได้รับความร่วมมือก็ขอนัดวันและเวลาสำหรับการสัมภาษณ์การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้วยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูลจัดระบบข้อมูลและความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือขึ้น

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายกันกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้ คือ อาจยึดตามรูปแบบของ EFR โดยเริ่มจากภาพอนาคตทางที่ดี (Optimistic Realistic: O-R) ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี (Pessimistic-Realistic : P-R) และภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด (Most Probable: M-P) ตามลำดับหรือจะเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้ และน่าจะเป็นโดยไม่คำนึงถึงว่าแนวโน้มเหล่านั้นจะเป็นไปในทางดีหรือร้าย เพราะในการทำ EDFR รอบที่สองและสาม ถ้าหากผู้วิจัยสนใจที่จะแยกศึกษาอนาคตภาพทั้ง 3 ภาพตามแบบ EFR ผู้วิจัยก็สามารถทำได้โดยการออกแบบแบบสอบถามที่จะช่วยให้ได้อนาคตภาพทั้ง 3 ภาพ อย่างเป็นระบบได้

3. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ของ EDFR มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟาย

4. สร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดของการวิจัยด้วยเทคนิคนี้ คือ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกัน หาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมด โดยพยายามรักษาถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุด การเขียนควรเป็นภาษาที่สั้น กระชับรัด ชัดเจน

5. ทำ EDFR รอบที่ 2 และ 3 การนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน แล้วจำแนกข้อมูล หาฉันทมติ (Consensus) ในการดำเนินการจัดทำ EDFR รอบที่ 2 และ 3 ในรอบนี้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะได้รับข้อมูลป้อนกลับ เชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

(Interquartile Range) ของกลุ่ม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเอง แล้วขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน พิจารณาตอบใหม่ จำนวนรอบของการทำวิจัย EDFR ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย งบประมาณ เวลา และกำลังคนของการวิจัย ทั้งนี้พิจารณาคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นเอกพันธ์แล้วหรือยัง มี Homogeneity ของคำตอบหรือมีฉันทมติ (Consensus) ของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษามากพอแล้วหรือยัง

6. เขียนภาพอนาคต การนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งโดยทั่วไปถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐาน (Median) ที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบ โดยพิจารณาจาก Interquartile Range (Q3-Q1) ไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตไม่เขียนเป็นวิชาการมากไป คือ คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย⁷⁶

การประยุกต์การวิจัยเชิงอนาคตเทคนิค EDFR

การประยุกต์ EDFR รวมไปถึง Delphi และ EFR ก็สามารถนำไปใช้วิจัยในทำนองเดียวกับการวิจัยรูปแบบอื่นๆ ที่มีอยู่ได้ ในปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่างๆ ไปใช้ในองค์กรการต่างๆ มากมาย ทั้งเพื่อการวางแผนในอนาคต วิเคราะห์และแก้ปัญหาในปัจจุบัน ตลอดจน การวิเคราะห์อดีตทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น⁷⁷

ประโยชน์ของการศึกษาและการวิจัยอนาคต

การศึกษาและการวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและการวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลสำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคต สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผน และตัดสินใจ เพราะการศึกษาและการวิจัยอนาคตมักจะให้หรือนำไปสู่สิ่งต่างๆ ได้แก่ ให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ บ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่างๆ แนะนำวิธีแก้ปัญหาแบบต่างๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่างๆ ช่วยให้เห็น และเข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น ช่วยเพิ่มทางเลือกและกำหนดจุดหมายและแสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย เป็นต้น

2. ช่วยเตรียมมนุษย์ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง และกระตุ้นให้มนุษย์ทำการศึกษอนาคตอย่างมี “สติ”

3. ช่วยให้เห็นถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น

4. ช่วยชี้แนะและเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความคิด

⁷⁶จุมพล พลภูภัทรชีวิน, *การวิจัยอนาคตด้วย EDFR* (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554), 19.

⁷⁷เรื่องเดียวกัน.

5. ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะไม่ติดอยู่กับปัญหาในอดีตและปัจจุบัน
6. ช่วยกระตุ้นให้มนุษย์ (ทั้งเด็กและผู้ใหญ่) ใฝ่หาความรู้โดยการเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเรียนสิ่งที่ผู้อื่นบอกหรือทำมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว
7. ให้แนวคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับแนวโน้มในอนาคต
8. อื่นๆ เช่น ให้ความสนุก พลิตเพลิน ให้ความท้าทาย⁷⁸

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิภา ทองหง่า งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การแนะแนวการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษา และ สื่อการเรียนการสอน⁷⁹

ยุพา เวียงกมล อัดโดดดร งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่ากลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลักได้แก่ การพลิกโฉมการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การวัดผลประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน การปรับการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์หลักสูตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน⁸⁰

ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์ งานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านการส่งเสริม และ พัฒนาความสามารถของบุคลากร และ องค์ประกอบด้านนโยบายของรัฐ และการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบหลักที่ 1 มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ "องค์ประกอบด้านทักษะในการจัดการเรียนการสอน ภาษา และเทคโนโลยี" "องค์ประกอบด้านการพัฒนาหลักสูตร" และ "องค์ประกอบด้านการสร้างความตระหนัก"

⁷⁸เรื่องเดียวกัน, 7-8.

⁷⁹วิภา ทองหง่า, “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร,” วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร 2, 2 (มกราคม - มิถุนายน 2555): 41.

⁸⁰ยุพา เวียงกมล อัดโดดดร, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน,” วารสาร ครุศาสตร์ 41, 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2556): 38.

องค์ประกอบหลักที่ 2 มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ "องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ" และ "องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการโดยใช้เครือข่าย" และยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่ประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความตระหนักและเจตคติการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริม พัฒนาสื่อเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการโดยใช้เครือข่าย⁸¹

เฉลียว ยาจันทร์ งานวิจัยเรื่อง นโยบายและการปฏิบัติด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า นโยบายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศสมาชิกอาเซียนมีทั้งหมด 17 นโยบาย องค์ประกอบนโยบายและการปฏิบัติด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ 2) การบริหารจัดการ 3) คุณภาพของผู้เรียน 4) เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 6) การมีส่วนร่วม⁸²

สมกิต บุญยะโพธิ์ งานวิจัย รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล 5) กระบวนการบริหารจัดการ และ 6) ความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยมีรูปแบบเป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน มีองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบด้านการวางแผนกลยุทธ์ และองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารจัดการ⁸³

⁸¹ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์, “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน,” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal 7, 1 (มกราคม- เมษายน 2557): 229.

⁸²เฉลียว ยาจันทร์, “นโยบายและการปฏิบัติด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน,” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 6, 2 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2557): 108.

⁸³สมกิต บุญยะโพธิ์, “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี,” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 6, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557): 80.

สุนีย์ ชัยสุขสังข์ งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนทางเลือกประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก คือ ปฏิรูปการประเมินผลเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การยกระดับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การสร้างความเป็นเลิศด้านการพัฒนาทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาครูให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ปรับกระบวนการทศนด้านการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และปรับกระบวนการทศนด้านการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21⁸⁴

ลือชัย ชูนาคา งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะ สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการ และวิธีการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการ⁸⁵

ดวงตา ราชาอาษา งานวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำในกระบวนการทศนใหม่พบว่า ประเทศไทยนั้นยังอยู่ในระหว่างเปลี่ยนผ่านเหมือนกระบวนการทศนอีกหลายๆ อย่างที่ยังไม่ชัดเจน พลเมืองมีความรู้สึกยากลำบากและก่อให้เกิดความขัดแย้ง และเมื่อถึงวิธีการจัดการความขัดแย้งที่ใช้กระบวนการแก้ปัญหา การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางก็เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ใหม่ที่สังคมยังไม่ค่อยเข้าใจ และก็ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ที่จะสามารถทำการทดลองซ้ำโดยใคร ๆ ก็ได้ เพื่อให้ได้ผลมาเหมือนกัน แต่เป็นกระบวนการทางสังคมที่ต้องมีการวางกลยุทธ์ ความสามารถต่อการควบคุมตนเอง มีศักยภาพเพื่อนำการปรับเปลี่ยนและการใช้อำนาจแก่ผู้อื่น⁸⁶

⁸⁴สุนีย์ ชัยสุขสังข์, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก,” *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี* 12, 1 (กรกฎาคม - กันยายน 2558): 99.

⁸⁵ลือชัย ชูนาคา, “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา,” *วารสาร ครูศาสตร์* 18, 2 (เมษายน - มิถุนายน 2559): 72.

⁸⁶ดวงตา ราชาอาษา, บทบาทของผู้นำในกระบวนการทศนใหม่. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์* 3, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2559):185-187.

วิไล ปรีกษากร งานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 50 นวัตกรรม นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการ ตามขอบข่ายงานวิชาการทั้งหมด 12 นวัตกรรม คือการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบการสอนงาน การสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล การบริหารตามหลักการประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารแบบผสมผสาน การบริหารโดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร การบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่าย การบริหารแบบทีมงาน การบริหารตามแนว Tip Co การบริหารแบบพัฒนาคุณภาพศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมการบริหารแบบศูนย์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์⁸⁷

สิริมา เปี้ยอยู่ ได้ศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ประเด็นกลยุทธ์ พันธกิจ เป้าประสงค์กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมี 11 กลยุทธ์ ดังนี้ สนับสนุนผู้บริหารในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล เสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพครูให้ได้ตามมาตรฐานสากล เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูในการเสริมสร้างศักยภาพความเป็นพลโลกให้กับนักเรียน พัฒนาการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการใช้ภาษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เน้นความเป็นสากลให้กับนักเรียน พัฒนาระบบและกลไกการบริหารหลักสูตรสู่ความเป็นมาตรฐานสากล ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษสู่การแข่งขันระดับสากล พัฒนาศักยภาพนักเรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง⁸⁸

ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทั้งภาษาและสมรรถนะทางภาษาอังกฤษของนักเรียน การวิจัยพบว่ากลยุทธ์การบริหารวิชาการประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลักได้แก่ เร่งยกระดับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตาม

⁸⁷วิไล ปรีกษากร, “นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน,” วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ 9,1 (มกราคม- เมษายน 2561): 170.

⁸⁸สิริมา เปี้ยอยู่, “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง,” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 12, 1(มกราคม-มิถุนายน 2561), 260-261.

แนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทั้งภาษา เพิ่มประสิทธิผลการวัดและประเมินผลตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทั้งภาษา และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทั้งภาษา⁸⁹

พันธุวิชัย เลียงชีพชอบ งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 ผลการวิจัย พบว่า กรอบแนวคิดคนไทย 4.0 มี 9 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) พฤติกรรมเชิงรุก 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) ความคิดวิจารณ์ญาณ 4) จิตสาธารณะ 5) ความร่วมมือร่วมใจ 6) พฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม 7) ความฉลาดทางอารมณ์ 8) พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ และ 9) ความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตร ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา จุดแข็ง คือ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จุดอ่อน คือ การพัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และการวัดผลประเมินผล โอกาส คือ สภาพสังคม ภาวะคุกคาม คือ การเมืองและนโยบายของรัฐ สภาพเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี และกลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้อุทิศเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล 3) เพิ่มการวัดผลประเมินผลคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล และ 4) เร่งรัดพัฒนา จัดทำและใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล⁹⁰

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ทำการวิจัยการพัฒนาระบบนวัตกรรม รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ พบว่า กระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ คือ กระบวนทัศน์การพัฒนาครูที่มุ่งผลลัพธ์ผู้เรียนตามความต้องการ

⁸⁹ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทั้งภาษาและสมรรถนะทางภาษาอังกฤษของนักเรียน,” วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา 1, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561): 15.

⁹⁰พันธุวิชัย เลียงชีพชอบ, “กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0” (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561) บทคัดย่อ.

ของภาคอุตสาหกรรมและชุมชน รูปแบบการพัฒนาครูเป็นรูปแบบผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ และกลไกการพัฒนาครู คือ กลไกการใช้เครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ⁹¹

งานวิจัยในต่างประเทศ

วิลคินส์ (Wilkins) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทบทวนการศึกษา: กระบวนทัศน์เพื่อการศึกษาเพื่อความยั่งยืน โดยงานวิจัยได้ตรวจสอบพื้นฐานทางปรัชญาและเหตุผลเพื่อการศึกษาที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน และทบทวนงานของ Freire ภายในบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ในปัจจุบันของเรา ซึ่งข้อจำกัดและการวิพากษ์วิจารณ์งานของ Freire จะได้รับการตรวจสอบความสามารถในการทำงานของเขาเพื่อสร้างรากฐานของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไปสู่การศึกษาที่ส่งเสริมความยั่งยืน และผลงานของ C.A. Bowers ได้ถูกใช้เป็นพื้นฐานในการทบทวนงานของ Freire และคิดทบทวนใหม่บางประเด็นเพื่อเอาชนะข้อจำกัดงานของ Freire⁹²

โซมา และดูลดี (Shoma & Daudi) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมในกรุงกัวลาลัมเปอร์ (KL) ในการดำเนินการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้บริหารโรงเรียนของโรงเรียน มีแนวโน้มสูงในการกำหนดวิสัยทัศน์ และภารกิจของโรงเรียนพร้อมกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์บ่งชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการทำงานมากขึ้นจากวิสัยทัศน์และภารกิจของโรงเรียนซึ่ง

⁹¹สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานการวิจัยการพัฒนากระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่, (กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก,2562).

⁹² Lynn D Wilkins, “ RETHINKING EDUCATION: A PARADIGM FOR EDUCATION FOR SUSTAINABILITY” , (Doctor of Arts Graduate Department of Theory and Policy studies in Education Ontario Institute for studies in Education University of Toronto, 2011), Abstract.

ได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น⁹³

โจแฮนนา แคทเธอริน แบล็คฟอร์ด (Johanna Kathryn Blackford) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไปในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในวงกว้าง: การเปิดเผยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการของคณะกรรมการการลงทุนเพื่อการศึกษาของรัฐโอเรกอน โดยงานวิจัยชิ้นนี้เน้นที่กระบวนทัศน์การเปลี่ยนแปลงสี่ประการและชี้ให้เห็นว่ากระบวนทัศน์การเรียนรู้โดยรวมซึ่งนำโดยการคิดเชิงระบบแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างที่ประสบความสำเร็จ ด้วยจุดมุ่งหมายเชิงปฏิบัติ การศึกษานี้ใช้วิธีการกรณีศึกษาแบบองค์รวมเพียงวิธีเดียวเพื่อเปิดเผยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการของ Oregon Education Investment Board (OEIB) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลจังหวัดซึ่งดำเนินงานระหว่างปี 2554 ถึง 2558 โดยได้รับมอบหมายให้ประสานงานระบบที่ไร้รอยต่อของการศึกษาของรัฐภายในรัฐของสหรัฐอเมริกา การวิเคราะห์และการสังเคราะห์การดำเนินการร่วมกันของ OEIB เผยให้เห็นว่า "การศึกษาในฐานะการพัฒนากำลังคน" เป็นเป้าหมายหลักของการปฏิรูป โดยมี "Nexus ที่เน้นผลลัพธ์" เป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ชี้นำทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนทัศน์การเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงแนวทางระบบที่ดีที่สุดในโลก เน้นว่า OEIB รักษาสถานะเสรีนิยมใหม่แบบกระบวนทัศน์ของสหรัฐอเมริกา⁹⁴

สรุป

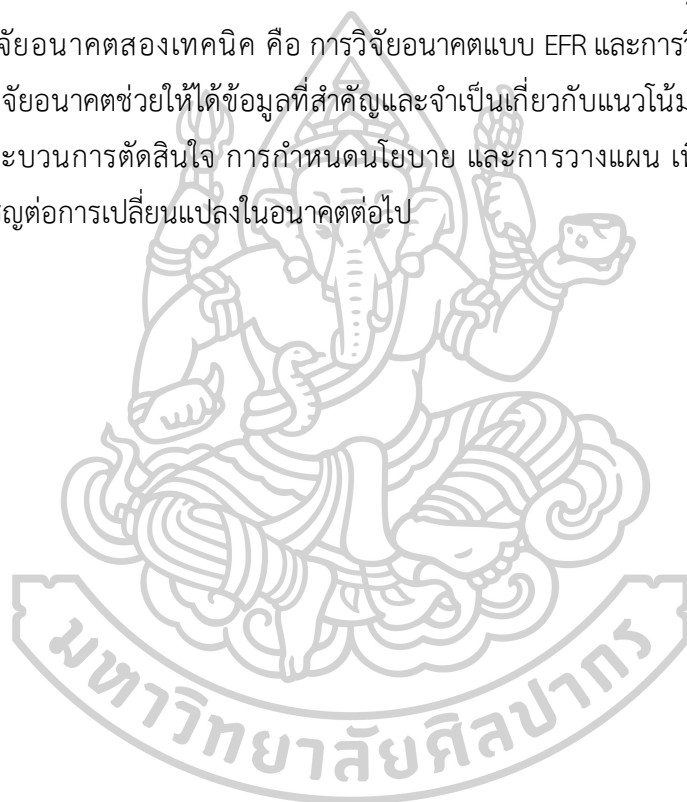
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานคือการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ประเภท ได้แก่ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อาศัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 39 และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ

⁹³ Valliamah Shoma Vally G. and Khadijah Daudi, "The Implementation of School Based Management Policy: An Exploration" (DOCTOR OF PHILOSOPHY Faculty of Education, University Technology Malaysia, 2014), Abstract.

⁹⁴ Johanna Kathryn Blackford, "Paradigm Shifts in Large-Scale Educational Change: Uncovering the Oregon Education Investment Board's Theory of Change-in-Action", (Doctor of Education in Educational Leadership: Curriculum and Instruction, Portland State University, 2020), Abstract.

กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษามีขอบข่ายงานวิชาการครอบคลุมหลายด้าน ตลอดจนแนวคิดในด้านต่างๆ โดยส่วนใหญ่เป็นมุมมองและแนวคิดต่อสถานการณ์ปัจจุบันและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับนโยบายและการวางแผน การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร การกำกับและติดตาม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการจะเป็นอย่างไรในยุคพลิกผัน จึงเป็นประเด็นที่ทำนายสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิจัยอนาคตเทคนิค EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิค คือ การวิจัยอนาคตแบบ EFR และการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi) การวิจัยอนาคตช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถจะนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการวางแผน เพื่อเตรียมการให้มีความพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เป็นการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบสำหรับข้อคำถามการวิจัยที่ว่า กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันควรเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน จากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ วารสาร ข้อมูล สถิติ งานวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ สอบปกป้องโครงร่างการวิจัย ปรับปรุงแก้ไขโครงร่างงานวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบและขออนุมัติโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

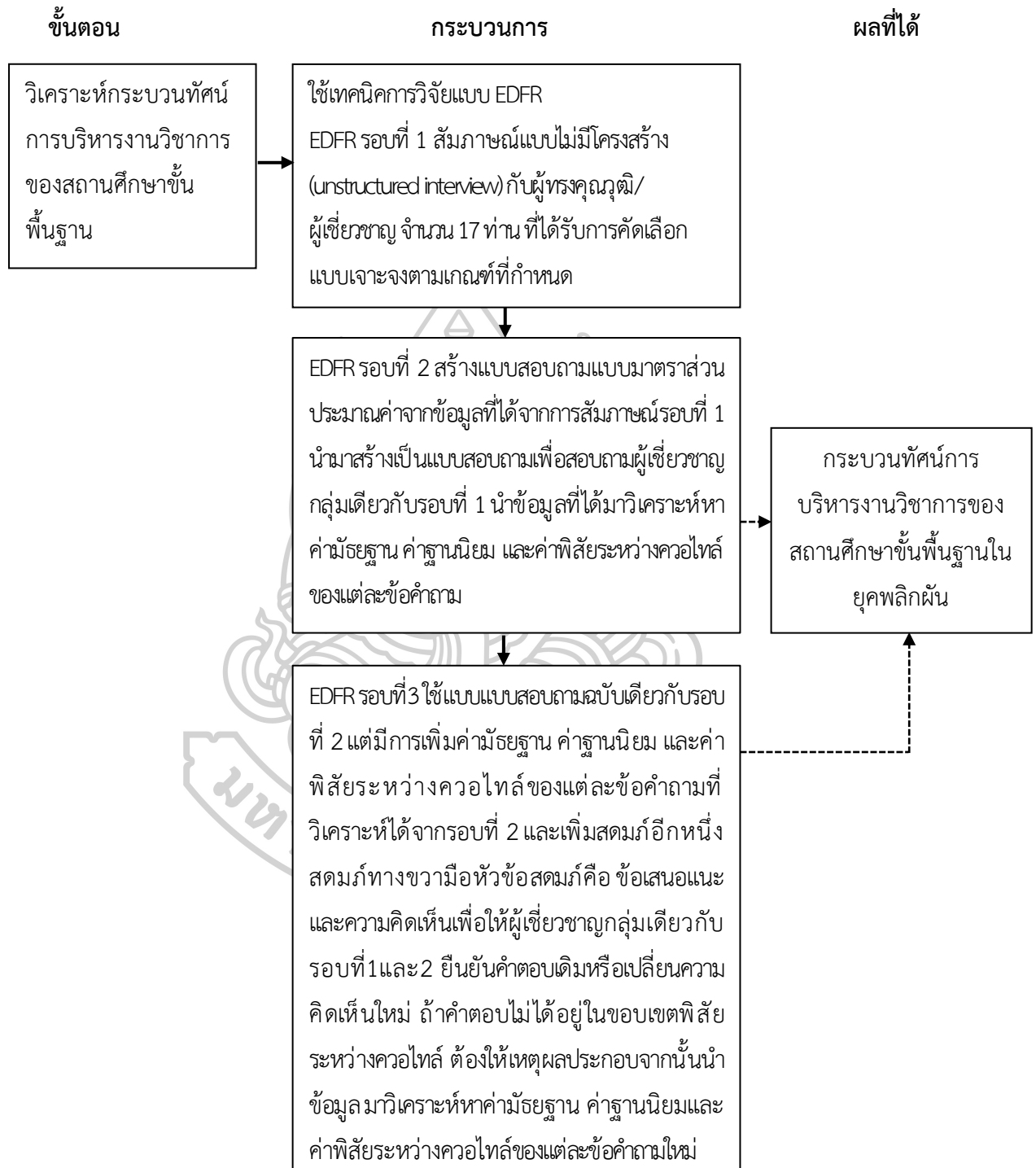
วิเคราะห์กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำข้อมูลที่ได้อีกวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผลการวิจัยเพื่อทราบการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ไปสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารในระดับนโยบายทางการศึกษา จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษา จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 6 คน ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากตัวแทนดังกล่าวข้างต้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ (Non Directive Interview) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) พัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในรอบต่อไป

EDFR รอบที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มเดียวกับรอบที่หนึ่ง แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ในแต่ละข้อคำถาม เพื่อพิจารณารอบถัดไป

EDFR รอบที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม โดยในรอบที่ 3 ใช้แบบแบบสอบถามฉบับเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่มีการเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่ 2 พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่านที่ตอบรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบถึงความคิดเห็นของตนเองและของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามไว้ และเพิ่มสดมภ์อีกหนึ่งสดมภ์ทางขวามือหัวข้อสดมภ์คือ ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน ยืนยันคำตอบเดิมหรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ ถ้าต้องการยืนยันคำตอบเดิม แต่เป็นคำตอบที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยระหว่าง ควอไทล์ (Interquartile Range) ต้องให้เหตุผลประกอบ จึงจะนำข้อมูลที่ได้ในรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ของแต่ละข้อคำถามใหม่ เพื่อวิเคราะห์และแปลผลการวิจัย เพื่อทราบกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน สำหรับรอบที่ 3 ถ้าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 2 มีความเป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถามก็ไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

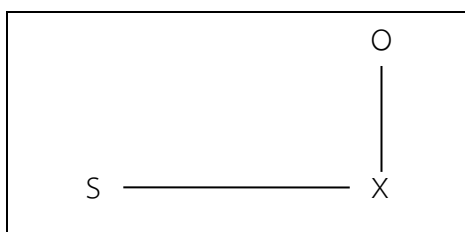
ผู้วิจัยนำผลการวิจัย ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะมาจัดทำรายงานการวิจัย นำเสนอต่อ คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ ทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร เพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษาต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนการขั้นตอนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เป็นการวิจัยเชิงอนาคต โดยเป็นเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เพื่อให้ ปรากฏการณ์จริงสะท้อนผ่านมุมมองของคนในบริบทนั้นๆ และเพื่อให้การวิจัยเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย โดยประกอบไปด้วย แผนแบบการวิจัย กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการ สร้างเครื่องมือในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

แผนแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงอนาคต โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) ที่มีการศึกษากลุ่มตัวอย่างเดียว โดยศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้มาจากการเลือกแบบ เจาะจง (Purposive sampling) ศึกษาสภาพการณ์โดยไม่มีการทดลอง (The One - shot, Non - Experimental Case Study) สามารถเขียนเป็นแผนผัง ได้ดังนี้

- เมื่อ S หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่ได้จากการเลือกเพื่อการวิจัยโดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR
 X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
 O หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ภาพที่ 5 แผนแบบของการวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 17 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารในระดับนโยบายทางการศึกษา กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษา และกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติก่อนการเสนอชื่อดังนี้

1. วุฒิการศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท
2. ตำแหน่งปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง 1) เป็นผู้บริหารในระดับกำกับนโยบายทางการศึกษา หรือ 2) กลุ่มนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษา หรือ 3) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์
3. ประสบการณ์ มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา
4. ความเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำและคำวิจารณ์ได้

วิธีเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ (Critical Purposive Sampling) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอคำปรึกษา ข้อนแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ
2. เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อช่วยพิจารณาความเหมาะสมของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตามจำนวนที่ต้องการ
3. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความเหมาะสมไว้แล้ว เพื่อขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ครั้งนี้ โดยมีหนังสือราชการและติดต่อด้วยตนเอง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ซึ่งหมายถึง ชุดของแนวคิด ความเข้าใจ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่เป็นเครื่องชี้แนวทางหรือแบบแผนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ที่มาจาก

การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในแต่ละขั้นตอน การศึกษาตัวแปรกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน สำหรับ EDFR รอบที่ 1 และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับ EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เพื่อทราบกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) สำหรับ EDFR รอบที่ 1 เป็นคำถามปลายเปิดโดยสร้างจากข้อสรุปที่ได้จากผลการวิเคราะห์ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับ EDFR รอบที่ 2 สร้างแบบสอบถามโดยสังเคราะห์เอกสารข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆ ในรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมในรอบที่ 2 โดยกำหนดระดับค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักรวมมีความหมายดังต่อไปนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญ เห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) รอบที่ 3 ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่มีการเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่ 2 พร้อมทั้งแสดงเครื่องหมายคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่านที่ตอบรอบที่ 2 ลงในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทราบความคิดเห็นของตนเองและของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามไว้ และเพิ่มสมมติ่อีกหนึ่งสมมติ่อทางขวามือหัวข้อสมมติ่อ คือ ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการโดยปรึกษาแนวทางการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์กับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามซึ่งใช้ในการรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำเอกสารข้อมูลจากการสัมภาษณ์รอบที่ 1 จัดทำเป็นเครื่องมือสำหรับ EDFR รอบที่ 2 และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความเห็นชอบ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมแล้วจึงนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

และ EDFR รอบที่ 3 นำข้อสรุปจาก EDFR รอบที่ 2 รายข้อ รายบุคคล สร้างเป็นเครื่องมือและนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความเห็นชอบ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมแล้วจึงนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทราบกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. เก็บข้อมูลรอบที่ 1 ติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสัมภาษณ์ด้วยตนเองใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เพื่อให้ได้กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นในอนาคต

2. เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นต่างๆในทุกประเด็นที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็น แล้วนำประเด็นเหล่านั้นไปสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำ EDFR รอบที่ 2 ต่อไป

3. การเก็บข้อมูลรอบที่ 2 นำแบบสอบถามไปเก็บด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาประเมินค่าโอกาส ความเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นในประเด็นต่างๆ

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามาวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบด้วยวิธีการเชิงสถิติเพื่อแสดงตำแหน่งค่าฐานนิยม (Mode) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จัดทำเป็นแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญสำหรับการทำ EDFR รอบที่ 3 สำหรับ EDFR รอบที่ 3 ถ้าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 2 ความเป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถามก็ไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป

5. เก็บข้อมูลรอบที่ 3 ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม เพื่อจะได้รับทราบข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติที่เป็นกลุ่มรวมและเป็นคำตอบของตนเอง เพื่อให้ความคิดเห็นเหมือนหรือความแตกต่างในแต่ละคำตอบในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและให้แต่ละท่านได้ทบทวนคำตอบของตนเองอีกครั้ง

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบด้วยวิธีการเชิงสถิติ เพื่อแสดงตำแหน่งของค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ทั้งนี้พิจารณาจากคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษามากพอแล้วหรือยัง

7. นำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยถือเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบโดยพิจารณาจาก ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมมีค่าไม่เกิน 1 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ไม่เกิน 1.5

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เพื่อทราบกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันที่เหมาะสม ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง รอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ที่กำหนดระดับค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักดังต่อไปนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

นำข้อมูลมาใช้ในการคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แปลผลตามเกณฑ์ค่าคะแนนกลาง (Mid-Point) ดังนี้

2.1 ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn) คือ ค่ากลางของข้อมูลที่อยู่ตรงกลางของข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาเรียงลำดับไว้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

ค่ามัธยฐาน 1.50 – 2.49 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย

ค่ามัธยฐาน 2.50 – 3.49 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง

ค่ามัธยฐาน 3.50 – 4.49 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก

ค่ามัธยฐาน 4.50 – 5.00 หมายถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

2.2 ค่าฐานนิยม (Mode: Mo) คือ ค่าความถี่ของระดับคะแนนจาก 1- 5 ของแต่ละข้อระดับคะแนนใดที่มีค่าความถี่มากที่สุด ถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อนั้น ในกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกันจะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองเป็นฐานนิยมของข้อนั้น ส่วนกรณีข้อใดมีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากันและระดับคะแนนไม่อยู่ติดกันจะถือว่าระดับคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อนั้น

นำค่าฐานนิยมที่คำนวณได้มาหาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม โดยผลต่างต้องมีค่าไม่เกิน 1 จึงถือว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามนั้นสอดคล้องกัน

2.3 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ได้จากการคำนวณหาความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ในแต่ละข้อมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแต่ละข้อไม่สอดคล้องกัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range)

สรุป

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัย ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการศึกษาวิจัย การดำเนินการวิจัย และการสรุปผลการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) แบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) สร้างแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน นำมาสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ชุดเดิมแสดงความคิดเห็นอีกครั้ง แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาหาค่าสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) นำมาสรุปผลการวิจัย เขียนรายงานผลการศึกษาวิจัย นำเสนอรายงานผลการศึกษาวิจัยต่อคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่ได้รับคำแนะนำ และจัดส่งรายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอจบการศึกษาต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต (Future Research) แบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใน EDFR รอบที่ 1 ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) นำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล EDFR รอบที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่หนึ่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม(mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของแต่ละข้อคำถาม เพื่อหาความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฉันทมติ (Consensus) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่าตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป ($Mdn. \geq 3.5$) แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.Q.R.) ไม่เกิน 1.5 ($I.Q.R. \leq 1.5$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน และค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน จึงสรุปเป็นกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องที่เป็นฉันทมติ (Consensus) ทุกข้อคำถาม จึงไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อยืนยันความสอดคล้อง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1 เพื่อทราบภาพรวมกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตอบได้อย่างอิสระ ตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการ

สัมภาษณ์มาวิเคราะห์เป็นรายบุคคลและสังเคราะห์เข้าด้วยกันกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญคนอื่น สรุปการสัมภาษณ์ได้ ดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านนโยบายและการวางแผนว่า การบริหารงานวิชาการในยุคพลิกผันจะแตกต่างจากเดิม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านช่วงดิจิทัลไลเซชัน (Digitalization) ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มหาวิทยาลัยหรือสถาบันทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต้องปรับเปลี่ยนพร้อมกับการพัฒนา โดยมีข้อมูลบนพื้นฐานของวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) มีความสำคัญและเกี่ยวข้องในทุกด้าน เพื่อเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับผิดชอบ ใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและปรับเปลี่ยนการบริหารงานวิชาการในยุคพลิกผันให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ในด้านนโยบายและการวางแผน สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาในทุกช่วงวัย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบด้าน ศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน นำข้อมูลสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่มาวางแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา มีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ทันสมัยรอบด้าน สามารถนำไปใช้ในการกำหนด วางแผน และสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษาที่ทันสมัยและหลากหลาย มุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียน มีนวัตกรรม สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยลดขั้นตอนการทำงาน อำนวยความสะดวก และใช้ในระบบงานมากขึ้น สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา และปรับปรุงแบบการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนที่เปลี่ยนไปตามเป้าหมายและยุคสมัยใหม่ มีระบบการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่ทันสมัยเข้าถึงง่าย และสามารถตรวจสอบได้ มีศูนย์กลางประสานงานให้คำปรึกษาด้านการศึกษาสำหรับนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปที่มีความสะดวกและรวดเร็ว สถานศึกษามีการเชื่อมโยงงานวิชาการกับงานอื่นๆ ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมายและพัฒนาการศึกษา มีโครงการวิจัยหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จ และสามารถนำผลการวิจัยทางการศึกษามาพัฒนาหรือแก้ปัญหา และเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษามีการวางแผนงานด้านวิชาการไว้พร้อมรับสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน มีคู่มือและแนวปฏิบัติการดำเนินงานทางวิชาการที่ชัดเจนและมีความหลากหลายเชิงการปฏิบัติ โดยผู้บริหารสร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และเพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายสำหรับนักเรียนและประชาชนให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชนอย่างกว้างขวาง

“ผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษาทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ ต้องมีกรอบความคิด ทักษะคิด วิธีคิดที่จะทำให้ได้กระบวนการที่ทันสมัยใหม่ทางด้านงานวิชาการเป็นที่ยอมรับและมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง จึงจะทำให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 13, 24 กุมภาพันธ์ 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเห็นว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ พัฒนาทั้งด้านความเก่ง ความสามารถ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่จำเป็น มีทักษะอาชีพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยไม่ได้มุ่งเฉพาะเจาะจงเพื่อทำคะแนน O-NET สูงอย่างเดียว ผู้เรียนต้องมีความสามารถพร้อมพัฒนาการทางการเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ได้ด้วย อีกทั้งต้องพัฒนาด้านความดีควบคู่ไปด้วยกัน การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการจัดการเรียนการสอนควรมีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่ และทันสมัย มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการจัดการเรียนการสอนได้สะดวก รวดเร็ว มีนวัตกรรม การผลิตสื่อ และความรู้ทางด้านการจัดการเรียนการสอนทันสมัย มีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียน ทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บ่มเพาะนิสัยและคุณธรรมที่ดีให้ผู้เรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีกระบวนการสอนแบบผสมผสานสู่การพัฒนาพหุปัญญา มีการออกแบบและปรับปรุงการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้มาตรฐาน หลากหลาย ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ครูจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะ สร้างประสบการณ์โดยตรง ครูปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ จากผู้สอน เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน ครูสามารถสร้างและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย ครูมีวิธีการสอนที่เน้นสร้างประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองให้กับผู้เรียน ครูสามารถจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายสามารถจัดการเรียนการสอนได้ในทุกสถานการณ์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ ลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจอบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน พัฒนาศักยภาพและทักษะที่สนใจได้หลากหลาย สนับสนุนให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น

“ในยุคพลิกผันสถานศึกษาต้องปรับกระบวนการทั้งเรื่องสื่อการเรียนรู้ที่ควรต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ และการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี

และนวัตกรรมที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 10, 29 เมษายน 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร เห็นว่าปัจจุบันความเป็นพลวัตของโลกเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ทั้งด้าน Digital Disruption สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ครั้งใหญ่ของโลก การศึกษาจึงต้องปรับตัว เพื่อพัฒนาให้คนสามารถเตรียมความพร้อมอยู่ในโลกอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการจัดการศึกษาคงไม่ใช่แบบเดิม ต้องปรับตัวใหม่ให้สามารถก้าวข้ามสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่จะต้องปรับและนำระบบการศึกษาอื่นๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การศึกษาสามารถปรับตัวได้เร็วและทันเหตุการณ์ คือ คุณครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ถ้าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ก็ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพคุณครู เร่งปรับตัวบุคลากรในองค์กรเพื่อรีสกิล (Reskill) และอัปสกิล (Upskill) อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาควรมีผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและเป็นหลักในการปรับเปลี่ยนการขับเคลื่อนงานวิชาการ มีความรอบรู้มองการณ์ไกล และบริหารเชิงพื้นที่ มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีมุมมองและมีวิธีการบริหารจัดการแบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน เป็นนวัตกรและพัฒนาารูปแบบการบริหารให้ทันสมัยเพื่อขับเคลื่อนองค์กรก้าวเข้าสู่โลกยุคใหม่ ส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบ สร้างสื่อ นวัตกรรม แพลตฟอร์ม หรือรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาและส่งเสริมทักษะให้แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาการให้มีความรู้และทักษะในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมพัฒนาครูให้สามารถบูรณาการความรู้ต่างๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่และทันสมัย ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมตามการจัดการเรียนรู้ มีการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ทันสมัย สร้างทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมให้กับบุคลากร เพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป

“สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การศึกษาสามารถปรับตัวได้เร็วและทันเหตุการณ์ คือ คุณครู ถ้าจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพคุณครู โดยการจะพัฒนาคุณภาพคุณครู

ปัจจุบันต้องมีทั้ง การเสริมและพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้กับคุณครู ที่จะสามารถพัฒนาและแก้ปัญหาคำถาม การจัดการเรียนการสอนได้ เกิดวิธีการจัดการเรียนการสอนและทักษะที่หลากหลายและแปลกใหม่ เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการบริหารชั้นเรียนที่ไม่ใช่ห้องเรียนสี่เหลี่ยมเท่านั้น สามารถจัดการเรียนการสอนได้แม้จะมีโรคระบาด คุณครูต้องมีความพร้อมและพลังในการที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียน” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 7, 24 พฤษภาคม 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาระบบงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันในด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล เห็นว่าแนวโน้มของการบริหารงานวิชาการในปัจจุบันน่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้เข้ากับสถานการณ์ของยุควิถีชีวิตใหม่แห่งการเรียนรู้ (New Normal) รวมถึงสถานศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยตรง ต้องปรับกระบวนการพัฒนาระบบงานวิชาการในด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ดังนี้ สถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม และพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์และสภาพบริบทของสถานศึกษา มีระบบการนิเทศที่ได้มาตรฐาน และทันสมัย ผู้บริหารมีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับ ติดตามและประเมินผลรอบด้าน และทันสมัย สถานศึกษามีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีช่องทางหลากหลายในการนำเสนอผลงานของสถานศึกษา ครู และผู้เรียน และสามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนา มีการกำหนดผู้นิเทศที่ต้องเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการนิเทศติดตาม และส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศเป็นแบบกัลยาณมิตร มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกับการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่

“กระบวนการพัฒนาระบบงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคพลิกผันควรเริ่มต้นโดยการเปลี่ยนวิธีคิด ทิศนคติต่อการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นอนาคตของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ” (ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2, 2 มีนาคม 2564)

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (analysis and synthesis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีประเด็นที่เป็นแนวโน้มเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาระบบงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและการวางแผน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 4) ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล แล้วนำมาพัฒนาและสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาระบบงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ที่มีโครงสร้างมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's

Rating Scale) เพื่อนำส่งช่องทางอิเล็กทรอนิกส์และไปรษณีย์กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันในรอบที่หนึ่งแสดงความความคิดเห็นในรอบที่ 2 แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อยืนยันความสอดคล้อง

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญใน EDFR รอบที่ 1 มาพัฒนาและสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันในรอบที่หนึ่ง และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (median) ค่าฐานนิยม (mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile) ของแต่ละข้อคำถาม เพื่อหาความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ตามตารางที่ 1-4 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบายและการวางแผน

ข้อ	ด้านนโยบายและการวางแผน	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน - ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1	ให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาในทุกช่วงวัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
2	มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษารอบด้านและศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลิทัศน์ ด้านนโยบายและการวางแผน (ต่อ)

ข้อ	ด้านนโยบายและการวางแผน	มัธยมศึกษา (Mdh.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยมศึกษา – ฐานนิยม Mdh.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
3	นำข้อมูลสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่มาวางแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
4	ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่หลากหลาย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
5	มีนวัตกรรม สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยลดขั้นตอนการทำงาน อำนวยความสะดวกและใช้ในระบบงานมากขึ้น	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
6	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
7	มีศูนย์กลางประสานงานให้คำปรึกษาด้านการศึกษาสำหรับนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปที่มีความสะดวกและรวดเร็ว	4	4	0	4	4	0	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบายและการวางแผน (ต่อ)

ข้อ	ด้านนโยบายและการวางแผน	มธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
8	มีการเชื่อมโยงงานวิชาการกับงานอื่นๆ ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
9	มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมายและพัฒนาการศึกษา	4	4	0	3	4	1	มาก	สอดคล้อง
10	มีโครงการวิจัยหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จและเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาได้	4	4	0	3.5	4.5	1	มาก	สอดคล้อง
11	มีการวางแผนและสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย	5	5	0	3.5	5	1.5	มากที่สุด	สอดคล้อง
12	มีการวางแผนงานด้านวิชาการไว้พร้อมรับสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบายและการวางแผน (ต่อ)

ข้อ	ด้านนโยบายและการวางแผน	มธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
13	มีคู่มือและแนวปฏิบัติการดำเนินงานทางวิชาการที่ชัดเจนและมีความหลากหลายเชิงการปฏิบัติ	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
14	สร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
15	มีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ทันสมัยรอบด้าน สามารถนำไปใช้ในการกำหนด วางแผน และสนับสนุนงบประมาณทางด้านการศึกษา	4	4	0	3.5	5	1.5	มาก	สอดคล้อง
16	เพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับนักเรียนและประชาชนให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบายและการวางแผน (ต่อ)

ข้อ	ด้านนโยบายและการวางแผน	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.– Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
17	เสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน	4	4	0	3.5	5	1.5	มาก	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบาย การวางแผน และการจัดการ จำนวน 17 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นนัยสำคัญในทุกประเด็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับ ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 2 ประเด็น ดังนี้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) และมีการวางแผนและสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1.50$) นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq Mdn. \leq 4.49$) จำนวน 15 ประเด็น คือ ให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาในทุกช่วงวัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน (ค่าสถิติ $Mdn. = 4, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษารอบด้านและศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน (ค่าสถิติ $Mdn. = 4, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีการนำข้อมูลสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่มาวางแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา (ค่าสถิติ $Mdn. = 4, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่หลากหลาย (ค่าสถิติ $Mdn. = 4, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีนวัตกรรม สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วย

ลดขั้นตอนการทำงาน อำนวยความสะดวกและใช้ในระบบงานมากขึ้น (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีศูนย์กลางประสานงานให้คำปรึกษาด้านการศึกษาสำหรับนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปที่มีความสะดวกและรวดเร็ว (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) มีการเชื่อมโยงงานวิชาการกับงานอื่นๆ ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมายและพัฒนาการศึกษา (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีโครงการวิจัยหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จและเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาได้ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการวางแผนงานด้านวิชาการไว้พร้อมรับสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีคู่มือและแนวปฏิบัติการดำเนินงานทางวิชาการที่ชัดเจนและมีความหลากหลายเชิงปฏิบัติการปฏิบัติ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) สร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ทันสมัยรอบด้าน สามารถนำไปใช้ในการกำหนด วางแผน และสนับสนุนงบประมาณทางด้านการศึกษา (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1.5) เพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษา สำหรับนักเรียนและประชาชนให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1.5)

กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันด้านนโยบายและการวางแผนมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาแล้ว ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันต่อไปว่า สถานศึกษามีความแตกต่างกันทั้งบริบท สภาพปัญหา และสภาพแวดล้อม ดังนั้นกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันด้านการจัดการเรียนรู้ก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการที่ศูนย์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการจัดการเรียนรู้

ข้อ	ด้านการจัดการเรียนรู้	มัธยมศึกษา (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยมศึกษา – ฐานนิยม Mdn.-Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1	มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่ และทันสมัย	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2	มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายและทันสมัยสำหรับใช้จัดการเรียนรู้	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3	มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก รวดเร็ว	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
4	มีนวัตกรรมการผลิตสื่อและความรู้ทางด้านการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
5	มีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บ่มเพาะนิสัยและคุณธรรมที่ดีให้ผู้เรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
6	มีกระบวนการสอนแบบผสมผสานสู่การพัฒนาหุปัญญา	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อ	ด้านการจัดการเรียนรู้	มัธยมศึกษา (Mdh.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยมศึกษา – ฐานนิยม Mdh.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
7	มีการจัดการเรียนการสอน ที่พัฒนาทักษะ สร้าง ประสบการณ์โดยตรง	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
8	มีการปรับเปลี่ยนบทบาท วิธีการจัดการเรียนการ สอนใหม่ จากผู้สอน เป็น ผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน	4	4	0	4	4	0	มาก	สอดคล้อง
9	พัฒนานวัตกรรมการ จัดการเรียนการสอนที่ หลากหลายและทันสมัย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
10	มีวิธีการสอนที่เน้นสร้าง ประสบการณ์ การลงมือ ปฏิบัติหรือการทดลอง ให้กับผู้เรียน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
11	ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
12	มีการบริหารชั้นเรียนที่ หลากหลาย สามารถ จัดการเรียนรู้ได้ในทุก สถานการณ์	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลิทัศน์ ด้านการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อ	ด้านการจัดการเรียนรู้	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
13	ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ ลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจอ	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
14	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน พัฒนาศักยภาพและทักษะที่สนใจได้หลากหลาย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
15	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในยุคคลิทัศน์ ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn.-Mo.| \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้ มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายแปลกใหม่ และทันสมัย (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายและทันสมัยสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการจัดการเรียนการสอนได้สะดวก

รวดเร็ว (ค่าสถิติ Mdn. = 5, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีกระบวนการสอนแบบผสมผสานสู่การพัฒนาหุปัญญา (ค่าสถิติ Mdn.= 5,|Mdn.–Mo.| = 0, IQR.=1) มีวิธีการสอนที่เน้นสร้างประสบการณ์การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองให้กับผู้เรียน (ค่าสถิติ Mdn.= 5,|Mdn.– Mo.| = 0, IQR. = 1) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq \text{Mdn.} \leq 4.49$) จำนวน 10 ประเด็น คือ มีนวัตกรรม การผลิตสื่อ และความรู้ทางด้านการจัดการเรียนการสอนทันสมัย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเฉพาะนิสัยและคุณธรรมที่ดีให้ผู้เรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn.– Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะ สร้างประสบการณ์โดยตรง (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ จากผู้สอน เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0) พัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกสถานการณ์ (ค่าสถิติ Mdn.= 4, |Mdn.– Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ ลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจ่อ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน พัฒนาศักยภาพและทักษะที่สนใจได้หลากหลาย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ และการทุ่มเทการทำงานในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการที่ศูนย์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลึกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

ข้อ	ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาบุคลากร	มัธยมศึกษา (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยมศึกษา – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1	พัฒนาครูให้มีความรู้และ ทักษะในการเรียนการสอน ด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
2	ปรับเปลี่ยนรูปแบบการ พัฒนาครูให้สอดคล้องกับ การพัฒนานักเรียนที่ เปลี่ยนไปตามเป้าหมาย และยุคสมัยใหม่	4	4	0	4	4	0	มาก	สอดคล้อง
3	พัฒนาและส่งเสริมทักษะ ให้แก่ครูและบุคลากรของ สถานศึกษาในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
4	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ให้มีทักษะการถ่ายทอดองค์ ความรู้แบบใหม่และ ทันสมัย	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
5	ส่งเสริมและพัฒนาให้ บุคลากรเป็นนักนวัตกรรมเพื่อ สร้างสรรค์การจัดการ เรียนรู้	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร (ต่อ)

ข้อ	ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาบุคลากร	มัลติฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัลติฐาน – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
6	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ให้มีทักษะการคิดแบบ เชื่อมโยง	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
7	ส่งเสริมให้ครูออกแบบ สร้างสื่อ นวัตกรรม แพลตฟอร์ม หรือรูปแบบ ในการจัดการเรียนรู้	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
8	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ให้เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ ไกล และนำไปปรับใช้เชิง พื้นที่ได้	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
9	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ให้เป็นผู้นำการขับเคลื่อน งานวิชาการให้ทันสมัย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
10	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ให้มีวิธีการจัดการเรียนรู้ แบบใหม่ต่อการจัด การศึกษาในยุคพลิกผัน	4	4	0	3.5	5	1.5	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลึกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร (ต่อ)

ข้อ	ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาบุคลากร	มัลติฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัลติฐาน - ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
11	พัฒนาครูให้สามารถบูรณา การความรู้ต่างๆ ที่มีมาใช้ ในการสร้างสรรค์และ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ	4	5	1	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
12	ส่งเสริมและสนับสนุน บุคลากรให้ใช้ กระบวนการวิจัย ในการ พัฒนาและแก้ปัญหาการ จัดการเรียนการสอน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
13	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มี การสร้างเครือข่ายและ อาสาสมัครร่วมพัฒนา ทักษะเฉพาะด้านของ ผู้เรียน	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
14	ส่งเสริมและพัฒนาให้ บุคลากรได้สร้างสังคมแห่ง การเรียนรู้ และการทำงาน ร่วมกันเป็นทีม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลึกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร (ต่อ)

ข้อ	ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาบุคลากร	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn. – Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
15	เพิ่มขีดความสามารถของ บุคลากรในการพัฒนาการ จัดการเรียนการสอนแนว ใหม่ที่ทันสมัย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
16	สร้างทักษะใหม่ที่แตกต่าง จากเดิมให้กับบุคลากร เพื่อ สร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่ เปลี่ยนไป	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลึกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร จำนวน 16 ประเด็น ตามความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น
โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับ ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$)
และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้ พัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและ
นวัตกรรม (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) พัฒนาและส่งเสริมทักษะให้แก่ครูและ
บุคลากรของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่และทันสมัย (ค่าสถิติ
 $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรเป็นนักนวัตกรรมเพื่อ
สร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ (ค่าสถิติ $Mdn. = 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) ส่งเสริมและพัฒนาให้

บุคลากรได้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม (ค่าสถิติ Mdn. = 5, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq \text{Mdn.} \leq 4.49$) จำนวน 11 ประเด็น คือ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนที่เปลี่ยนไปตามเป้าหมายและยุคสมัยใหม่ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมให้ครูออกแบบสร้างสื่อ นวัตกรรม แพลตฟอร์ม หรือรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการคิดแบบเชื่อมโยง (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ไกล และนำไปปรับใช้เชิงพื้นที่ได้ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้นำการขับเคลื่อนงานวิชาการให้ทันสมัย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1.5) พัฒนาครูให้สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 1, IQR. = 1) ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ใช้กระบวนการวิจัย ในการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ทันสมัย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) และสร้างทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมให้กับบุคลากร เพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป (ค่าสถิติ Mdn. = 4, |Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1)

นอกจากด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรข้างต้นแล้ว ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการที่ศูนย์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลึกผัน ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

ข้อ	ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล	มัธยมศึกษา (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยมศึกษา – ฐานนิยม Mdn.-Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1	มีการกำกับ ติดตาม และพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์และสภาพบริบทของสถานศึกษา	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
2	มีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3	มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
4	นำผลการวิจัยทางการศึกษามาพัฒนา แก้ปัญหา และเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม	4	4	0	4	4.5	0.5	มาก	สอดคล้อง
5	ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 4 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล (ต่อ)

ข้อ	ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล	มัยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัยฐาน – ฐานนิยม Mdn.- Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
6	มีระบบการนิเทศที่ได้มาตรฐาน และทันสมัย	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
7	มีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับและติดตาม	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
8	มีระบบการติดตามและประเมินผลรอบด้าน หลากหลายและทันสมัย	4	4	0	3.5	5	1.5	มาก	สอดคล้อง
9	มีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	5	5	0	4	5	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
10	มีช่องทางหลากหลายในการนำเสนอผลงานของสถานศึกษา ครู และผู้เรียน และสามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนา	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 4 ผลการยืนยันความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานในยุคคลิณ ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล (ต่อ)

ข้อ	ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล	มัธยฐาน (Mdn.)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน – ฐานนิยม Mdn. – Mo.	ควอไทล์ที่ 1 (Q1)	ควอไทล์ที่ 3 (Q3)	พิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1)	ระดับความคิดเห็น	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
11	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบมีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตาม	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง
12	ส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศเป็นกัลยาณมิตรและมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่	4	4	0	4	5	1	มาก	สอดคล้อง

ตามตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในยุคคลิณ ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล จำนวน 12 ประเด็น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นฉันทามติในทุกประเด็น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ค่ามัธยฐาน (Median) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3.5 ($Mdn. \geq 3.5$) ค่าสัมบูรณ์ระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) กับ ค่าฐานนิยม (Mode) มีค่าไม่เกิน 1.0 ($|Mdn. - Mo. | \leq 1$) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.5 ($IQR. \leq 1.5$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมากที่สุด ($4.5 \leq Mdn. \leq 5.0$) จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้ มีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ (ค่าสถิติ $Mdn.= 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (ค่าสถิติ $Mdn.= 5, |Mdn. - Mo. | = 0, IQR. = 1$) ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการ

เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (ค่าสถิติ Mdn.= 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับและติดตาม (ค่าสถิติ Mdn.= 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (ค่าสถิติ Mdn.= 5, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็นในข้อคำถามในระดับมาก ($3.50 \leq \text{Mdn.} \leq 4.49$) จำนวน 7 ประเด็น คือ มีการกำกับ ติดตาม และพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์และสภาพบริบทของสถานศึกษา (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) นำผลการวิจัยทางการศึกษามาพัฒนา แก้ปัญหา และเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 0.5) มีระบบการนิเทศที่ได้มาตรฐาน และทันสมัย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีระบบการติดตามและประเมินผลรอบด้าน หลากหลายและทันสมัย (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1.5) มีช่องทางหลากหลายในการนำเสนอผลงานของสถานศึกษา ครู และผู้เรียน และสามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนา (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) มีการกำหนดผู้นิเทศต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตาม (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1) และส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศเป็นกัลยาณมิตรและมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ (ค่าสถิติ Mdn. = 4, | Mdn. – Mo. | = 0, IQR. = 1)

จากตารางที่ 1-4 ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญของกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ได้ดังนี้

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR มีแนวโน้มความเป็นไปได้และมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นนัยสำคัญ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร และด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านนโยบายและการวางแผน ประกอบไปด้วย สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา และมีการวางแผนและสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย รวมถึงให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาในทุกช่วงวัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษารอบด้านและศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน การนำข้อมูลสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่มาวางแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาพร้อมกับมุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่หลากหลาย มีนวัตกรรม สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยลดขั้นตอนการทำงาน อำนวยความสะดวกและใช้ในระบบงานมาก มีศูนย์กลางประสานงานให้

คำปรึกษาด้านการศึกษานักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปที่มีความสะดวกและรวดเร็ว มีการเชื่อมโยงงานวิชาการกับงานอื่นๆ ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมายและพัฒนาการศึกษา มีโครงการวิจัยหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จและเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาได้ มีการวางแผนงานด้านวิชาการไว้พร้อมรับสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน มีคู่มือและแนวปฏิบัติการทำงานทางวิชาการที่ชัดเจนและมีความหลากหลายเชิงการปฏิบัติ สร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ ในปัจจุบัน มีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศรอบด้าน สามารถนำไปใช้ในการกำหนด วางแผน และสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษา เพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายในการให้คำปรึกษา เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับนักเรียนและประชาชนให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน

2. กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่ และทันสมัย มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายและทันสมัยสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน สถานศึกษามีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการจัดการเรียนการสอนได้สะดวก รวดเร็ว มีกระบวนการสอนแบบผสมผสานสู่การพัฒนาหุปัญญา มีวิธีการสอนที่เน้นสร้างประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองให้กับผู้เรียน อีกทั้งมีนวัตกรรม การผลิตสื่อ และความรู้ทางการจัดการเรียนการสอนทันสมัย ปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเฉพาะนิสัย และคุณธรรมที่ดีให้ผู้เรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง จัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะ สร้างประสบการณ์โดยตรง ปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่จากผู้สอนเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกสถานการณ์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ ลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจอบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน พัฒนาศักยภาพและทักษะที่สนใจได้หลากหลาย และผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น

3. กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม พัฒนาทักษะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่ เป็นนักรับผิดชอบเพื่อสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนที่เปลี่ยนไปตามเป้าหมายและยุคสมัยใหม่ ส่งเสริมให้ครูออกแบบสร้างสื่อ นวัตกรรม แพลตฟอร์ม หรือ

รูปแบบในการจัดการเรียนรู้ ทักษะการคิดแบบเชื่อมโยง เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ไกล และนำไปปรับใช้เชิงพื้นที่ได้ เป็นผู้นำการขับเคลื่อนงานวิชาการให้ทันสมัย มีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน มีการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ทันสมัย และสร้างทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมให้กับบุคลากร เพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป

4. กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย สถานศึกษามีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ มีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับและติดตาม มีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการกำกับ ติดตาม และพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์และสภาพบริบทของสถานศึกษา นำผลการวิจัยทางการศึกษามาพัฒนา แก้ปัญหา และเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม มีระบบการนิเทศที่ได้มาตรฐาน และทันสมัย มีระบบการติดตามและประเมินผลรอบด้าน หลากหลายและทันสมัย มีช่องทางหลากหลายในการนำเสนอผลงานของสถานศึกษา ครู และผู้เรียน และสามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนา มีการกำหนดผู้นิเทศต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตาม และส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศเป็นกัลยาณมิตรและมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน วัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต แบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 ระดับนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี ผู้ตรวจราชการกลุ่มพื้นที่การศึกษา ประจำเขตตรวจราชการที่ 8 ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาจำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการ เป็นนักวิชาการทางการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ คณบดีคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาระดับเชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ใช้เทคนิคการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดและการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใน EDFR รอบที่ 1 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (analysis and synthesis) เพื่อพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้ ในรอบที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในรอบที่ 2 ใช้วิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และผ่านทางช่องทางออนไลน์ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบกลับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าฐานนิยม(mode) ค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของแต่ละข้อคำถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องที่เป็นฉันทามติ (Consensus) ทุกข้อคำถาม จึงไม่ต้องดำเนินการ EDFR รอบที่ 3 ต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ประกอบไปด้วย การกำหนดนโยบายและวางแผนสนับสนุน

งบประมาณ การสร้างเป้าหมายร่วมกันและความเข้าใจการดำเนินงานทางวิชาการทั้งสถานการณ์ปกติ และฉุกเฉิน สร้างศูนย์กลางประสานงานและเพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้คำปรึกษาด้านการศึกษา พัฒนารูปแบบ ระบบงาน ฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ หรือนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน

ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการการจัดการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะ พัฒนาพหุปัญญา สร้างประสบการณ์ การบ่มเพาะนิสัยและคุณธรรม ปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารชั้นเรียนที่หลากหลายและสามารถจัดได้ตาม สถานการณ์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ เลือกรเรียนและมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเอง

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และทักษะในการ จัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่ กระบวนการวิจัย การ ออกแบบสื่อหรือนวัตกรรม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะของ ผู้เรียน พัฒนาทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมเพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป เป็นผู้รอบรู้ มอง การณ์ไกล และขับเคลื่อนงานวิชาการแบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน

ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย สถานศึกษามีการวัดและการประเมินผลที่ สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ มีการออกแบบการวัด และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สถานศึกษามีการดำเนินงานเชิงรุก รวมถึงมีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการ จัด การศึกษา ผู้นิเทศมีความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศการ นิเทศแบบกัลยาณมิตรและสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุค พลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและการวางแผน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมและ พัฒนาบุคลากร และด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า กระบวนทัศน์การ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นกระบวนทัศน์เชิงพหุ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากสภาพปัจจุบันเราอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านดิจิทัล วิกฤตการเกิดโรค ระบาด การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ สังคม สุขภาพ ความเป็นอยู่ ส่งผลกระทบ

ต่อวิถีชีวิต จะเห็นได้จากการชี้แจงการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนายอัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากกรณีที่มีผู้เสนอความคิดเห็นเรื่องปัญหาจากการเรียนออนไลน์ อาทิ อุปกรณ์ไม่พร้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มี เพิ่มภาระค่าใช้จ่าย เป็นต้น จึงได้ชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการสอนได้หลายรูปแบบ เช่น ON-AIR , ONLINE , ON-DEMAND, ON-HAND ,ON-SITE เป็นต้น โดยสถานศึกษาสามารถจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้ตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน ไม่จำเป็นต้องว่าโรงเรียนที่ปิดเรียนต้องใช้การเรียนการสอนแบบออนไลน์เพียงอย่างเดียว สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการ ซึ่งส่งผลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพื่อช่วยวิเคราะห์ให้เห็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค นำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน และแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานโครงการวิจัยคาดการณ์อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ.2573 โดยความร่วมมือของสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลล์ แล็บ ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่ระบบการศึกษาไทยมีปัญหาและความท้าทายในหลายประเด็น ทั้งมาตรฐานการศึกษา ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงการศึกษาและแหล่งความรู้ที่มีคุณภาพ จำนวนนักเรียนที่ลดลง ค่านิยมต่อการศึกษา หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะแห่งอนาคต การเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ ความต้องการของตนเองและตลาดแรงงาน คุณภาพครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน ความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายการศึกษา ระบบการคัดเลือกเข้าทำงานที่มักพิจารณาจากวุฒิการศึกษาและชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ทำการวิจัยการพัฒนาระบบทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ พบว่า กระจบวทศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ คือ กระจบวทศน์การพัฒนาครูที่มุ่งผลลัพธ์ผู้เรียนตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและชุมชน รูปแบบการพัฒนาครูเป็นรูปแบบผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ และกลไกการพัฒนาครู คือ กลไกการใช้เครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ และสอดคล้องกับ โชมา และดูลดี (Shoma & Daudi) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมในกรุงเทพมหานคร (KL) ในการดำเนินการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้บริหารโรงเรียนของโรงเรียน มีแนวโน้มสูงในการกำหนดวิสัยทัศน์ และภารกิจของโรงเรียนพร้อมกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์บ่งชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการทำงานมากขึ้นจาก

วิสัยทัศน์และภารกิจของโรงเรียนซึ่งได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ทางการบริหาร การศึกษานี้เป็นการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทัศน์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษากล่าวคือ เมื่อจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเปลี่ยน (Paradigm shift in goals of education) กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องได้รับการปรับเปลี่ยนตาม (Paradigm shift in process of education) แนวคิดนี้สะท้อนสิ่งที่ Dewey (1990) ได้พยายามแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับจุดมุ่งหมายของการศึกษามาเป็นเวลามากกว่า 90 ปี อย่างไรก็ตามเมื่อเราทุกคนอยู่ท่ามกลางกระบวนการทัศน์เดียวกัน เราจะนึกไม่ออกถึงกระบวนการทัศน์อื่นๆ ตามคำกล่าวของ อดัม สมิธ แต่หากเราไม่หยุดค้นหา เชื่อได้ว่าอีกไม่นานจะมีกระบวนการทัศน์ใหม่เกิดขึ้นและสามารถตอบปัญหาหรือได้รับการยอมรับของสังคมทางการบริหารการศึกษาอย่างแน่นอน

จากผลการวิจัยกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ด้านนโยบายและการวางแผน สถานศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการในยุคพลิกผัน ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา และมีการกำหนดและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษานับพื้นฐานข้อมูลที่ต้องการและแม่นยำ สอดคล้องกับพื้นที่และเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยจะเห็นได้จากนโยบายในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พยายามแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์และงบประมาณสำหรับการปรับรูปแบบการเรียนการสอนของนักเรียนและสถานศึกษา ซึ่งมีนโยบายและแนวทางด้วยการระดมทุนทั้งในระดับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเพื่อรับบริจาคทั้งที่เป็นเงินสดและอุปกรณ์การเรียนการสอนออนไลน์ จากผู้มีจิตศรัทธา ศิษย์เก่า มูลนิธิ ห้างร้าน ภาคเอกชน เป็นต้น ซึ่งถึงแม้ขณะนี้ยังไม่ได้เห็นผลสำเร็จ ในอนาคตอาจมีแนวทางหรือกระบวนการทัศน์ใหม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่า การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีผลทำให้กระบวนการทัศน์การบริหารงานวิชาการต้องมีการปรับและเตรียมความพร้อมไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของพันธวิชัย เลี้ยงชีพชอบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 พบว่าประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้มุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล 3) เพิ่มการวัดผลประเมินผลคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล และ 4) เร่งรัดพัฒนา จัดหาและใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม

เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์ งานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการส่งเสริม และ พัฒนาความสามารถของบุคลากร และองค์ประกอบด้านนโยบายรัฐและการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการวางแผนและการจัดการงบประมาณ สื่อ และอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป หากเรามีกระบวนการที่สามารตั้งรับการเปลี่ยนแปลงนี้ การจัดการศึกษาในยุคพลิกผันจะสามารถผ่านไปได้อย่างดี แต่หากเราเตรียมความพร้อมไม่ทันมีโอกาสที่สถานศึกษาจะปิดกิจการหรือเปิดได้แต่ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับรายงานโครงการวิจัย คاعدการณ์อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ.2573 โดยความร่วมมือของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลล์ แล็บ ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่ระบบการศึกษาไทยมีปัญหาและความท้าทายในหลายประเด็น ทั้งมาตรฐานการศึกษา ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงการศึกษาและแหล่งความรู้ที่มีคุณภาพ จำนวนนักเรียนที่ลดลง ค่านิยมต่อการศึกษา หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะแห่งอนาคต การเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ ความต้องการของตนเองและตลาดแรงงาน คุณภาพครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน ความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายการศึกษา ระบบการคัดเลือกเข้าทำงานที่มักพิจารณาจากวุฒิการศึกษาและชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความกดดันและความตึงเครียดให้ผู้เรียน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาประเภทเอกชน ที่มีรายงานข่าวมีการทยอยปิดกิจการจำนวนมาก ในช่วงสถานการณ์โควิด ซึ่งไม่สามารถเรียนได้ในรูปแบบ On-site ต้องจัดในรูปแบบ Online ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงสตาร์ทอัพด้านการศึกษา เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาการศึกษาและทำงานร่วมกับภาครัฐมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ โจแฮนนา แคทเธอริน แบล็คฟอร์ด (Johanna Kathryn Blackford) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไปในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในวงกว้าง: การเปิดเผยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการของคณะกรรมการการลงทุนเพื่อการศึกษาของรัฐโอเรกอน โดยงานวิจัยชิ้นนี้เน้นที่กระบวนทัศน์การเปลี่ยนแปลงสี่ประการและชี้ให้เห็นว่ากระบวนทัศน์การเรียนรู้โดยรวมชั้นนำโดยการคิดเชิงระบบแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างที่ประสบความสำเร็จ ด้วยจุดมุ่งหมายเชิงปฏิบัติ การศึกษานี้ใช้วิธีการกรณีศึกษาแบบองค์รวมเพียงวิธีเดียวเพื่อเปิดเผยทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการของ Oregon Education Investment Board (OEIB) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งดำเนินงานระหว่างปี 2554 ถึง 2558 โดยได้รับมอบหมายให้ประสานงานระบบที่ไร้รอยต่อของการศึกษาของรัฐภายในรัฐของสหรัฐอเมริกา การวิเคราะห์และการสังเคราะห์การดำเนินการร่วมกัน

ของ OEIB เผยให้เห็นว่า "การศึกษาในฐานะการพัฒนากำลังคน" เป็นเป้าหมายหลักของการปฏิรูป โดยมี " Nexus ที่เน้นผลลัพธ์" เป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ชี้แนะทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการ เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการเปลี่ยนแปง ซึ่งรวมถึงแนวทางระบบที่ดีที่สุดในโลก เน้นว่า OEIB รักษาสถานะเสรีนิยมใหม่แบบกระบวนการของสหรัฐอเมริกา ดังนั้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนใหม่ วิธีการสอนแบบใหม่ รวมไปถึงการบริหารงานวิชาการต้องมีนวัตกรรมการบริหารที่หลากหลาย ดังเช่น การวิจัยของ วิลเลียม ปรักษากร งานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขอบข่ายงานวิชาการ เช่น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบการสอนงาน การสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล การบริหารตามแนว Tip Co การบริหารแบบพัฒนาคุณภาพศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมการบริหารแบบศูนย์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ดังนั้นการมีนโยบายและการวางแผนที่ดีและเหมาะสม จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่สำเร็จตามเป้าหมาย สามารถปรับกระบวนการได้ทันต่อเหตุการณ์ ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก

กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยสถานศึกษาควรมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น มีระบบการเรียนที่สามารถเลือกเรียนได้หลายช่องทาง และเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ด้วยตนเอง สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะของผู้เรียน ประสบการณ์ การลงมือทำ การทดลอง มากกว่ามุ่งเน้นเนื้อหาความรู้ ปรับเปลี่ยนกลวิธีที่จะจัดการเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับรายงานโครงการวิจัยคาดการณ์อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ.2573 โดยความร่วมมือของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา พิวจอร์เทลล์ แล็บ ในปัจจุบันมีรูปแบบของแหล่งการเรียนรู้เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ในการศึกษา เช่น การเรียนผ่านพ็อด-คาสท์ (Podcast) การศึกษาโฮมสคูล (Home school) การออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Personalized Learning) การใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) เป็นต้น สำหรับสถานการณ์ด้านการเรียนรู้ของคนไทย ในมิติการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ แม้คนไทยจะใช้เวลาในการอ่านมากขึ้นต่อเนื่องทุกปี และในปี พ.ศ.2563 สำนักงานสถิติแห่งชาติชี้ให้เห็นว่าคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงความบันเทิงและการสื่อสารทางเป็นหลัก มีเพียงร้อยละ 31.6 ที่ใช้เพื่อการติดตามข่าวสารหรือความรู้ ร้อยละ 7.4 ใช้ศึกษาเรียนรู้ผ่านหลักสูตรออนไลน์ นอกจากนี้สถานที่และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย สัดส่วนห้องสมุดต่อประชากรคิดเป็น 67,285 คนต่อแห่ง แตกต่างกับประเทศฟินแลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่มีความเท่าเทียมทางด้านการศึกษามากที่สุดในโลก อัตราส่วนห้องสมุดคือ 7,477 คนต่อแห่ง หรือประมาณ 9 เท่า อีกทั้งประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์ 1,526 แห่ง โดยเมื่อเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์การเรียนรู้มาก

ที่สุดในโลกจำนวน 35,144 แห่ง ยังน้อยกว่าถึง 23 เท่า ประเทศไทยจึงต้องเร่งพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุณีย์ ชัยสุขสังข์ เรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก โดยกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก คือ ปฏิรูปการประเมินผลเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การยกระดับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การสร้างความเป็นเลิศด้านการพัฒนาทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาครูให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ปรับกระบวนการทัศน์ด้านการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และปรับกระบวนการทัศน์ด้านการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา เวียงกลม อัดโตดตกร งานวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่ากลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลักได้แก่ การพลิกโฉมการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การวัดผลประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืน การปรับการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์หลักสูตรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธวิษณุ เลี้ยวชีพชอบ งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0 ผลการวิจัยพบว่า 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล 2) พัฒนาการจัดการเรียนรู้มุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล 3) เพิ่มการวัดผลประเมินผลคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล และ 4) เร่งรัดพัฒนา จัดหาและใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะคนไทย 4.0 ด้านพฤติกรรมสร้างสรรค่นวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านดิจิทัล วิกฤตการเกิดโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาจึงต้องมีกระบวนการทัศน์ใหม่ เพื่อเป็นหลักให้กับคนในประเทศในระยะยาว ซึ่งบางอย่างอาจจะเกิดขึ้นได้ยาก ต้องใช้ระยะเวลานาน สอดคล้องกับแนวคิดของ โทมัส คูห์น (Thomas Kuhn) เมื่อมีการเสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ออกมาว่าที่สังคมจะยอมรับกระบวนการทัศน์ใหม่ จะต้องใช้เวลานาน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนที่อยู่ร่วมสมัยยังยึดติดอยู่ในกระบวนการทัศน์เดิม สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้ที่อยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์เดิมจะค่อยๆ หายไป ขณะที่คนรุ่นใหม่เกิดมาจะมีความคุ้นเคยกับกระบวนการทัศน์ใหม่ เป็นการเริ่มต้นเข้าสู่ชั้นวิทยาศาสตร์แบบฉบับของกระบวนการทัศน์ใหม่ นำไปใช้ แก้ปริศนา พบปัญหาผิดปกติ ปัญหาวิกฤต และเข้าสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่อื่นอีกต่อไป โดยมีลักษณะเป็นวัฏ

จักรวณเวียนเช่นนี้ไป ดังนั้นกระบวนการทัศน์ต้องเริ่มจากหลักการและแนวคิดที่ถูกต้อง ประเทศไทยเรา จึงจะผ่านพ้นวิกฤตการณ์นี้ไปได้

กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การถ่ายถอดองค์ความรู้แบบใหม่ กระบวนการวิจัย การออกแบบสื่อหรือนวัตกรรม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะของผู้เรียน พัฒนาทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมเพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ไกล และเป็นผู้นำทางวิชาการขับเคลื่อนงานในยุคพลิกผัน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐทุกประเภททุกระดับและทุกช่วงวัย ได้รับการพัฒนา มีส่วนร่วมเป็นพลังของสังคม มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยที่สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีพัฒนาการที่ครบถ้วนและมีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีวินัย โอบอ้อมอารี รักษาศีลธรรมและเป็นพลเมืองดีของชาติ รักการอ่านรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด บุคลากรทุกระดับเป็นหัวใจขององค์กรเป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายองค์กร การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ สร้างทักษะใหม่ๆที่จำเป็น ขณะเดียวกันก็พัฒนาเพื่อยกระดับทักษะเดิมๆ ให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของดาราวรรณ สุขคันธรักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน พบว่ามีองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบด้านการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุคลากร และองค์ประกอบด้านนโยบายรัฐและการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสมกิต บุญยะโพธิ์ งานวิจัย รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล 5) กระบวนการบริหารจัดการ และ 6) ความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยมีรูปแบบเป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน มีองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบด้านการวางแผนกลยุทธ์ และองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารจัดการ

อีกทั้งสอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ทำการวิจัยการพัฒนา กระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ พบว่า กระบวนทัศน์ รูปแบบ และกลไกการพัฒนาคูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ คือ กระบวนทัศน์การพัฒนาคูที่มุ่ง ผลลัพธ์ผู้เรียนตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและชุมชน รูปแบบการพัฒนาคูเป็นรูปแบบ ผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถ และความเร็วในการเรียนรู้ และกลไกการ พัฒนาคู คือ กลไกการใช้เครือข่ายเบญจภาคีของสถานศึกษา สถาบันผลิตครู ภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่น และต้นสังกัดของสถานศึกษาระดับประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชมา และดอดี (Shoma & Daudi) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้บริหาร ซึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการสำรวจความพร้อมของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมในกรุงเทพมหานคร (KL) ในการดำเนินการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนของโรงเรียน มีแนวโน้มสูงในการกำหนดวิสัยทัศน์ และภารกิจของโรงเรียน พร้อมกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์บ่งชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาท สำคัญในการทำงานมากขึ้นจากวิสัยทัศน์และภารกิจของโรงเรียนซึ่งได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น และมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับรายงาน โครงการวิจัยคาดการณ์อนาคตประเทศไทยปี พ.ศ.2573 โดยความร่วมมือของสำนักงานนวัตกรรม แห่งชาติ (องค์การมหาชน) และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลล์ แล็บ ได้พบสัญญาณการ เปลี่ยนแปลงในหลายๆ อย่าง เช่น ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการประกอบ อาชีพ การฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ไปใช้ต่อยอดทางการศึกษาและการ ทำงานได้ ส่งเสริมระบบการยกระดับทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปัจจุบันเริ่มมี สถาบันการศึกษาประยุกต์ใช้กับหลักสูตรเพิ่มขึ้น ส่วนเรื่องการให้คุณค่าต่อปริญญาบัตร วุฒิการศึกษา และชื่อเสียงของสถาบันต่างๆ จะลดลงในการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน สังคมจะให้คุณค่าต่อทักษะ ที่เหมาะสมต่องานและความสามารถที่แท้จริงของบุคคลมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนหลักสูตรที่ ตรงกับความสนใจของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความคาดหวังของสังคมแบบที่เคย เป็นมาในอดีต การรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการใช้แอปพลิเคชันอัจฉริยะเพื่อรับ ความรู้ที่หลากหลายกำลังทำให้คุณค่าและบทบาทของผู้เชี่ยวชาญลดลง นอกจากนี้ผู้ที่มีความสามารถ หลากหลายด้านจะกลายเป็นที่ต้องการมากกว่าผู้เชี่ยวชาญที่รู้ลึกเพียงเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง วงการ การศึกษาจะกลายเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจที่ใหญ่และเติบโตเร็วที่สุด เทคโนโลยีการจัดการศึกษาที่มี คุณภาพจะเข้ามาเปลี่ยนโฉมหน้าการศึกษาให้มีความสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูล มากขึ้น บริษัทเทคโนโลยีด้านการศึกษาจะทรงอิทธิพลและเติบโตอย่างรวดเร็วในตลาดการศึกษาทั่ว โลก การได้รับข้อมูลที่ถูกรองจากความสนใจและพฤติกรรมของผู้ใช้ผ่านอัลกอริทึมที่ใช้ในโซเชียล

มีเดียและเครื่องมือค้นหาข้อมูล ทำให้ผู้คนได้รับข้อมูลซ้ำเติมที่ขึ้นกับความสนใจของตนเป็นส่วนใหญ่ ขาดความหลากหลายของข้อมูล ส่งผลให้ผู้คนไม่มีความรู้ใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลในด้านอื่น เกิดการเรียนรู้ ในมุมมองที่จำกัด ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ส่งเสริมให้ผู้เรียนขยาย ขอบเขตของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจและเรียนรู้ไปพร้อมกับครู ครูจะมี เวลาในการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้ เปลี่ยนแปลงไป มีความหลากหลายมากขึ้น อนาคตอันใกล้คงได้เห็นรูปแบบที่เหมาะสมกับ สถานศึกษาของประเทศไทย

กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย ผู้บริหารควรมีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับและ ติดตาม อีกทั้งควรมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนา สถานศึกษาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมกิต บุญยะโพธิ์ งานวิจัย รูปแบบการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่าองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษา 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากร บุคคล 5) กระบวนการบริหารจัดการ และ 6) ความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน ที่เป็นเช่นนี้ใน วิกฤตการณ์ผู้นำมีบทบาทสำคัญที่จะต้องทำงานเชิงรุก พร้อมนำองค์กรปรับเปลี่ยนไปสู่กระบวนการ ใหม่ และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้วางหลักการและแนวคิดที่แตกต่างจากการบริหารงานภาครัฐ แนวเก่าอย่างสิ้นเชิง ทั้งในด้านการจัดโครงสร้าง กระบวนการบริหาร และวิถีการจัดทำ ส่งมอบบริการ ทั้งนี้ หลักการและแนวทางการบริหารงานภาครัฐตามแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้น ประการ หนึ่งต้องมุ่งเน้นการบริหารงานในแบบมืออาชีพ (Hands-on professional management) โดย อาศัยนักบริหารที่มีทักษะสูงเพื่อรับผิดชอบการบริหารงานขององค์กรโดยรวมอย่างคล่องตัวและมี ความเป็นอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลคินส์ (Wilkins) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทบทวน การศึกษา:กระบวนการเพื่อการศึกษาเพื่อความยั่งยืน โดยงานวิจัยได้ตรวจสอบพื้นฐานทางปรัชญา และเหตุผลเพื่อการศึกษาที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน และ ทบทวนงานของ Freire ภายในบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ในปัจจุบันของเรา ซึ่งข้อจำกัดและ การวิพากษ์วิจารณ์งานของ Freire จะได้รับการตรวจสอบความสามารถในการทำงานของเขาเพื่อ สร้างรากฐานของการเปลี่ยนกระบวนการไปสู่การศึกษาที่ส่งเสริมความยั่งยืน และผลงานของ C.A. Bowers ได้ถูกใช้เป็นพื้นฐานในการทบทวนงานของ Freire และคิดทบทวนใหม่บางประเด็นเพื่อ เอาชนะข้อจำกัดงานของ Freire และสอดคล้องกับแนวคิด สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้นำเสนอการ ขับเคลื่อนประเทศเพื่อก้าวไปข้างหน้าจะต้องเริ่มจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ

(Economic Growth) เป็นการพัฒนาที่สมดุล (Thriving in Balance) โดยพัฒนาความสมดุลระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ กับมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับเทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนสู่การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการเตรียมคนไทย คือ เน้นปลูกฝังการมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง และการเคารพกฎหมาย กติกา และกฎระเบียบ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณค่าที่สร้าง ขึ้นได้ยากในระบอบประชาธิปไตย ที่มักมีความขัดแย้งระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความเท่า เทียมกันในสังคม ปรับเปลี่ยนสู่ระบบทุนนิยมที่เน้นคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อการเตรียมคนไทย โดยเน้นความสามารถในการมองภาพรวม เชื่อมโยง มีความรับผิดชอบชอบต่อหมู่คณะ มีความเห็นอก เห็นใจกัน เพื่อแบ่งปัน และความเสียสละ ซึ่งเป็นคุณค่าที่จะอุดช่องว่างและแก้ไขจุดด้อยของ ระบอบทุนนิยมเสรีได้เป็นอย่างดี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการนั้น เป็น หัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้นำทางการศึกษาเพียงอย่าง เดียว หากแต่ต้องปรับทั้งขบวนการอันได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่จะต้องผนึกกำลัง พร้อมทั้งร่วมกันแก้ไขพัฒนา เพื่อให้การศึกษาของชาติที่พัฒนากำลังคน ได้พัฒนา ประเทศชาติสงบสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุค พลิกผัน ในครั้งนี้ ได้ค้นพบองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมในยุคพลิกผันต่อไปได้ ซึ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านนโยบาย การวางแผน และการจัดการ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร จะกำหนดนโยบายที่มีลักษณะกว้างแต่ครอบคลุมและชัดเจน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการวางแผนและ ดำเนินงานของสถานศึกษานำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถแก้ปัญหาได้ โดยเฉพาะการกำหนดและ จัดสรรงบประมาณ เพื่อส่งเสริมด้านการศึกษาต่างๆ นั้น ต้องอาศัยฐานข้อมูลที่ต้องการและแม่นยำ เป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถมีทักษะในชีวิต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ทำให้ เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีหลายมิติ ทั้ง ด้านดิจิทัล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จึงควรเป็นผู้ที่มีมุมมองกว้างไกล ยอมรับ และพร้อมที่จะ ปรับเปลี่ยน ปรับตัว หยัดหยุ่น สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและทันต่อเวลาที่อยู่ในช่วงวิกฤต มี

ความรู้ความสามารถ มีทักษะ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สร้างค่านิยมและความเชื่อที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤต ควรส่งเสริมสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้จัดการศึกษาที่มีระบบการเรียนที่สามารถเลือกเรียนได้หลายช่องทาง ส่งเสริมให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทักษะของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ เป็นต้น มีการส่งเสริมการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน

ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งด้านการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ให้มีทักษะใหม่ๆ ที่สามารถช่วยในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรส่งเสริมวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ เช่น วิธีการสอนโดยครูเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ได้ อีกทั้งผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาควรมีการพัฒนาทักษะทางการบริหารให้เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถแก้ปัญหา พัฒนาผลงาน และเป็นผู้นำทางวิชาการได้

ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล ผู้บริหารควรมีการดำเนินงานเชิงรุก มีแนวทางในการนิเทศ การกำกับและติดตามแนวใหม่ พร้อมทั้งมีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ในยุคพลิกผัน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยนวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาสำหรับอนาคต ที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ควรมีการศึกษาวิจัยทิศทางการบริหารงานวิชาการสำหรับอนาคต เนื่องจากสภาพปัจจุบันมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งต่างๆ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- “กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ.2547.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 121, ตอนที่ 40 ก (5 พฤษภาคม 2547): 3-4.
- “กฎกระทรวง ว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 120, ตอนที่ 36 ก (1 พฤษภาคม 2546) : 23-24.
- กมล ภู่งามเสริฐ. **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เทธิทิปส์, 2545.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- . “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.” 2549.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. “แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.” พฤษภาคม 2562.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: บั๊กพอยท์, 2545.
- จารุวัจน์ สองเมือง. **การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://tawasau.ftu.ac.th/jaruwut/?p=136>
- จุมพล พลุภัทรชีวิน. **Twilight Program เรื่อง การวิจัยอนาคต**. เข้าถึงเมื่อ 28 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก [http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต \(Future Research\) pdf](http://www.rd.hu.ac.th/TW99-การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) pdf).
- . **การวิจัยอนาคตด้วย EDFR**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- ฉัตรมงคล แน่นหนา. “กระบวนการทัศน์ในการบริหารราชการไทย.” เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการปรับกระบวนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในด้านการจัดเก็บรายได้ ณ สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 3, 23-25 เมษายน 2555.
- เฉลียว ยาจันท์. “นโยบายและการปฏิบัติด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน.” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย** 6, 2 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2557): 108.
- ชวลิต โพธิ์นคร. **การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0**. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://km.li.mahidol.ac.th/thai-studies-in-thailand-4-0/>

- ชัยยนต์ เพาพาน. “ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21.” การประชุมวิชาการระดับชาติ
ครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ใน
ศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 28 กรกฎาคม 2559.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. “กระบวนการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21.” **วารสารการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร** 10, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562): 1-9.
- . “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดภาคใต้
ตอนล่างเพื่อการพัฒนาเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA).” **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์** 12,4(2549):561-575.
- ชูขวัญ รัตน์พิทักษ์ธาดา. “กลยุทธ์การบริหารวิชาการตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทั้ง
ภาษาและสมรรถนะทางภาษาอังกฤษของนักเรียน.” **วารสารการบริหารและนวัตกรรม
การศึกษา** 1, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561): 15.
- ไชยนันท์ ปัญญาศิริ. “การเปลี่ยนย้ายกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ในระบบราชการไทย.”
วิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี 10, 21 (มกราคม-เมษายน 2559): 10.
- ดวงตา ราชอาษา. “บทบาทของผู้นำในกระบวนการพัฒนาใหม่.” **วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์** 3, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2559):185-187.
- ดาราวรรณ สุขคันธรักษ์. “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน.” **วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn
University** 7, 1 (มกราคม- เมษายน 2557): 229.
- ธานินทร์ อินทวิเศษ และคณะ. “เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล
.”**วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University** 12, 6 (พฤศจิกายน-
ธันวาคม 2562):481-488.
- นพดล เจนอักษร, มัทนา วัฒนอมศักดิ์ และนุชนรา รัตนศิริระประภา. “กระบวนการบริหาร
การศึกษาในยุคพลิกผัน.” **วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์** 5, 2 (กรกฎาคม- ธันวาคม
2564): 51.
- . **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา: Theory and Practice in
Educational Administration (หน่วยที่ 11 นวัตกรรมกรรมการบริหาร)**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2553.
- นิตา ชูโต. **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: แมทส์ปอยท์, 2551.
- บุษราคัม ปัญญาณี. “ลักษณะสำคัญของผู้นำที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ.” **วารสารการ
จัดการสมัยใหม่** 6, 1(2551).

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อังกฤษ-ไทย พ.ศ.2524. กรุงเทพฯ:

ราชบัณฑิตยสถาน, 2525.

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119, ตอนที่ 123 ก (19 ธันวาคม 2545) : 19.

“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 1-6.

“พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136, ตอนที่ 57 ก (1 พฤษภาคม 2562): 46.

พันธิวิษณุ เลี้ยงชีพชอบ. “กลยุทธ์การบริหารวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดคนไทย 4.0” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร การศึกษา**, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2553.

มีโมเดล. **พจนานุกรม แปลภาษา**. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2562. เข้าถึงได้จาก

https://dict.meemodel.com/search/*paradigm*

ยุพา เวียงกมล อัดโดดตร. “กลยุทธ์การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการ พัฒนาที่ยั่งยืน.” วารสารครุศาสตร์ 41, 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2556): 38.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 14.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2555**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2555.

ลือชัย ชูนาคา. “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.” วารสารครุศาสตร์ 18, 2 (เมษายน - มิถุนายน 2559): 72.

วราพร ศรีสุพรรณ. “การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาสำหรับอนาคต.” วารสาร ศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) 6, 11 (ม.ค.- มิ.ย. 2557): 277.

วันชัย วัฒนศัพท์. “เอกสารประกอบคำบรรยาย หลักสูตร ปชส. 1, ห้องประชาธิปก สถาบัน พระปกเกล้า.” 14 มีนาคม 2556.

วิภา ทองหง่า. “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.” วารสารการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร 2, 2 (มกราคม - มิถุนายน 2555): 41.

วิโรจน์ สารรัตน์. **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่สะท้อนต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21.**

กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์, 2556.

———. **ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDRF .** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรภาพพัฒนา, 2557.

วิไล ปรีกษากร. “นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน,”

วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ 9,1 (มกราคม- เมษายน 2561): 170.

ศิวัช ศรีโศคนางกุล. “ทำความเข้าใจแนวโน้มที่ศึ้นว่าด้วย “กระบวนทัศน์”.” **วารสารรัฐศาสตร์และ**

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ 1,1 (มกราคม – มิถุนายน 2555): 70.

สมกิต บุญยะโพธิ์. “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาศูความเป็นเลิศ.” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 6, 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557): 80.**

สมัคร บุรราวาศ. **ปัญญาวิวัฒน์: กำเนิดและวิวัฒนาการแห่งปัญญามนุษยชาติในอดีต เล่ม 1.**

กรุงเทพฯ: สยาม, 2555.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. “แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580).” 13 เมษายน 2563.

———. “แนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19).” 29 ตุลาคม 2564.

———. “แนวทางการรับบริจาคอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน.” 14 กุมภาพันธ์ 2565.

———. **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2556.

———. **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, **ระบบราชการ 4.0.** เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.opdc.go.th/content/Mzk>.

———. **คู่มือชุดเครื่องมือ (Toolkit) จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2561.

———. **ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันต่อการบริหารราชการ.** เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/node/5965>.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ และศูนย์วิจัยอนาคตศึกษา ฟิวเจอร์เทลล์ แล็บ. **อนาคตของการใช้ชีวิต**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 <http://online.anyflip.com/fuwvc/wnaq/mobile/index.html>.

———. **อนาคตของการเรียนรู้**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564. <http://online.anyflip.com/fuwvc/utuw/mobile/index.html>.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **รายงานการวิจัยการพัฒนาระบบนวัตกรรม รูปแบบ และกลไกการพัฒนาครูตามแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก, 2562.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี**, เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน 2563. เข้าถึงได้จาก <http://nscr.nesdb.go.th>.

สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2562**. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, <http://www.utt2.go.th/new/?p=2107>.

สำนักบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ. **แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09/20160908101755_51855.pdf

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. “นโยบาย Thailand 4.0.” **วารสารไทยคู่ฟ้า**. 33 (มกราคม - มีนาคม 2560): 4.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก**. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-106.pdf>.

สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ. **บทวิพากษ์คุณส์ ในเรื่องการเปลี่ยนพาราไดม์**. กรุงเทพฯ :วิภาษา, 2539.

สิริมา เปี้ยอยู่. “กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง.”

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 12, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561), 260-261.

สุกัญญา แซ่มซอย. **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

สุเทพ เชาวลิต. **หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2563, <https://www.opdc.go.th/content/viewbook/NTU2MHx8MXx8dGh8fDhQMDZQ#book/5>

สุนีย์ ชัยสุขสังข์. “กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก.” วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี 12, 1 (กรกฎาคม - กันยายน 2558): 99.

สุบัน มุขธระโกษา. การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFR. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2557.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. Thailand 4.0 กับอนาคตประเทศไทย. เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D8/8D02Jun2017_100417.pdf

———. โลกเปลี่ยน คนปรับ. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/the-world-changes-people/
อัมพร พิณะสา. สพฐ. วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ. เข้าถึงเมื่อ 24 ตุลาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.obec.go.th/archives/320316>

ภาษาต่างประเทศ

Capra, F. “The concept of paradigm and paradigm shift.” *Journal of Consciousness and Change*, (1986).11-17

Guba, E. G. and Lincoln, Y.S. *Competing Paradigms in Qualitative Research*. In Norman

K. Denzin and Y vonna S. Lincoln, eds. *Handbook of Qualitative Research*, 1994, 105-117.

Heather Fry, Steve Ketteridge and Stephanie Marshall. *A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education: Enhancing Academic Practice*,. 3rd ed. New York : Taylor & Francis, 2009.

James Forest and Kevin Kinser. *Higher Education in the United States: An Encyclopedia*. Oxford : ABC-CLIO 2002.

Johanna Kathryn Blackford. “Paradigm Shifts in Large-Scale Educational Change: Uncovering the Oregon Education Investment Board’s Theory of Change-in-Action.” (Doctor of Education in Educational Leadership: Curriculum and Instruction, Portland State University, 2020, Abstract.

Lynn D Wilkins. "RETHINKING EDUCATION: A PARADIGM FOR EDUCATION FOR SUSTAINABILITY." (Doctor of Arts Graduate Department of Theory and Policy studies in Education Ontario Institute for studies in Education University of Toronto, 2011), Abstract.

Richard A. Gorton. **School Administration and Supervision: Leadership Challenges and Opportunities.** 2nd ed. Ohio : W.C. Brown Co, 1983.

Ritzer,G. **Sociological Theory.** 5th ed. New York: McGraw-Hill, 2000.

Thomas S. Kuhn, **The Structure of Scientific Revolutions,** 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press, 1970.

Valliamah Shoma Vally G. and Khadijah Daudi. "The Implementation of School Based Management Policy: An Exploration." DOCTOR OF PHILOSOPHY Faculty of Education, University Technology Malaysia, 2014.

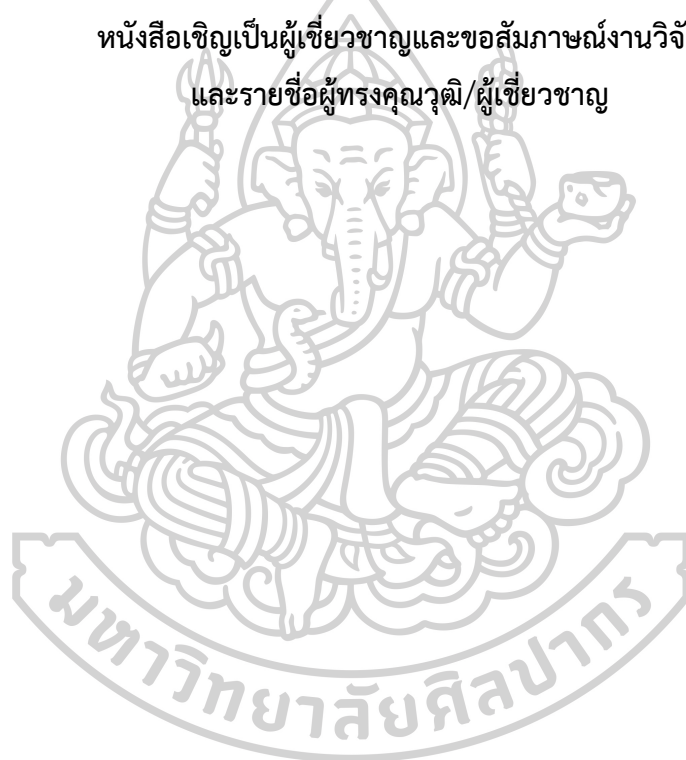

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ก

หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญและขอสัมภาษณ์งานวิจัย
และรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

ที่ อว 8612.2/181

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

15 กุมภาพันธ์ 2564

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน คุณกวิรินทร์เกียรติ นนธ์พละ

ด้วย นางสาวสายไหม ภารประดับ รหัสนักศึกษา 60252930 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการที่ศูนย์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ให้นักศึกษาสัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังถนอมศักดิ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

นักศึกษา. 06 1762 1333

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์
การวิจัย เรื่อง กระบวนการจัดการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคคลิณผัน

กลุ่ม: ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารระดับนโยบาย

1. ดร.กวิณทร์เกียรติ นนธ์พละ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดร.บุญเลิศ ค่อนสอาด ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. สิบโท ไชยยันต์ เกิดเหมาะ ศึกษาธิการจังหวัดจันทบุรี
4. คุณเต็ม เสืออ่วม ผู้ตรวจราชการกลุ่มพื้นที่การศึกษา ประจำเขตตรวจราชการที่ 8
5. ดร.โอโณทัย ไทยวรรณศรี ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ.

กลุ่ม: นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษา

6. ดร.ธงชัย ชิวปรีชา คณะกรรมการ โรงเรียนกำเนิดวิทย์ (ผู้อำนวยการกิตติคุณ)
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาร ทรัพย์รุ่งทอง คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
9. ดร.วิษณุ ทรัพย์สมบัติ ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษา สพฐ.
10. ดร.นงลักษณ์ เรือนทอง ผู้อำนวยการสำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
11. รองศาสตราจารย์สายัณห์ พุทธลา รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กลุ่ม: ผู้บริหารในระดับปฏิบัติ

12. ดร.รุ่งทิพย์ พรหมศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนชลราษฎรอำรุง
13. ดร.ราชนทร์ โกศลวิตร ผู้อำนวยการโรงเรียนกำเนิดวิทย์
14. ดร.วิทยา อรุณแสงฉาน ผู้อำนวยการโรงเรียนชลกันยานุกูล
15. ดร.สำอังก์ สุดสอาด ผู้อำนวยการโรงเรียนพนัสศึกษาลัย
16. ดร.ศิริลักษณ์ เส็งมี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบุญญราศรี
17. ดร.ไทยภูษา สุวรรณพันธ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ (วันครู 2500)

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์การวิจัย EDFR รอบที่ 1

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของการวิจัย EDFR รอบที่ 2

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยแบบ EDFR รอบที่ 2
เรื่อง กระบวนการพัฒนาระบบบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน

คำชี้แจง

ตามที่ท่านได้กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การวิจัยครั้งนี้ โดยการให้สัมภาษณ์ในรอบที่ 1 เรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของท่าน ไปสังเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ได้ข้อความคิดเห็นทั้งสิ้น 4 ด้าน รวม 60 ข้อ ซึ่งได้พัฒนามาเป็นแบบสอบถาม รอบที่ 2 ฉบับนี้

ผู้วิจัยจึงเรียนขอความกรุณาไปโปรดตอบแบบสอบถามฉบับนี้ อันจะเป็นการรวบรวมความคิดเห็นของท่านและผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ เข้าด้วยกันเพื่อหาความสอดคล้องของความคิดเห็นในเชิงสถิติต่อไป เมื่อท่านได้ตอบแบบสอบถามรอบนี้เรียบร้อยแล้วขอความกรุณาส่งคืนผู้วิจัยภายในวันที่ 30 ธันวาคม 2564 ด้วยก็จักเป็นพระคุณอย่างสูง

นางสาวสายไหม ภารประดับ

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 โทร 061-7621333 e-mail: parpradub@hotmail.com
 LINE ID : 0617621333

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาเลือกคะแนนทัศน
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคคลิณตามความคิดเห็นของท่านว่าอยู่ในระดับใด
แล้ว โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยว่าคะแนนทัศนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในยุคคลิณ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยว่าคะแนนทัศนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในยุคคลิณมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยว่าคะแนนทัศนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในยุคคลิณมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยว่าคะแนนทัศนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในยุคคลิณมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยว่าคะแนนทัศนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในยุคคลิณมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อที่	คะแนนทัศนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุคคลิณ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
ด้านนโยบายและการวางแผน						
1	ให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านการจัด การศึกษาในทุกช่วงวัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน					
2	มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษารอบด้านและศึกษา ความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน					
3	นำข้อมูลสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่มาวางแผนให้เหมาะสม สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษา					
4	ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่หลากหลาย					
5	มีนวัตกรรม สื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยลดขั้นตอนการ ทำงาน อำนวยความสะดวกและใช้ในระบบงานมากขึ้น					
6	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรม สมัยใหม่ในการจัดการศึกษา					
7	มีศูนย์กลางประสานงานให้คำปรึกษาด้านการศึกษาสำหรับ นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปที่มีความสะดวกและ รวดเร็ว					
8	มีการเชื่อมโยงงานวิชาการกับงานอื่นๆ ในสถานศึกษาให้					

ข้อที่	กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
	สอดคล้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง					
9	มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมายและพัฒนาการศึกษา					
10	มีโครงการวิจัยหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จและเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาได้					
11	มีการวางแผนและสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย					
12	มีการวางแผนงานด้านวิชาการไว้พร้อมรับสถานการณ์ปกติและฉุกเฉิน					
13	มีคู่มือและแนวปฏิบัติกรดำเนินงานทางวิชาการที่ชัดเจนและมีความหลากหลายเชิงการปฏิบัติ					
14	สร้างความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน					
15	มีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ทันสมัยรอบด้าน สามารถนำไปใช้ในการกำหนด วางแผน และสนับสนุนงบประมาณทางการศึกษา					
16	เพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับนักเรียนและประชาชนให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น					
17	เสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการจากภายในสถานศึกษาสู่ชุมชน					
ด้านการจัดการเรียนรู้						
18	มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย แปลกใหม่ และทันสมัย					
19	มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลายและทันสมัยสำหรับใช้จัดการเรียนรู้					
20	มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก รวดเร็ว					
21	มีนวัตกรรมการผลิตสื่อ และความรู้ทางการจัดการเรียนรู้ที่					

ข้อที่	กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
	ทันสมัย					
22	มีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่บ่มเพาะนิสัยและคุณธรรมที่ดีให้ผู้เรียนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง					
23	มีกระบวนการสอนแบบผสมผสานสู่การพัฒนาหุปัญญา					
24	มีการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะ สร้างประสบการณ์โดยตรง					
25	มีการปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ จากผู้สอน เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ (Coaching) ให้แก่ผู้เรียน					
26	พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัย					
27	มีวิธีการสอนที่เน้นสร้างประสบการณ์ การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองให้กับผู้เรียน					
28	ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา					
29	มีการบริหารชั้นเรียนที่หลากหลาย สามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกสถานการณ์					
30	ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ ลดการบรรยาย ลดการเรียนหน้าจอ					
31	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน พัฒนาศักยภาพและทักษะที่สนใจได้หลากหลาย					
32	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาการเรียนรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองมากขึ้น					
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร						
33	พัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม					
34	ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับการพัฒนา นักเรียนที่เปลี่ยนไปตามเป้าหมายและยุคสมัยใหม่					
35	พัฒนาและส่งเสริมทักษะให้แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน					

ข้อที่	กระบวนทัศน์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
36	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบใหม่และทันสมัย					
37	ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรเป็นนักนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้					
38	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการคิดแบบเชื่อมโยง					
39	ส่งเสริมให้ครูออกแบบ สร้างสื่อ แพลตฟอรม์ หรือรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย					
40	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้รอบรู้ มองการณ์ไกล และนำไปปรับใช้เชิงพื้นที่ได้					
41	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้นำการขับเคลื่อนงานวิชาการให้ทันสมัย					
42	ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ต่อการจัดการศึกษาในยุคพลิกผัน					
43	พัฒนาครูให้สามารถบูรณาการความรู้ต่างๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ					
44	ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้ใช้กระบวนการวิจัย ในการพัฒนาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน					
45	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายและอาสาสมัครร่วมพัฒนาทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียน					
46	ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรได้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม					
47	เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ทันสมัย					
48	สร้างทักษะใหม่ที่แตกต่างจากเดิมให้กับบุคลากร เพื่อสร้างผลลัพธ์ในบริบทงานที่เปลี่ยนไป					

ข้อที่	กระบวนการจัดการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในยุคพลิกผัน	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
ด้านการกำกับ ติดตามและประเมินผล						
49	มีการกำกับ ติดตาม และพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์และสภาพบริบทของสถานศึกษา					
50	มีการวัดและการประเมินผลที่สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนทั้งทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ					
51	มีการออกแบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน หลากหลาย และยืดหยุ่นตามสถานการณ์					
52	นำผลการวิจัยทางการศึกษามาพัฒนา แก้ปัญหา และเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม					
53	ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย					
54	มีระบบการนิเทศที่ได้มาตรฐาน และทันสมัย					
55	มีการดำเนินงานเชิงรุกในการนิเทศ การกำกับและติดตาม					
56	มีระบบการติดตามและประเมินผลรอบด้าน หลากหลายและทันสมัย					
57	มีช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะหรือผลสะท้อนกลับต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง					
58	มีช่องทางหลากหลายในการนำเสนอผลงานของสถานศึกษา ครู และผู้เรียน และสามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนา					
59	มีการกำหนดผู้นิเทศต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตาม					
60	ส่งเสริมบรรยากาศการนิเทศเป็นกัลยาณมิตรและมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่					

ลงชื่อ.....ผู้ตอบแบบสอบถาม

(.....)

...../...../.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสายไหม ภารประดับ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2533 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านเชียงเคือวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2539 ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2543 ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต (คบ.) (ฟิสิกส์) มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2555 ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พ.ศ.2564 กำลังศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	239 หมู่ 3 ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี 20270

